

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਦਸੰਬਰ (December) 2012

ਆਨੰਦਪੁਰੀਏ ਤੂੰ ਵਸਦੀ ਰਹਿ ਅਸੀਂ ਤੁਰ ਚਲੇ ਮੁੜ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਇ

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਦਸੰਬਰ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
 ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
 ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ

SUBSCRIPTION - ਢੰਦਾ - (ਭੰਡ)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
230/-	2030/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
 P.o. Mullanpur Garibdas,
 Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

Annual Membership 2500/-

Life Membership 25000/-

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry, Money Order, Cheque and drafts from foreign to

VISHAV GURMAT ROOHANI MISSION CHARITABLE TRUST

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
 Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G vide Cir. No. 7/2010
 [F.No. 197/21/2010-ITA-II]

Registration Under Foreign Contribution (Regulation) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
 0160-2255002, Fax - 0160-2255009
 U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
 Phone and Fax : 001-408-263-1844
 Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
 Phone - 001-604-433-0408, Vancouver
 Bhai Parmjit Singh Sandhu -
 Cell: 001-7788389135,
 England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
 Phone : 0044-121-200-2818
 Fax : 0044-121-200-2879,
 Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
 http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ	2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ	3
3. ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥ 9	
4. ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥	37
6. ਅਮਰ ਸ਼ਹਾਦਤ	50
7. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ	55
8. ਪਦਮਾ	59
9. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ	63

ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ, ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ (CBSE)	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਸਕੂਲ (PSEB)	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83,
ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ	- 0160-2255007, 8872485694
ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ	0160-2254459

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ - ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਸੰਬਰ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਦਸੰਬਰ 1704 ਦੀ ਦੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਦੇ ਭੁਲਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬਾਹਰੋਂ ਰਾਸ਼ਨਪਾਣੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਹਾਇਤਾ ਮਿਲਣੀ ਲਗਭੱਗ ਅਸੰਭਵ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਆਖਰ ਦਮ ਤਕ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਲਈ ਜੂਝਦੇ ਰਹੇ। ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਗਵਾਚ ਚੁੱਕੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਸੀ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੀਆਂ ਕਸਮਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਸੋਹਾਂ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦਗਾ ਕੀਤਾ, ਪ੍ਰੋਹ ਕਮਾਇਆ, ਐਸਾ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਕਿਲਾ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਫੌਜਾਂ ਤੇ ਫੈਰਨ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਇਆ। ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਟੋਕ ਲੈਂਦਿਆਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲੱਖਾਂ ਬੇਗੈਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਰੱਖੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਐਸੇ ਆਸਾਂਵੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ 40 ਸਿੰਘ ਅਨੇਕਾਂ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਹਾਨ ਮਹਾਨ ਸਾਕੇ ਨੂੰ ਅਖੀਂ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਹ ਸਾਕਾ 8 ਪੋਹ ਸੰਮਤ 1761, (1704 ਈ.) ਦਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਆਪ ਪਹੁ ਦਾ ਕੱਕਰ ਸਹਾਰਦੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਲਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਪਹੁੰਚ ਜਿਥੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਵੈਰੀ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਆ ਟਕਰੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਭਾਈ ਭਾਗੋ ਦੇ ਜੱਥੇ ਨੇ ਅਤੇ ਸ. ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ 40 (ਮੁਕਤਿਆਂ) ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਠਲ੍ਹ ਪਾਈ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਤੋੜਵੀਂ ਹਾਰ ਦਿਤੀ। ਏਥੇ ਹੀ ਮਾਹੀ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਅਣਖ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਜਿੰਦਾਂ ਨਿਕੀਆਂ ਵੱਡੇ ਸਾਕੇ! ਕੌਣ ਐਸਾ ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ ਖੇਲ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਖਰ ਐਸੀ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਭਰ ਦਿਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਮਖੌਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਮਰਨ ਤੋਂ ਡਰਨੋਂ ਹੱਟ ਗਏ, ਜ਼ਾਲਮ ਵੈਰੀਆਂ ਲਈ ਯਮ-ਰੂਪ ਹੋ ਨਿਬੜੇ, ਸਵਾ ਸਵਾ ਲਖ ਨਾਲ ਇਕ ਇਕ ਜੁਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ? ਅਸਹਿ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਕਸ਼ਟ ਝਲਦਿਆਂ ਨਾਮ-ਰਸ ਮਾਣਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਤੇ ਕਾਇਮ ਰਹੇ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਵ ਐਨੀ ਪੱਕ ਚੁਕੀ ਹੋਵੇ ਕਿ ਅਸਹਿ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਪਰ ਭੀ ਨਾ ਤੁਟੇ ਅਤੇ ਨੂਰੀ ਮੱਤੇ ਦਾ ਖਿੜਾਉ ਅਤੇ ਅੰਤੀਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ ਬਣਿਆ ਰਹੇ। ਉਹ ਕੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੀਸ ਦੀਆਂ ਖੋਪਰੀਆਂ ਉਤਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਦੇ ਪੁਤਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਡੋਲ ਰੱਖਿਆ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਲੇ ਭਾਈ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦੜਾ-ਦੜ ਪੈਂਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਅਚੱਲ ਅਤੇ ਅਹਿਲ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਇਸਥਿਤ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਿਆ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਅਗੰਮੀ ਕਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਤਪਦੇ ਕੜਾਹੇ ਵਿਚ ਉਬਲਦਿਆਂ ਸਮਾਨ-ਬਿਰਤ ਅਤੇ ਕਸ਼ਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨੋਂ ਰਹਿਨ ਰੱਖਿਆ? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਵਾਲੀ ਕਉਤਕ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿ ਅੰਗ ਜੁਦਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਚਰਖੜੀ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਰਖੜੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਭਾਈ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਸੀ ਤਕ ਉਚਾਰਨ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਫੁਰਨ ਦਿੱਤਾ? ਇਹ ਕੇਵਲ ਉਹ ਪੱਕ ਚੁੱਕੀ ਪ੍ਰਬਲ ਨਾਮ ਮਹਾਂ ਰਸ ਦੀ ਲਿਵਤਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਹਾਂ ਅਨੰਦ-ਰਸੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦੀ ਆਤਮ-ਮੌਜ ਹੈ। ਇਹ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸੂਰਬੀਤਾ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਣਨ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਸ਼ਾਂਤ-ਸਮਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮ-ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਉਚੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚੀ ਭੈ-ਭਾਵਨੀ ਉਪੰਨਾ ਨਿਰਭੈ ਪਦ ਹੈ। ਐਸੀ ਅਤੇ ਐਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਬਗੈਰ ਸੱਚਾ ਬੀਰ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਰਤੰਨਾ ਬੀਰ ਰਸ ਬਣਿ ਆਉਣਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਏਥੇ ਬੀਰ ਰਸ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਅਭੇਦ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲੋਂ ਤਿੱਖਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਲਈ ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰ ਕੇ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਐਸੀ ਰੀਤ ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ। ਕਾਇਰ ਮਨੁੱਖ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਹਰ ਘੜੀ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ-ਰਸੀਆਂ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ-ਰਸੀਆ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਬਣਨ ਤੇ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਲਈ ਜੁਝਣਾ ਉਸ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਓ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ! “ਸਚਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਤ੍ਰੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ” ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰੀਏ! ‘ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨ ਚਾਉ’ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰੀਏ! ਸੰਸਾਰਕ ਬਿਖੈ-ਰਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰੀਏ! ਨਾਮ-ਮਹਾਂ-ਰਸ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣੀਏ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਪੂਤ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਦ੍ਰੈਤ, ਵਿਸਿਆਂ ਦੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਜੀਉਣਾ ਲੋੜੀਏ, ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਉਥਾਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਬਣੀਏ! ਨਾਮ-ਬਾਣੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 28 ਤੇ)

ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਪੋਖਿ ਦਾ ਮਹੀਨਾ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ॥
ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥
ਓਟ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥
ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥
ਜਹਿ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥
ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਰਮ ਅਗਾਹੁ ॥
ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥
ਪੋਖੁ ਸੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਬੋਪਰਵਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - 135

ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ
ਅਬ ਪਤੀਆਹੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ ॥
ਬਚਨੀ ਤੋਰ ਮੋਰ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ਜਨ ਕਉ ਪੂਰਨੁ ਦੀਜੈ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ਰਮਈਆ ਕਾਰਨੈ ॥
ਕਾਰਨ ਕਵਨ ਅਬੋਲ ॥
ਬਹੁਤ ਜਨਮ ਬਿਛੁਰੇ ਥੇ ਮਾਧਉ
ਇਹੁ ਜਨਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੇ ਲੇਖੇ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਆਸ ਲਗਿ ਜੀਵਉ
ਚਿਰ ਭਇਓ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖੇ ॥
ਅੰਗ - 694

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ
ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਲ ਚੱਲੇ ਓ। ਜਦ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ
ਇਹ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਸੰਗਰਾਮ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਜਿੰਨੇ
ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਨੇ, ਜਿੰਨਾ ਸਫਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ
ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ
ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੇਖੇ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਆਪ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਸੀ
ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰੇ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਇਕ
ਰਾਸਧਾਰੀਏ ਆਏ ਹੋਏ, ਰਾਸ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਸਿੰਘ ਪਹਿਰਾ
ਦੇ ਹਟੇ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਅਸੀਂ ਰਾਸ ਦੇਖ
ਆਈਏ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿਓ
ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਤਾਂ ਹੋ ਹਟਿਆ ਜੀ, ਸਾਡਾ ਪਹਿਰਾ ਹੈ।
ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨੇ,
ਉਹ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਦੇਖ ਆਓ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ
ਹੈ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪ ਰਾਸ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਮ ਲੀਲਾ ਹੋ
ਰਹੀ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਡਿਊਟੀ ਤੇ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ
ਇਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ
ਦੱਸ ਵਜੇ ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਰਾਤ ਦੇ। ਉਹ ਤਿੰਨ ਚਾਰ

ਘੰਟੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਸ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ ਡਿਊਟੀ
ਤੋਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਸੰਗਤ
ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਓ?”
ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਐਧਰ ਸਿੰਘ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ,
ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਥੇ ਰਾਸ ਦੇਖਣ ਲਗ ਗਏ। ਇਹ
ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ, ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ, ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹਾਜ਼ਰ, ਹਾਜ਼ਰ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ
ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕੀ ਬਚਨ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ!
ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਪੁੱਛੋ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ,
ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਹੀ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ
ਮਹਾਰਾਜ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਦੇ ਦੇਣ ਤੇ ਫਸ ਨਾ ਜਾਈਏ ਅਸੀਂ।
ਤੁਸੀਂ ਜਿਹੜੇ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ, ਮਨ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ
ਉਥੇ ਰਚਨਾ ਰਚ ਕੇ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਉਥੇ ਹੁਣ ਐਉਂ ਹੁੰਦਾ
ਹੋਣੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਨ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤਨ
ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ
ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਜੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸਾਡਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਉਤੇ,
ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਾਂ, ਮਨ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦੇ
ਰਿਹਾ, ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਉਹ ਥਾਂ ਨਹੀਂ
ਪੈਂਦਾ ਲੇਖੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮਨ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ
ਸੀ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਮਨ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਕ ਨੁਕਤਾ
ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੂਜਾ, ਪਾਠ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ
ਮਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਨਾ ਹੋਵੇ,
ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਜਨ ਕਰੋ, ਚਾਹੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਕਰੋ,
ਪਰ ਮਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਕਰੋ। ਮਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹਜ਼ੂਰ ਰਹੇ, ਮਨ
ਛਾਲਾਂ ਨਾ ਮਾਰੇ।

ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - 342

ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਦ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ, ਮਨ
ਵਿਚ ਇਹ ਫੁਰਨਾ ਆਇਐ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸੰਗਰਾਮ
ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਚਾਹੇ ਪਸ਼ੂਆਂ
ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਏ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ
ਹੋਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਦੇ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਜਦ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ
ਝੋਲੀ ਲੈ ਕੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਸ
ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਝੋਲੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ ਕਰਦੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਚਿੰਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਭਾਈ ਦਿਨ ਭਰ ਦਾ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁੱਕ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ, ਦਿਨ ਲੰਘ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਰਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੱਧ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਨੇਰਾ ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਚਾਨਣੇ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਨੇਰਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਤ ਆ ਰਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਿਹੜਾ ਧਿਆਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਹੌਲ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ-

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਗੀਆ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥ ਅੰਗ - 12

ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਆ! ਦਿਨ ਤਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇਰਾ, ਹੁਣ ਰਾਤ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਵੱਡਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਬੜੀਆਂ ਜੂਨਾਂ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਆਇਆ ਹੈਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਐਸੇ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਗਫਲਤ ਨਾ ਕਰੀਂ -

ਗਫਲਤ ਕਰੋਗੇ ਤੋ ਖਾਵੋਗੇ ਮਾਰ।

ਜੇ ਗਫਲਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮਾਰ ਪਏਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਜੋ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਏਗਾ।

ਯਾ ਜੁਗ ਮਹਿ ਏਕਹਿ ਕਉ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 251

ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਸੁਰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਿਛਲਾ ਸਮਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਕਾਗਰਤਾ 'ਚ ਜਾਏਗੀ, ਓਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਤੱਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ। ਇਹ ਜੀਵ ਸੌ ਜਨਮ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ। ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਜਨਮ। ਇਕ ਘੁਕ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਜਨਮ ਦਿਸਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ

ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਆਹ ਮੇਰੀਆਂ ਧੀਆਂ ਸੀ, ਆਹ ਮੇਰੀ ਘਰਵਾਲੀ ਸੀ, ਆਹ ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਸੀ, ਆਹ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਸੀ, ਐਉਂ ਮੈਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਨਾ ਕਰਿਆ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਹ ਸਜਾ ਮਿਲੀ, ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਤੀਸਰੇ ਬਾਰੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਜਨਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਉਸਨੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਾਤਾ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਨਿਰਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਗੋੜੇ ਕਿਉਂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਚੱਕਰ ਕਿਉਂ ਲੱਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਜਨਮ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵਾਂਗਾ। ਆਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦੇ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਆਹੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯਤਨ ਬੇਅੰਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਆਹ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟ ਦੇਈਏ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਨਾ ਮੈਂ ਸਿਰ ਪਰਨੇ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਪੈਰ ਉਪਰ ਨੂੰ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਹੈ।

ਮੁਖੁ ਤਲੈ ਪੈਰ ਉਪਰੇ ਵਸੰਦੇ ਕੁਰਥੜੈ ਥਾਇ॥ ਅੰਗ - 535

ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੁਛ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੜੇ ਹੀ ਮਾੜੇ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦਾ ਦੁੱਖ ਮੈਂ ਭੋਗ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਵੇਂ ਪ੍ਰਭੂ, ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਹੀ ਜਪਾਂਗਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਐ ਜੀਵ! ਤੇਰੇ ਵਾਇਦੇ ਸਾਰੇ ਝੂਠੇ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕਰਾਰ ਸਭ ਝੂਠੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਐ ਜੀਵ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਪੇਗਾ ਨਾ, ਤਾਂ ਪਿਆਰਿਆ! ਇਕ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈ ਤੇਰੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਮੈਂ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗਾ।

ਅਚਿੰਤ ਕੰਮ ਕਰਹਿ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਕੇ

ਜਿਨ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ॥

ਅੰਗ - 542

ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਯਾਵੈ॥

ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ॥

ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇ ਆਵੈ॥

ਅੰਗ - 403

ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਇ ਰਹਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਤੇਰਾ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ
- 716

ਫੇਰ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਬਾਹਰ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਇਕ ਖੇਲ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਰਚੀ ਹੈ। ਇਹ ਜੀਵ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਇਆ ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ
ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ॥ ਅੰਗ - 885

ਮੋਹ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ, ਮੋਹ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਭਾਉ ਸੀ, ਭਉ ਸੀ ਉਹ ਹਟ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਾਸ਼ਵੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਧੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ ਆਏ ਸੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਮੋਹ ਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਉਸਦਾ।

ਮਾਇਆ ਐਸੀ ਮੋਹਣੀ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 643

ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰਚਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦਾ ਕੰਮ ਹੀ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੁਲਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਜਾਲ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਾਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚੋਗਾ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਕਿਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਲੋਭ ਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਕਿਤੇ ਕੋਈ-ਕਿਤੇ ਕੋਈ। ਠੱਗ ਪੰਜ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ - ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ। ਪੰਜ ਚੋਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਐਡੇ ਬਲੀ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਬਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਚਾਵੇ ਤਾਂ ਬਚਾਵੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਐਨੇ ਤਾਕਤਵਰ ਨੇ ਕਿ ਜਾਨ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜੁਬਾਨ ਦੇ ਰਸ ਦਾ, ਰਸ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੁੰਡੀ ਸਣੇ ਨਿਘਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਫੇਰ ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਸਪਰਸ਼ ਦਾ, ਕਾਮ ਦਾ - ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹਥਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਹੇਠਾਂ ਟੋਆ ਪੁਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਤੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਫੂਸ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੜਮ ਵਿਚ ਗਿਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਦਮੀ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੋਰੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਸੁਗੰਧੀ ਦਾ, ਫੁੱਲ ਤੇ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਠਦਾ, ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚੋਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਪਰਵਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ, ਦੀਵਾ ਜਲਦਾ ਹੈ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਜਾਏਗਾ ਓਧਰ ਨੂੰ, ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਵਿਚ ਫੰਗ ਸੜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਹੇਠਾਂ ਗਿਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਓਦੋਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਸੁਣਨ ਦਾ। ਘੰਡੇਹੋੜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਜਦੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਓਹਦੇ ਕੋਲ। ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਲਿਟਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਨਾ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆ ਕੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਕ-ਇਕ

ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਉਹ ਐਨਾ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜੋ ਵਿਸ਼ੇ ਨੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਇਆ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਓਡਾ ਹੀ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹੈ ਮਾਇਆ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ, ਉਹਦੇ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਲ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਚੋਗਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਾ ਬੌਝਿਆ ਹੋਇਆ ਪੰਛੀ ਫਸ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮ ਇਹਨੂੰ ਚੱਕਰ ਖਾਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ।

ਪੰਖੀ ਬਿਰਖ ਸੁਹਾੜਵੇ ਉਡਹਿ ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਜਾਹਿ॥
ਜੇਤਾ ਉਡਹਿ ਦੁਖ ਘਣੈ ਨਿਤ ਦਾੜਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਹਿ॥

ਅੰਗ - 66

ਜਿੰਨੇ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਦੁਖ ਇਹਦੇ ਗਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਐਨੇ ਇਹਦੇ ਗਲ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜੰਮਦਾ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕੁਛ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਹਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਆਇਆ ਕਿਹੜੇ ਕੰਮ ਸੀ -

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ॥
ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ॥

ਅੰਗ - 618

ਤੇਰੀ ਤਾਂ ਉਮਰ ਮੁੱਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਚੱਕਰਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ। ਤੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ। ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਾਮ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਨਾਮ ਲੈ ਲਏਂ ਨਾ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ, ਤੇਰੇ ਗਲ 'ਚੋਂ ਕਾਲ ਦੀ ਫਾਸੀ ਲਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਇਕ ਚਿੱਤ ਕਿਸਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੀਭ ਨਾਲ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥

ਅੰਗ - 491

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਜਗਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜੀਵ ਕੀ ਹੈ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਹਨੂੰ -

ਫਰੀਦਾ ਕੁਕੇਦਿਆਂ ਚਾਂਗੇਦਿਆਂ ਮਤੀਂ ਦੋਂਦਿਆਂ ਨਿਤ॥
ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਫੇਰਹਿ ਚਿਤ॥

ਅੰਗ - 1378

ਓਧਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਸਰਬ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੇ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਓਧਰਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਮਨਮੁਖਤਾਈ, ਕਲਜੁਗ ਵਸ ਗਿਆ,
ਸ਼ੈਤਾਨ ਵਸ ਗਿਆ ਉਹ ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਫੇਰਦਾ। -

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਹੈ, ਸਮਝ ਵਿਚ ਕਿਉਂ
ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ
ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਿਆ -

**ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰ ਭ੍ਰਮਿ ਸੁਤਾ
ਸੁਤਿਆ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ॥ ਅੰਗ - 920**

ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਬੰਦਗੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

**ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ॥ ਅੰਗ - 265**

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਪੁੱਛੋ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ। ਕਿੰਨੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਦੀ ਗੱਲ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।
ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਯਕੀਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਂਦਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ
ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥
ਅੰਗ - 487**

ਲੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਮਨ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ। ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਬਣੀ
ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ।

**ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥
ਅੰਗ - 487**

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਮਾਲਕ
ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ
ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਵੇ।
ਐਂ ਨਹੀਂ 90% ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। 100% ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਹੋਵੇ। ਜੇ 10% ਤਰਕ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਖਰਲ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ,
ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਨਿਭਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ
ਖੋਟ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਥੋੜੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦਾ
ਅਸੂਲ ਹੀ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖੋਟ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੁੰਦੀ। 100%
ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਗਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ।
ਭਗਤ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਭੈ ਗਤੀ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ,
ਅਦਬ ਦੇ ਵਿਚ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਨੇ
ਕਿ -

**ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ॥
ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ॥
ਅੰਗ - 487**

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਪਾਈ ਏਸ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ
ਪੁਛਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਲੇਕਿਨ ਹੋਇਆ ਕੀ? ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਬੰਦੇ
ਨੂੰ ਤਾਰਿਆ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ।

**ਰਵਿਦਾਸੁ ਫੁਵੰਤਾ ਫੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ॥**

ਅੰਗ - 487

ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਹਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ
ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ-ਮਾਇਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਨਾ
ਆਉਣ ਦਿਤੀ। ਨਾ ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਆਉਣ ਦਿਤੀ, ਨਾ
ਜੜ੍ਹ ਮਾਇਆ ਆਉਣ ਦਿਤੀ। ਨਾ ਮਾਨਸਿਕ ਮਾਇਆ ਆਉਣ
ਦਿਤੀ। ਤਿੰਨੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਤਾਂ ਦਰਸਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆ
ਕੇ। ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੇਰਾ
ਮੇਰਾ, ਮੇਰਾ ਤੇਰਾ ਕੀ ਫਰਕ ਹੋਇਆ।

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਲਹਿਰ ਉਠੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੋਨੇ ਤੋਂ ਗਹਿਣਾ
ਬਣ ਗਿਆ, ਐਨਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਨਾ, ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਵੀ ਸੋਨਾ।
ਜੇ ਲਹਿਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪਾਣੀ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਸਨ ਦੇ ਕੇ
ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਐਨਾ ਪਿਘਲ ਗਿਆ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤੇ
ਰਵਿਦਾਸ ਇਕ ਬਣ ਗਏ।

**ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ॥
ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਗਨਿਆ॥**

ਅੰਗ - 488

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਕੇ ਰੇਵਾ ਦੇ ਰਾਣੇ ਦੀ
ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਆਏ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂ
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ।

**ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੋ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ॥
ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ॥**

ਅੰਗ - 488

ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ
ਧੰਨੇ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ,
ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ, ਪਾਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ
ਤਾਂ ਘਬਰਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਜਿਹਦੀਆਂ
ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਕਾਸ਼ ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਨਾ ਹੋਇਆ।
ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਆਕਾਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧ। ਓਵੇਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ
ਗਿਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਨਣਹਾਰ,
ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਵਸਦਾ, ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ,
ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਸ਼ੰਭਰ, ਰਾਖੀ ਕਰਨ
ਵਾਲਾ, ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਉਹ ਏਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ
ਮਨ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਰੂਪ ਨਹੀਂ, ਰੰਗ ਨਹੀਂ, ਰੇਖ
ਨਹੀਂ, ਭੇਖ ਨਹੀਂ, ਚੱਕਰ ਨਹੀਂ, ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ, ਜਾਤ ਨਹੀਂ,
ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਕੀ ਹੋਇਆ, ਸੁੰਨ ਮੁੰਨ ਜਿਹੀ ਹੋਈ।
ਐਉਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਇਹਦੇ
ਪਿਛੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਪਿਛੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਹੀ
ਨੇ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਿਆਰਿਓ!
ਇਹ ਵਸਤੂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ
ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ

ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਕੋਈ ਵੀ ਚਤੁਰਾਈ -

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ॥ ਅੰਗ - 1

ਕੋਈ ਫਿਲਾਸਫੀ -

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥ ਅੰਗ - 1

ਕੋਈ ਸਮਾਧੀ -

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ॥ ਅੰਗ - 1

ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਭੋਗ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥ ਅੰਗ - 1

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਕਿਵੇਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪਿਆਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਹ ਆਪ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈਗਾ ਪਰ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪੀ ਲਿਆ ਆ ਕੇ।

ਐਸਾ ਜੋ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਇਕ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਦੁੱਧ ਪੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ

**ਗਾਇ ਮੁਇ ਜੀਵਾਲਿਓਨੁ ਨਾਮਦੇਉ ਦਾ ਛਪਰ ਛਾਇਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/11**

ਛੱਪਰ ਛਾਉਣ ਆ ਗਿਆ, ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਕਰਨ ਆ ਗਿਆ।

**ਫੇਰਿ ਦੇਹੁਰਾ ਰਖਿਓਨੁ ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਲੈ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ।
ਭਗਤ ਜਨਾ ਦਾ ਕਰੇ ਕਰਾਇਆ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 10/11**

ਸੋ ਜਿਹਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਮਾਇਆ ਉਥੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਓਨਾ ਚਿਰ ਹੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਨੂੰ ਨਾਗਨੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਾਗਨੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਐਸਾ ਜੋ ਹਰੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਗਾਓ। ਉਹਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ ਟੁੱਟ ਜਾਏਗਾ।

**ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਕਾ ਮਾਰਣੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਇਆ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ - 513**

ਜਾਲ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਪਿਆਰ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ

ਮਾਇਆ ਦੇ ਤੰਦ ਟੁੱਟਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਨਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕੱਕਾਂ ਦੇ ਝੋਲੇ ਨੇ, ਠੰਢ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਚੀਆਂ ਨੀਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਵਿਆਪਿਆ ਕਰਦੀਆਂ-ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ -

**ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਦਰਸਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।
**ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ॥
ਅੰਗ - 708**

ਆਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਲੱਗੀ ਪਈ ਹੈ।

**ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਰਾਇ ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਓਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖਟਦੇ ਨੇ।

**ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁ ਗੁਣ ਗਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਆਪਾਂ ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਫੇਰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਵੋਗੇ। ਫੇਰ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਮਾਇਆ ਹਟ ਗਈ, ਹਉਮੈ ਹਟ ਗਈ, ਫੇਰ ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਮੈਂ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਤੇ ਜਿਥੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਛੁੜੇ ਹਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਵਾਂਗੇ।

**ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ ਤਹ ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਆਹ ਪਿਆਰ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਦਿਤਾ ਸਾਨੂੰ। ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਏ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਿਆਰ ਐਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦਾ ਵਿਛੜਦਾ, ਫੇਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਵਿਛੋੜਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

**ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਵਿਛੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ -
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੀਨੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**

ਫੇਰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ।
**ਬਾਰਿ ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ ਅਗਾਹੁ॥
ਅੰਗ - 135**
ਐਸੇ ਸੱਜਣ ਤੋਂ ਵਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਾਰੀ।

ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਪਈਆਹੁ ॥ ਅੰਗ
- 135

ਦਰਾਂ ਤੇ ਪਿਆਂ ਦੀ, ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੇ ਪਿਆਂ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖ
ਲਈ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ।

ਪੇਖੁ ਸੁਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - 135

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸੁਖ ਹੁਣ ਮਿਲ ਗਏ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
ਨੇ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੇ। ਸੋ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ
ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ
ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹੋ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲੇ ਬੈਠੇ
ਹੋ। ਜਨਮ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਨੇ ਬਿਨਸ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੁੜ
ਕੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਇਹ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ
ਆਏ ਓਂ, ਕਰ ਲਓ। ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਪਿਆਰ
ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾ ਲਓ। ਜੇ ਨਾਮਦੇਵ ਕੋਲੋਂ ਦੁੱਖ ਪੀ ਸਕਦਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੇ
ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਖੇਟ ਹੈ, ਸ਼ੱਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ। ਪਹਿਲੀ
ਗੱਲ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲਾਂ
ਬਹੁਤ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਸਟ ਪ੍ਰਾਇਰਟੀ ਪਹਿਲ ਰਖਦੀਆਂ ਨੇ
ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਸ
ਚਾਹਨਾ ਹੈ ਨਾ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਗਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਉਹ ਤਾਂ ਟਿਕਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਵਕਤ ਸਭ ਕੁਛ ਕੁਰਬਾਨ
ਕਰਕੇ ਵੀ ਇਧਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਪਿਆਰੀ
ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਛੱਡ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ,
ਇਹ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਸਭ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ
ਇਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਨੇ ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ।
ਜਿਹੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਿਲ ਕੇ ਫੇਰ ਜਾਣਾ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਉਥੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੀ
ਰੁਚੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਝੀ ਦੇਵੇ, ਪਿਆਰ ਦੇਵੇ।
ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅੰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੁਰਦੇ ਨੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਲੇਕਿਨ
ਰਾਹ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਬੜਾ ਚਿੱਕੜ ਹੈ, ਬੜੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਰਿੱਧੀਆਂ ਨੇ, ਸਿੱਧੀਆਂ ਨੇ, ਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ
ਅਕਲ ਉਤੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ
ਵਰਤਦੇ। ਸੋ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਜਾਲ
ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਸੁਚੇਤ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ
ਨੇ ਜੇ ਪਾਤਣੀ ਸੁਚੇਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਖੱਪਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਤੀ ਬਚਾ ਲੈਂਦਾ
ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਗੋੜਾ ਖਾਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਥੇ

ਭੁੱਖ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਰ ਕੇ। ਚਾਹੇ ਸਫਰ ਬੋੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿ
ਗਿਆ, ਦਰਿਆ ਇਕ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਹੈ, ਸਭ ਲੰਘ ਆਏ ਤੇ
ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਸੱਤ ਗਜ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਜੇ ਭੰਵਰ 'ਚ
ਫਸ ਗਈ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਜਾਏਗੀ। ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਰਾਹ
ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ
ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਧੁੰਦੋਂ ਦਾ ਪਹਾੜ ਹੈ, ਇਹ
ਸਤਿ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਆਉਂਦੀਆਂ-ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਚਮਤਕਾਰੇ
ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ ਮਾਇਆ, ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਐਵੇਂ
ਚਕਾਚੁੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਾਨੂੰ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਨਿਕਲੋ
ਹਿੰਮਤ ਕਰਕੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਜਪੋ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ
ਸੁਧਾਰੋ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜੋ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਹਿਰਦੇ
'ਚ ਉਹ ਬਹੁਤੇ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ। ਬਾਣੀ
ਦਾ ਆਦਰ ਕਰੋ, ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਬਾਣੀ ਦਾ
ਰੂਪ ਬਣੋ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਲਵਾਂਗੇ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਪਿਆਰ ਜੁੜਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਜੁੜਦਾ ਜਾਏਗਾ, ਮਾਇਆ ਵਾਲਾ
ਚੱਕਰ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ
ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਪਿਆਰਿਓ ਕਮਾਓ
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਓ, ਯਾਦ ਰੱਖੋ -

ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਹਜੂਰਿ ਦੂਰਿ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥

ਅੰਗ - 677

ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜਿਥੇ ਕਹੀਏ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਨਹੀਂ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਆਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ
ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸਮਰੱਥਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦਾ
ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਿਸ ਥਾਂ
ਤੇ ਵਸਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹ ਥਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਇਹਦਾ। ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਾਂਗੇ ਉਪਾਂਗ ਦੇਖ
ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ
ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ
ਆਧਾਰ ਬਣਾਓ। ਕੱਚੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡੋ, ਬਾਕੀ ਸੋਚਾਂ ਛੱਡੋ,
ਜਿਹੜੀਆਂ ਫਜ਼ੂਲ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾ
ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਹੜੇ ਰੱਬ ਦੇ ਰਸਤੇ ਤੇ
ਤੁਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹਦੇ
ਵਿਚ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਹੁਕਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਵਿਚ ਸੋਚਾਂ,
ਚਲਾਕੀਆਂ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਮਾਇਨੇ ਰੱਖਦੀਆਂ। ਜਿਹੜਾ ਲੀਨ ਹੋ
ਗਿਆ ਸੋ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਹੀ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਮਨੋਰਥ ਹੈ, ਚਾਹੇ
ਕੁਛ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਮਿਲੇ, ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਨਾ ਮਿਲੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਕ
ਦੀ ਆਸ ਹੈ, ਉਹ ਨਾ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਵਿਛੜੇ। ਸੋ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ, ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ
ਦਿੰਦਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ।

(-----)

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪੁਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪੁਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪੁਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ, ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈ ਨਾਹੀ ਪੁਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੇਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪੁਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥

ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥

ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੂੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੭

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,
ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਏ।

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥

ਗੁਰ ਉਪਰਿ ਸਦਾ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥

ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਪੂਰਨ ਘਾਲ ॥

ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥

ਗੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਦਹ ਦਿਸਿ ਜਾਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੪

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਸਕਦੇ ਏਸ ਮੈਦਾਨ ਦੇ
ਅੰਦਰ ਸੰਗਤ ਜੁੜ ਕੇ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਤਿਸੰਗ
ਬੜਾ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ

ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਗਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੪੨

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਮੱਥੇ ਦੇ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਘੜ
ਆਉਣ ਤਾਂ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥ ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ - ੭੨

ਕੁਛ ਥੋੜੀ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ, ਮੇਰੇ

ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚੱਲਿਓ, ਗੱਲ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਬੈਠ ਜਾਏਗੀ। ਮਨ ਨੂੰ
ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੌੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਓ। ਸੁਖਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਬਾਣੀ ਸਰਵਣ ਕਰੋ। ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੋ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਾਰਨ
ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਸਫਲਾ ਕਰੋ। ਸੋ ਇਹਦਾ ਫਲ -

ਕਈ ਕੋਟਿਕ ਜਗ ਫਲਾ ਸੁਣਿ ਗਾਵਨਹਾਰੇ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੪੬

ਕਈ ਕਰੋੜ ਜਗਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਣਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਵੇਦ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ
ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਥੇ
ਵੀ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ
ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਉਤੇ ਆਪਾਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਧਿਆਨ ਦੇ
ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰਿਓ, ਨਾਮ ਤੇ ਸੇਵਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ
ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ - 'ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਪਾਏ ਮਾਨੁ।'-

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਲੁਡਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੨੬

ਇੱਥੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਜਿਹੜਾ ਸੇਵਾ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ
ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ -

ਰੇ ਰੇ ਦਰਗਹ ਕਹੈ ਨ ਕੋਊ ॥ ਆਉ ਬੈਠ ਆਦਰੁ ਸੁਭ ਦੇਊ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਸਭ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਓ ਜੀ, ਆਓ ਜੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ
ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੈ -

ਇਹੁ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੩

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ
ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦਰਗਾਹ
ਦੇ ਵਿੱਚ ਓਸਨੂੰ ਮਾਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜੈ-ਜੈ ਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਧੰਨਿ ਧੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਉਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਗੁਰ ਕੇ ਸੇਵਕ ਕਉ ਦੁਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਦਹ ਦਿਸਿ ਜਾਪੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੬੪

ਦੱਸਾਂ ਦਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋ ਜਾਇਆ
ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੈ ਜੇ ਕੋ ਕਰੇ ਚਿਤੁ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੫੫੨

ਜਿਹੜਾ ਚਿੱਤ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੱਧਾ ਰੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਮਨਿ ਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਵਣਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੪

ਜਿਸ ਫਲ ਦੀ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਜੋ ਹੈ ਉਹਦਾ ਵੀ ਇਹ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਨਾ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜੋ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁੱਖੀ ਹੋਣਗੇ, ਉਹ ਵੀ ਦੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਂਦੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਗਏ ਨੇ -

ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦੁ ਰੋਆਇਆ ॥

ਪਰਸ ਰਾਮੁ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ ॥

ਅਜੈ ਸੁ ਰੋਵੈ ਭੀਖਿਆ ਖਾਇ ॥

ਐਸੀ ਦਰਗਹ ਮਿਲੈ ਸਜਾਇ ॥

ਰੋਵੈ ਰਾਮੁ ਨਿਕਾਲਾ ਭਇਆ ॥

ਸੀਤਾ ਲਖਮਣੁ ਵਿਛੁੜਿ ਗਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੫

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਵਣ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਾਂਡਵ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਬੇਅੰਤ ਜਿਹੜੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਜਨਮੇਜਾ ਰੋਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਰੋਂਦੇ ਗਏ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ, ਸਿਰਫ ਕੁਛ ਬੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਹ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਭਾਈ ਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਿੰਨਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੪

ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ -

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੯੨੯

ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਉਹ matter ਹੈ, ਚਾਹੇ antimatter ਹੈ, ਚਾਹੇ suprer matter ਹੈ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸ਼ਬਦ 'ਚੋਂ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਜਾਣ ਜਾਵੇ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰ ਲਵੇ, ਪਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ -

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੩

ਸੋ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ, ਨਾਮ ਪਰੀਪੂਰਨ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ, ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ -

ਬਾਲੀ ਰੋਵੈ ਨਾਹਿ ਭਤਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੀਆ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮੰਨੇ ਨਾਉ ਸੋਈ ਜਿਣਿ ਜਾਇ ॥

ਅਉਰੀ ਕਰਮ ਨ ਲੇਖੈ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੪੪

ਬਾਕੀ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਲੇਖੇ 'ਚ ਲਗਦੇ। ਸੋ ਦੁੱਖ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁੱਖ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁੱਖ ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੇ। ਸਰੀਰਕ ਦੁੱਖ ਨੇ, ਭਾਈਚਾਰਕ ਦੁੱਖ ਨੇ, ਰਾਜਸੀ ਦੁੱਖ ਨੇ, ਆਰਥਕ ਦੁੱਖ ਨੇ - ਪੈਸਾ ਘਟ ਜਾਣਾ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਡੰਨ ਪੈ ਜਾਣਾ। ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਾਨਸਿਕ ਦੁੱਖ, ਮਨ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਦੁੱਖ ਨੇ। ਜੇ ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਿੰਤਾ ਹੋਵੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਿਆ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਖਿਆਲ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਖਿਆਲ ਨੇ ਕਰਿਆ ਉਹਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਮਿਹਦੇ ਦਾ ਵੀ, ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਵੀ। ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਖਿਆਲ ਅਸਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਨੂੰ heart trouble (ਦਿਲ ਦਾ ਰੋਗ) ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਿਆਲ ਕੀ ਹੈ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਡੰਡਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਇੱਕ ਖਿਆਲ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਖੜ੍ਹਿਆ, ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਮਨ ਰੋਗੀ ਹੈ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਰੋਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੀਏ ਰਸ ਭੋਗ ॥

ਤਾਂ ਤਨਿ ਉਠਿ ਖਲੋਏ ਰੋਗ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੫੬

ਮਨ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਗ ਨੇ, ਹਉਮੈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੋਗ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ ॥

ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੬

ਜੰਮਣਾ ਮਰਨਾ ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਗਲ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ego (ਹਉਮੈ) 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਲਓ ਕਹਿੰਦੇ ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਵਾਸਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ। ਈਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਉਹਦਾ ਕਦੇ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਇਲਾਜ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਹੈ ਦਾਰੂ,

ਇੱਕੋ ਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ।

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਦੁੱਖ ਨੇ, ਜਿੰਨੇ ਰੋਗ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਦਾਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਜੋ ਦਾਰੂ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਜੇ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਪੈ ਜਾਈਏ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ। ਖਬਰੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਦਾਰੂ, ਕਿਹੜਾ ਪਰਤਿਆ ਕੇ ਦੇਖੀਏ। ਇੱਕ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਏ, ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਆਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ, ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਪਿਚਕ ਗਈਆਂ। ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ 240, ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ 240, ਜੇ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਜ਼ਖਮ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਵੱਧ ਜਾਵੇ ਸਰੀਰ ਗਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਡਨੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ, ਉਹਦਾ ਜਦੋਂ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲੱਗਣ ਤਾਂ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਹਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੁਛ ਨਾ ਬਣੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬੀ! ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਤੇਰਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਘਟਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ੂਗਰ ਘਟਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਤੇਰਾ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਰਸੋਲੀ ਉਹਦੇ, ਇੱਕ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਕਰੈਕ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਬੀਬੀ! ਦੇਖ ਤਪ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਪੈਣਾ ਹੈ, ਕਰ ਲਏਂਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਚਾਹੇ ਮਾਨਸਿਕ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਸਰੀਰਕ ਹੋਣ, ਦਵਾਈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਦਵਾਈ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਦਵਾਈ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਉਖਦ ਆਏ ਰਾਸਿ ਵਿਚਿ ਆਪਿ ਖਲੋਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੩

ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ, ਇੱਕ ਸਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰ। ਪਹਿਲੇ ਮਹੀਨੇ ਉਸ ਦਾ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ normal ਹੋ ਗਿਆ, ਬਲੱਡ ਸ਼ੂਗਰ normal ਹੋ ਗਈ। ਪੀ.ਜੀ.ਆਈ ਦਿਖਾਇਆ, ਕਾਰਡ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਖਾਧੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਐਨੀ ਛੇਤੀ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਖਾਧੀ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਰੋਜ਼, ਰੋਜ਼ ਭੋਗ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਗੁੜ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਠਿਆਈ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚ? ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ। 20 ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਈ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੱਥਰ ਤਿੰਨ ਹੋ ਕੇ ਨਿਕਲ ਗਿਆ, 13 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਦੂਸਰੀ ਅੱਖ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ 16 ਮਹੀਨੇ ਰਹਿ, ਚੌਦਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਉਹ ਚਲੀ ਗਈ, ਹੁਣ ਦਸਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿ ਉਹਦੇ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਐਨਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਨੇ ਵਧੀਆ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਮੰਨ ਲਏਗਾ? ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਹੀਂ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਦਾਦ 'ਚ ਇਹ ਅਸੀਂ ਅਜਮਾਅ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਹੋਰ ਆਈ, ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਢੇ

ਕੋਲੋਂ ਬਾਂਹ ਕੱਟ ਦੇਣੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੂਗਰ ਤੈਨੂੰ ਐਨੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਂਹ ਗਲ ਗਈ, ਹੱਥ ਦਾ ਮਾਸ ਝੜ ਗਿਆ, ਨੌਂਹ ਗਿਰ ਗਏ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਪੰਜੇ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਬਾਂਹ ਗਲੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਤੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਬਾਂਹ ਹਿਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੀਹ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਵੀ ਦਿਖਾਲਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੇਖ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ। ਵੀਹ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਦਿਖਾਲਿਆ, ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਹੱਥ ਮਾਸ ਨਾਲ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਿਖਾਲਿਆ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ, ਨੌਂਹ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਬਿਲਕੁਲ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਕੇ, ਪਹਿਲੀ ਬਾਂਹ ਨਾਲੋਂ ਦੂਜੀ ਬਾਂਹ ਗੋਰੀ ਤੇ ਸੋਹਣੀ। ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੰਨੋ ਨਾ ਮੰਨੋ, ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਇਲਾਜ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਨਾਮ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਪਰੀਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਇਹ ਐਵੇਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਉਹ, ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੩

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾਮ ਵਲ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਨਾਮ ਵੱਲ ਲੱਗੋ ਤਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਸੋ ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸੇਵਾ, ਸੇਵਾ ਗੁਰੂ ਘਰ 'ਚ ਏਸ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਖੂਹਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲਟਕ ਸਕਦੇ, ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ, ਧੂਣੀਆਂ ਨਹੀਂ ਤਾਪ ਸਕਦੇ, ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹਾਂ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਪਾਲਣੇ ਨੇ, ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸੁਖਾਲਾ ਰਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸੇਵਾ ਦਾ, ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਸਾਧੂ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਧੂਣੀਆਂ ਤਾਪੀ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੀ ਗਰਮੀ ਧੂਣੀਆਂ ਲਾ ਰੱਖੇ, ਵਾਹਵਾ ਉਹਦੀ ਹੋਈ ਜਾਏਗੀ, ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਜੇਠ ਦੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਲਾਹ ਦੇਵੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਈਆਂ ਨੂੰ, ਓਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਆਏਗਾ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਆਏਗੀ। ਸੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਵੀ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ ਜਿਸਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਸੀ ਉਹ ਜ਼ੀਰੋ ਤੋਂ ਵੀ ਹੇਠਾਂ ਸੀ। ਸਿਫਰ ਤੇ ਸੀ, ਨਾ ਤਾਂ ਓਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਸੀ, ਨਾ ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਿਸ ਤੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਕਬਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਲਾਲਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਬਰ। ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਜਿਉਂਦਾ ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਮਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਬਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਭਾਈ। ਗੁਰੂ

ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸਾਡੇ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ-

ਸਭ ਤੇ ਵਡਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਜਿਨਿ ਕਲ ਰਾਖੀ ਮੇਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੦

ਗਲਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ, ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਖੇਡ ਵੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਚਿੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਛ ਐਸੇ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਮਨਾਂ! ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਈ ਨਾ। ਐਵੇਂ ਮੈਂ ਪਿੱਠ ਕੁੱਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਲੋਹੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਲੋਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬਣਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰ ਉਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਬੀਜ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇ ਖੇਤ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਦੋਂ ਗਿੱਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਸਹੀ, ਵੱਤਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਸਹੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਜ ਹੋਠੋਂ ਹੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ ਕਿ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਚੰਗੇ ਕਰਮ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਅੰਦਰੋਂ-ਅੰਦਰ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਖਿਆਲ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ, ਅਸੁਭ ਖਿਆਲ। ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ, ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬਲ ਕਰਕੇ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਪਾਪ ਬੀਜੇ ਹੋਣ ਮਾੜੇ ਖਿਆਲ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪੁੰਨ ਬੀਜੇ ਹੋਣ, ਸੁੱਭ ਖਿਆਲ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਲੇਕਿਨ ਆਦਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਉੱਠ ਸਕਦਾ। ਸੰਜੋਗ ਬਣ ਗਿਆ ਅੱਜ, ਸੰਗ ਲਈਂ ਜਾਂਦਾ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ, ਅੰਦਰ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ ਲਗਨ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਐਨੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ, ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਕੁਛ ਲੱਭ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸੀ ਜੋ ਬਚਨ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਉਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੇ ਸਮਝਿਆ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਦੇਵਤੇ

ਉਹੋ ਦੇਹੀ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਪਿਆਰਿਆ।

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਭਗਤਿ ਕਮਾਈ ॥

ਤਬ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ ਪਾਈ ॥

ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ ॥

ਸੋ ਦੇਹੀ ਭਜੁ ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵ ॥ ੧ ॥

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਦੇਹੀ ਜਿਸਨੂੰ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਦੋਂ ਸਾਡਾ ਸਵਰਗ ਖਤਮ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਨੁੱਖ ਬਣੀਏ, ਮਨੁੱਖ ਬਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਜਪੀਏ, ਕਰਮ ਉਪਾਸ਼ਨਾ, ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਚਾਰ ਅਵਸਥਾ 'ਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ, ਪ੍ਰਮ

ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਦੇਹੀ ਏਸ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਭਜਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਭੂਲਿ ਮਤ ਜਾਹੁ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਕਾ ਏਹੀ ਲਾਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਗੋਬਿੰਦ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੋ, ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਕਰੋ, ਦੇਖਿਓ ਕਿਤੇ ਭੁੱਲ ਜਾਓ ਉਹਨੂੰ, ਆਹੀ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਦਾ ਲਾਹਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਤੁਸੀਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦੇ ਓ, ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਓ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਆਉਣੇ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪ।

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨

ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ, ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਜ਼ਮੀਨ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਠੀਆਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਪਰਾਲਬਧ ਵਰਤਣੀ ਹੀ ਵਰਤਣੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪਰਾਲਬਧ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ -

ਨਕਿ ਨਬ ਖਸਮ ਹਬ ਕਿਰਤੁ ਧਕੇ ਦੇ ॥

ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾਂ ਖਾਣੇ ਨਾਨਕਾ ਸਚੁ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੩

ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਮਾਂ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਸੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ -

ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੁਕੈ ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖੁ ਪਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੨੫

ਮੁੜ ਕੇ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਫੇਰ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਬੜੇ ਪਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕੀਤਾ -

ਜਬ ਲਗੁ ਜਰਾ ਰੋਗੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਕਾਲਿ ਗੁਸੀ ਨਹੀ ਕਾਇਆ ॥

ਜਬ ਲਗੁ ਬਿਕਲ ਭਈ ਨਹੀ ਬਾਨੀ ॥

ਭਜਿ ਲੋਹਿ ਰੇ ਮਨ ਸਾਰਿਗਪਾਨੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੫੯

ਜੇ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਨਾਮ ਜਪੋਗਾ, ਫੇਰ ਦਸ ਕਦੋਂ ਕਰੋਗਾ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ, ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਈਏ ਫੇਰ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਨੌਕਰੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰ ਲਈਏ, ਫੇਰ ਜਪਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਨਜਿੱਠ ਲਈਏ ਫੇਰ ਜਪਾਂਗੇ। ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਸਮੇਂ

ਦਾ, ਕਾਲ ਨੇ ਗੁਲੇਲਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ -

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥ ੧ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗੁਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ - ੬੩੧

ਖਬਰੇ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਮਾਰ ਦੇਵੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜਦੇ ਹੀ ਜਪ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉੱਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇੱਕ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ smell ਕਰਦੇ ਨੇ, ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਫਲਾਣਾ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜੱਜ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਦੂਸਰੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਨ ਦੌੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੁੱਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਉੱਘਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਛ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਤੀਸਰੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਘੜੀ ਦੇਖ ਲਈ, ਕਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਪ ਵੀ disturb ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਵੀ ਖਰਾਬ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੌਂਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸ ਜਨਮ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਕੀ ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਰਾਹ ਵੀ ਲੱਭਦਾ ਹੈ? ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਵਿਚਾਲੇ-ਵਿਚਾਲੇ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਨੇ। ਉਹ ਉੱਤਮ ਜਗਿਆਸੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਸੁੱਭ ਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੰਗਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ

ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੋਰ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੪

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ, ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ਾਂ ਸੁਣਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੇ ਖਿਆਲਾਂ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਣ ਲੱਗਿਆ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭਰੀ ਹੋਈ ਰਾਈਫਲ ਸੀ, ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਗੋਲੀਆਂ ਅਸਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ, ਭੜਾਕਾ ਤਾਂ ਓਡਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅਸਰ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨ ਘਾਵ ਕਰਕੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮਨਾਂ ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਬਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾ-ਜਾ ਮੱਥੇ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲੱਭਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਤੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਨਾਮ। ਮਨ 'ਚ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਕੋਲ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠਾ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਮੈਂ ਅੱਜ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜੋ ਨਾਮ ਦੀ ਬਾਤ ਕਰੀ ਹੈ ਇਹ ਮੇਰੇ ਸਮਝ ਤਾਂ ਆ ਗਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਮਿਲਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਨਵਾਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹਾਂ -

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੁ ਆਇਆ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਤੇ ਮੁੱਲ ਕੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੇਲਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੇ ਮਹਿ ਤੋਲਿ ॥

ਲਾਦਿ ਖੇਪ ਸੰਤਹ ਸੰਗਿ ਚਾਲੁ ॥

ਅਵਰ ਤਿਆਗਿ ਬਿਖਿਆ ਜੰਜਾਲ ॥

ਪੰਨਿ ਪੰਨਿ ਕਹੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਮੁਖ ਊਜਲ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੩

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਜਿੱਥੇ ਤੂੰ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਰ ਲੈ ਬੇਨਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਾਸ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾ ਲਿਆ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈਂ ਭਾਈ ਤੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪਏ। ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਕਿਸਮਤ ਚੰਗੀ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਰ ਕੇ ਲੈ ਆਈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਰਵਰੀਆ ਹਾਂ, ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਚੌਧਰੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਮੰਜਕੀ ਦਾ ਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੁਣੀ ਜਿਹੜੀ ਆਪ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸਰਵਣ ਕਰੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜਨਮ ਸਾਰਾ ਹੀ ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਨਾਮ ਦਾ ਗਾਹਕ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਲਿਹਾਰ, ਬਲਿਹਾਰ। ਨਾਮ ਦਾ ਗਾਹਕ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਅਸੂਲ ਵੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਗਾਹਕ ਹੋਵੇ -

ਵਿਣੁ ਗਾਹਕੁ ਗੁਣ ਵੇਚੀਐ ਤਉ ਗੁਣੁ ਸਹਯੋ ਜਾਇ ॥

ਗੁਣ ਕਾ ਗਾਹਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਉ ਗੁਣੁ ਲਾਖ ਵਿਕਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੬

ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ ਨਾਮ ਤਾਂ -

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗੁ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੧

ਜਿਹੜੀ ਅਮੁੱਲ ਵਸਤੂ ਹੈ ਜਿਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਉਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਫੇਰ ਜਿੱਥੇ ਪੂਰਾ ਮਿਲੇ ਗਾਹਕ ਉੱਥੇ ਹੀ ਗੱਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਥੇ ਮਿਲੇ ਨਾ ਸੌਦਾਗਰ ਪੂਰਾ,

ਗੱਠੜੀ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੀ ਨਾਮ ਦੀ।

ਰਾਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇ ਕੈ ਕਬੀਰਾ ਗਾਂਠਿ ਨ ਖੋਲ੍ਹੁ ॥

ਨਹੀ ਪਟਣੁ ਨਹੀ ਪਾਰਖੁ ਨਹੀ ਗਾਹਕੁ ਨਹੀ ਮੋਲੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੫

ਰਾਮ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਬੇਕਦਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬੇਕਦਰੇ ਲੈ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦੇ।

ਪਰਸੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ!

ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਾਂ। ਬੀਬੀ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸਾਡੇ ਵਰਗਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਦੁੱਖੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਗੈਰ ਰੂਹਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਭਾਈ! ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣੇ ਓਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਤੱਕ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਛਕਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੂਲਮੰਤਰ ਦੱਸਿਆ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੁਸੀਂ ਛਕ ਲਿਆ ਤੇ ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਜਿਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਐਵੇਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭੇਡਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰੰਗ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਾਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਂਡਾ ਸਾਫ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੰਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਲ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਜਦੋਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੇ 'ਚ ਗੁਰ-ਮੰਤਰ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਅਸਲੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਹੈ ਬੇਕਦਰਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ, ਇਹਦਾ ਪੂਰਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਸਮਿਆਂ 'ਚ ਜਦੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰ ਮੰਤਰ ਮੂਲ-ਮੰਤਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਵੀ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ। ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਫੇਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਜੁਬਾਨ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਦੇ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਵੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ 'ਚ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਸੀਸ 'ਚ ਪਾਏ, ਪੰਜ ਪਿਲਾਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇਤਰ ਪਾ ਕੇ ਚੂਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਛਿੱਟਾ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ। ਉਹ ਅੱਧਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ ਨਾ ਕਹਿ ਸਕਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਪਏ ਘੰਟੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੇਗਾ ਇੱਥੇ। ਪਏ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਸੁਰਤ ਆਉਣੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਖੰਡਪਾਠ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ। ੪੮ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਭੋਗ

ਪਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਪਏ ਘੰਟੇ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਬੱਚਾ Balanceless ਹੋ ਗਿਆ, ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਤੁਅੱਲਕ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਉਪਰ ਨੂੰ ਉੱਠਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਉਹਨੇ। ਉਹ ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੈਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਸੀਸ ਤੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਾਬੇ ਆ ਕੇ ਜਦੋਂ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਫੇਰ ਬਾਪੂ ਜੀ ਉੱਠੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ! ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ, ਇਹਦੀ ਜੋ ਰੂਹ ਹੈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੰਜੋਗ ਮੰਗ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਅਸੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਇਹਦਾ ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਗਾਹਕ ਨਾ ਹੋਵੇ -

ਕਬੀਰਾ ਏਕੁ ਅਚੰਭਉ ਦੇਖਿਓ ਹੀਰਾ ਹਾਟ ਬਿਕਾਇ ॥

ਬਨਜਨਹਾਰੇ ਬਾਹਰਾ ਕਉਡੀ ਬਦਲੈ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੨

ਕੌਡੀਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਵੀ ਕਦੇ ਹੀਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਣਜਾਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗਾਹਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਗਾਹਕ ਹੋਵੇ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪੂੜ ਬਣ ਜਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਹਿ -

ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਤਾਂ ਹੀ ਰੋਣ ਬਣ ਹੋਏਗੀ। ਜੇ ਕਰੇਗਾ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੈਂ ਰਹਿ ਗਈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ। ਮੈਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਰਨਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਨੂੰ ਮਰਨਾ ਕਬੂਲ ਕਰ, ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਮਾਰਨਾ। ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੀ ਵਾਧੂ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਮੈਂ ਹੈ, ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਿਆ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲੈ, ਬਈ ਮਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ, ਮਾਰ ਦਿਓ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਗਾਹਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤੀਤ, ਭਰੋਸਾ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ। ਪੰਨੇ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਬੈਠ ਕੇ ਰੱਬ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਿਲਾ ਦਿੱਤੀ -

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੮

ਰੋਟੀ ਵੀ ਖਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲੱਸੀ ਵੀ ਪਿਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸੀ ਮਨ ਵਿੱਚ, ਦੂਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣਾ। ਚਾਹੇ ਸੁੱਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਦੁੱਖ ਆ ਜਾਵੇ, ਬਹੁਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੀ, ਜਦੋਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ

ਦਿਨ ਦਾ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਭਾਈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਰਜਾ 'ਚ ਰਾਜੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਪੈ ਗਏ। ਐਵੇਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਕਰਮ ਮਾੜੇ ਸੀ, ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਘਟ ਕੇ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀ, ਜੋ ਕੁਛ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਸੁੱਖ ਆਵੇ ਤਾਂ ਵੀ -

**ਕੋਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥
ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥**

ਅੰਗ - ੫

ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਨੂੰ ਦਾਤ ਸਮਝ -

**ਜੇ ਸੁਖੁ ਏਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥
ਜੇ ਭੁਖ ਏਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਮਨਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੭੫੭

ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਗੁਜਰਾਤ ਚਲਿਆ ਜਾਹ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ। ਉਥੇ ਇੱਕ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨਾਮ ਦਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਗੁਜਰਾਤ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਆਪਣੀ ਬੈਠਕ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਤੱਪਤ ਗੱਠ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲ ਨਿਗ੍ਹਾ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪੁਲਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕਣਕ ਦਾ, ਨਾਲੀ ਦਾ, ਇੱਕ ਘੜਾ ਪਿਆ ਹੈ ਕੌਰਾ ਬਈ ਇਹ ਮਿਰਤਕ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵੀ ਇੱਥੇ ਪਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਅਰਥੀ ਪਈ ਹੈ ਬਣਾਈ ਹੋਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਲੜਕੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੀ, ਵਿਆਹੁਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਵਿਆਹ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਾਂ ਪਾਣੀ ਵਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਭੈਣਾਂ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਈ ਵੀਰ ਨੂੰ ਲੰਘਣ ਤਾਂ ਦੇਣਾ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਤਾਂ ਮਰ ਗਿਆ। ਮਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਮਰ ਗਿਆ, ਹੁਣੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ 'ਚ ਆ ਕੇ। ਦਰਦ ਉੱਠਿਆ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੁਰਹਾਮ ਮਚ ਗਿਆ ਘਰ ਵਿੱਚ। ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਨੇ ਤੱਪਤ ਲਿਆ ਕੇ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਹਿ ਜਾਓ ਭਾਈ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਏ ਹੋਏ ਓ। ਚਲੇ ਛੇਤੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਛੇਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਓ ਇਹਦਾ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਾਪਸ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਹੋਇਆ, ਚਲੋ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੀਏ। ਹੈਰਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਨ ਮਰ ਗਿਆ, ਨੂੰਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਅਜੇ ਕੰਗਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਉਸਦਾ ਬਈ ਹੋਇਆ ਕੀ, ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਭਿਖਾਰੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਪੁੱਤਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਸੀ ਨਾ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਕਰਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਨੇ ਵਿਆਹ ਕਰਾ ਕੇ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸੀ ਇਸਦਾ ਤਾਂਹੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਇਹਦੀ ਉਮਰ ਮੰਗ ਲੈਂਦੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਅੱਗੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਪਿੱਛੇ। ਸੋ ਇਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀ ਹੋਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਗੁਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ। ਤੀਸਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਅਸੀਂ ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਆਹ ਹੋ ਜਾਏ, ਮੇਰੀ ਕੋਠੀ ਬਣ ਜਾਏ, ਮੈਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲ ਜਾਏ, ਮੇਰਾ ਪੈਸਾ ਜੁੜ ਜਾਏ। ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੈ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਜਿਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਤੋਂ ਖੈਰ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਕਿਤੋਂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ ਕਿਤੇ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾ ਲਓ, ਧਰਮ ਤੋਂ ਬੇਦੀਨ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨੇ ਉਹਦਾ ਮਨ ਬੰਨ ਲਿਆ। ਦੂਸਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਧਨ ਦੀ। ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ 'ਚ ਸਾਰੇ ਫਸੇ ਹੋਏ ਕਿ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਧਨ ਵਾਸਤੇ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਦੇਹ ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਰੀ ਜਾਣਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦੀ ਦੇਹ ਮੰਨਣਾ। ਚੌਥੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ। ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ, ਵਿਆਹ 'ਤੇ ਚਾਹੇ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਖਰਚੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮਹਿਮਾ ਹੋਵੇ, ਲੋਕ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿ ਜਾਣ। ਲੇਕਿਨ ਅਸੂਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਤਾਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਾੜੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ, ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਓਨੇ ਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਧੋੜੀ ਦੇ ਬੋਲ ਮਾਰਨ ਤੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਗਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੋਲ, ਬਾਲਮੀਕ ਦੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ। ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਗਏ ਦੌਰੇ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਾਏ ਭਰਾ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ। ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਹੈ ਉਹਨੇ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਬੂਟ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਚਮੜੇ ਦੇ, ਹਲ ਵਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਤੇ ਟੋਪ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਰਾਂ ਦਾ, ਕੋਟ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਰਾਂ ਦਾ। ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ। ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਚਮੜੇ ਦੇ ਫੁਟਲਸ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਆਹ ਕਿਹੜੀ ਵਰਦੀ ਹੋਈ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਇਹ ਕੀ ਕਰੀਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਕਿਸਾਨ। ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਉਹਨੇ ਖੂਹ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਐ ਕਿਸਾਨ! ਆਹ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਿੱਛੂ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਲੜ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਚਮੜੇ ਦੇ ਬੂਟ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ, ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਝੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਥੇ ਪੰਛੀ ਹੈ

ਇੱਕ, ਉਹ ਚੁੰਝ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਐਨੀ ਚੁੰਝ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਫੇਰ ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਐਨਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਪਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਲੈ ਲੈ। ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਲਛਮਣ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਵਾਹ ਜੀ ਵਾਹ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੀ ਸਮਝ ਲਿਆ, ਸੀਗੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿਉਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਵੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਛੱਡਦਾ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੋਵੇ ਕੋਲ ਹੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ ਲਛਮਣ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਆਹ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਆਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਦੱਸ। ਇਹਨੂੰ ਲੋਕ ਵਾਸਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਲੋਕ ਵਾਸਨਾ 'ਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਸ਼ਤਰ ਵਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੰਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਾਸਨਾ ਰੱਖਣੀ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਨਾ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਨਾਮ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਲੰਘਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵਾਸਨਾ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਬਲ, ਬਹੁਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਲੋਕ ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਹੇ, ਚਾਹੇ ਮਾੜਾ ਕਹੇ। ਫੇਰ ਨਿੰਦਿਆ ਤੇ ਉਸਤਤ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਨਾ ਨਿੰਦਿਆ ਤੋਂ ਡਰਨਾ, ਨਾ ਉਸਤਤ ਕਰਾਉਣੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਵੀ -

**ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥
ਅੰਗ - ੯੧੮**

ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਔਖੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਕਹਿਣੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਸੂਰਮਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਚੀਜ਼, ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਫੇਰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ, ਜਿਹੜਾ ਮੰਤਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਜਾਓ। ਉਥੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੀ ਨਾਮ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੋ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮੰਤਰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ, ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ। ਫੇਰ ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਗਨ, ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਨੇ। ਫੇਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੋਣੀ, ਇਹ ਗੁਣ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਤੀਰਥੇ! ਤੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈਂ ਸਰਵਰ ਨੂੰ, ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਮ ਹੈ, ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਤੂੰ ਚੰਗਾ ਹੈ ਸਰਵਰੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿ, ਤੇਰੀ ਲੋਕ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਤੇਰੇ ਖਾਰ ਖਾਣਗੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੁਛ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦੇ ਦਿਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਆ ਮੁਕਾਮ ਨੂੰ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਹੀ ਚੁੱਕ ਲਈ। ਘਰਵਾਲੀ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੁਕਾਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਢਾਹ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੀ, ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦ ਖੇਲੂ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਬਦਨਾਮੀ ਹੋਏਗੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੋ ਹੋਣਾ ਹੈ ਹੋ ਜਾਏ। ਕਹੀ ਦਾ ਟੱਕ ਮਾਰਿਆ, ਢਾਹੁਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਹੀ ਫੜਦੀ ਹੈ, ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ, ਹਟ ਜਾ ਪਾਸੇ। ਲੋਕ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਮਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੀਰਥਾ। ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ, ਢਾਹ ਕੇ ਸਿੱਧਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਲਗਨ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਲਗਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਰਹਿ ਗਿਆ ਨਾ ਉਹਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਢਾਹ ਆਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੇਰੀ ਮੁਕਾਲਫਤ ਹੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੋਣੀ ਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਤਬਾਰ ਕਰਦਾ, ਇੱਕ ਤੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਂ। ਤੂੰ ਨਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਈਂ ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਏ, ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਵਲ ਹੋਵੇ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦਾ ਦੇਖ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਮਾਂ ਲਾਓ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਾਂਗੇ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਈਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ। ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਸ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਕੇ ਕਹੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹੋ। ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਸ ਗੁਣਾਂ ਫਲ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹੋ, ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕਹੋ, ਨਾਭੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਬੋਲ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹੋ ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਥੇ ਕਹੋ, ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ, ਫਲ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਜੇ ਅਧਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ, ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਬਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ mental ਨਾਮ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਨਾਮ ਉਹ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ, ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ, ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਾਮ 'ਚ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਸੁਰਤ ਨੂੰ, ਸਵਾਸ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਚਾੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਰਤ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ। ਸੁਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਿਆ। ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਲਗਨ ਸੀ, ਲਗਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਵਧਦਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਖੀਰ ਅਵਸਥਾ ਇਹ ਆ ਗਈ ਕਿ ਉਹਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਗਈ। ਰਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਨਸ਼ਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਮਸਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਖਮੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਨ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰ,
ਸੋ ਰਸ ਸੋਈ ਜਾਨੈ।**

ਆਦਮੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ, ਸਮਾਧੀ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸਾਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ ਇੱਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧੀ, ਇਹ ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਜਿਹੜੀ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

**ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਲਗੀ ਲਿਵ ਅੰਤਰਿ
ਸੋ ਰਸੁ ਸੋਈ ਜਾਣੈ ਜੀਉ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੬

ਉਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਏਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਦਸਵੇਂ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ -

ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਸੁੱਖਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ ਉਥੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਉਠਦੀ ਹੈ ਉਥੋਂ -

**ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪੁਗਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਦੋਂ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ -

**ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦਿਸਦਾ ਕੀ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੫੪

ਸਾਰਿਆਂ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੭

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤਾਂ ਪੁੱਗ ਗਿਆ, ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਪੇਪਰ ਪਾਈਏ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਪਰਚਾ ਪਾਈਏ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇਈਏ ਤਾਂਕਿ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ ਕਿ ਇਹ ਪਾਸ ਹੈ ਕਿ ਫੇਲ੍ਹ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੌ ਦਾ ਸੌ ਨੰਬਰ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ੩੩ ਨਾਲ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਬੜਾ ਔਖਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੁਲਾਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੰਝਕੀ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤੀਰਥੇ

ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਮੰਝ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਮੰਝ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਘਰ ਜਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਆ ਜਾਈਂ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਸੁਨੇਹਾ ਨਹੀਂ ਭੇਜਦੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਨਾ ਆਈਂ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜਿੰਦ ਬਚਦੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰ ਦਰਸ ਬਿਨਾਂ।

ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥

ਬੁੰਦ ਵਿਹੂਣਾ ਚਾਤ੍ਰਕੋ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥

ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥

ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੭੦੮

ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਾ ਸਿਰ 'ਤੇ ਮੰਨੀ, ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਆਗਿਆ ਸਮ ਨਹੀ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ।

ਘਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ, ਕੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਰੋਜ਼ ਇੱਕ ਡੰਗਰ ਮਰ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ। ਖੁਰਲੀਆਂ ਭਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨਾਲ। ਵੱਡੀਆਂ ਲਵੇਰੀਆਂ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਬਲਦ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਨਸਲਾਂ ਪਾਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਰੋਜ਼ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਮੱਝ ਮਰ ਗਈ, ਕਦੇ ਬੈੱਲ ਮਰ ਗਿਆ। ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਸਾਰਾ ਹੀ ਜਿੰਨਾਂ ਸਮਾਨ ਸੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਕੱਠ ਕਰਿਆ, ਇਲਾਕੇ ਨੇ ਇਕੱਠ ਕਰਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਦੇਖੋ, ਇਹਨੇ ਪੀਰ ਨੂੰ ਕਰ ਲਿਆ ਨਰਾਜ਼, ਹੁਣ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਤੁਅੱਲਕ ਨਹੀਂ। ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪੀਰ ਕੀ ਕਹਿਰ ਲਿਆ ਦਏਗਾ ਤੇ ਚੰਗਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦੇਈਏ। ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹ ਲਈ ਸਾਰੀ।

ਫੀਨ ਲੀਨ ਗ੍ਰਿਹ ਧਨ ਸਰਦਾਰੀ

ਸਰਬ ਸਰੀਕਨ ਦੀਨ ਨਿਕਾਰੀ।

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਸੁਮੱਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਸੁਮੱਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਕੁਛ ਸੁਰਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋ ਗਈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ clamity ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਬਣਿਆ ਬਣਾਇਆ ਜੇ ਉਹਦਾ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਵੱਡੀ ਸਰਦਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਅਖੀਰ ਸਰੀਕਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ।

ਤਿੰਨ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੁਰੀਦ, ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਸਾਦਕ, ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਫਿਦਾਈ; ਸਿੱਖ, ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ, ਮਰਜੀਵੜੇ ਸਿੱਖ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ

ਅਸਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਦਰਜਿਆਂ 'ਚ ਫਰਕ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਹੈਗੀ ਭੇਖ ਦੀ, ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਕਿਰਪਾਨ ਪਾਈ ਹੋਈ, ਦਸਤਾਰਾ ਸਜਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਣਗੇ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ-ਨਿਗੁਰਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਹਿਣਗੇ। ਦੂਸਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਹਿਰਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਧਾਰ ਕੇ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਮੇਰੀ ਦੁਕਾਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਚੱਲੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਹੀ ਗਾਹਕ ਬਣਨਗੇ ਆ ਕੇ। ਇੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਿੱਖੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਦੇਖਦੀ। ਬਣ ਤਾਂ ਗਿਆ, ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਮਾੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਵਗੈਰਾ ਪੀਣੀ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਠੰਢੀ-ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਝਾਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਦੀ, ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਗਿਰਨ ਵਾਸਤੇ ਸੋਚਦੀ ਹੈ, ਵਿਆਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਪੀਂਦੇ ਨੇ, ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਹੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹਨੂੰ, ਆ ਜਾ ਭਾਈ, ਤੂੰ ਕਾਹਤੋਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੋਇਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ, ਜਦੇ ਹੀ ਗਿਰ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੋਂਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਿਦਕ ਦੀ, ਪੰਜਵੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵਨੀ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ, ਭਾਈ ਸਿੰਘੋ! ਸਾਡੀ ਆਗਿਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਵੀ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪਹਿਰੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਚਾਰ ਦਿਨ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਠਹਿਰੇ, ਫੇਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਗੱਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਡੰਗਰ ਖੁੱਭੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਇਆ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਬਈ ਹੋਊ ਕੀ ਇਹ ਚੀਜ਼। ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਲੱਗਣੇ ਨੇ, ਸਾਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਾਹਲੀ ਪੈ ਗਈ ਸੰਗਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇੱਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੁਗਤ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਡੇਢ ਸੌ ਬੰਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾ ਸਹੁੰ ਖਾਓ ਕਿ ਦੱਸੋਗੇ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਫੁਟਕਾਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਂ ਕਰਾ ਦਊਂਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਵੇਂ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਹ ਖਿੱਚਣਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਾ ਦਿਓ ਅਰਥੀ 'ਤੇ। ਨਾਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਰੁੰਝੀ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਜੇ ਕਦੇ ਵੀ ਹਿੱਲ ਜਾਵੇ, ਲੰਮਾ ਸਾਹ ਹੈ ਪਲਟ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ। ਦੇਖ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਸਾਂਗ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਅਰਥੀ 'ਤੇ

ਪਾ ਲਿਆ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੂਰੇ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਭਾਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਬੜੀ ਦੂਰੋਂ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਸੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਲੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਛੋਟਾ-ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੱਢ ਲਈਏ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹਿਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਫੇਰ ਕਿਹੜਾ ਅਸੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ, ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਐਡੀ ਦੂਰ ਕਾਹਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਿਆਂਦੇ ਓਂ, ਲਿਆਓ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਫੂਸ ਇਕੱਠਾ ਕਰਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਇੱਥੇ ਰੱਖ ਦਿਓ ਅਰਥੀ। ਅਰਥੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਓਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਲਿਆ, ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਲੱਕੜ, ਸੁਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਬਣਿਆ ਹੈ ਹੁਣ, ਬਈ ਮੇਰੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਸੱਚੀਓਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਲਣਾ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਘਾਹ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਲੱਗੀ ਤਿੜ-ਤਿੜ ਕਰਨ ਤਾਂ ਸੇਕ ਜਿਹਾ ਲੱਗਣ ਲੱਗਿਆ, ਰੱਸੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਕੱਚਾ ਹੀ ਬਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਣ ਤੋੜਿਆ ਤੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਠ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਰਦਾ ਸਣੇ ਦੇਹ ਸਚਖੰਡ ਨੂੰ ਦੌੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆਓ, ਫੜ ਕੇ। ਫੜ ਲਿਆਂਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਹੋ ਗਏ, ਕੁਛ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਇਹ ਭੇਖ ਦੀ, ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਦੇਖਦੀ ਤੇ ਹਿਰਸ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਿਦਕ ਦੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪਰ ਸਿਦਕ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸਿਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕੁਛ ਸਮਝਿਆ ਕਰਦਾ। ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ, ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ ਇੱਥੇ। ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਨੌਂ ਦਿਨ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਭਾਈ! ਕੌਣ ਹੈ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਮੈਂ ਡੱਲਾ, ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਦੇ ਘੱਟੇ ਬਾਅਦ, ਕੌਣ ਹੈ ਪਹਿਰੇ 'ਤੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਮੈਂ ਡੱਲਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡੱਲਿਆ! ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਆਈਂ ਅੱਜ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਗੈਰਾ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਡੱਲਿਆ! ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਮੰਗ ਕੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੰਗਣਾ ਮੈਂ ਕੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪੀੜ੍ਹੀ ਜੋਗਾ ਥਾਉਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤੂੰ ਅਜੇ ਸਿੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ। ਉਹ ਥਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ reserve ਹੈ, ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਉਹਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਉਥੇ, ਕਿੰਨੇ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ, ਮੇਰੇ ਦੇਖੋ ਕਿੱਡੇ ਛਾਤੀਆਂ ਖਪ ਇੰਚ ਤੋਂ ਘੱਟ ਕਿਸੇ ਬਰਾੜ ਦੀ ਛਾਤੀ ਨਹੀਂ ਘੱਟ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ - ਈਂ ਕੌਮ ਬਰਾੜਾਂ,

ਇਹ ਬਰਾੜਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਮੇਰੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਐ ਅਰੋਂਗਜ਼ੋਬ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ, ਤੈਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਗੇ, ਡਰਦੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਫੌਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇੱਥੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਰਦੀ। ਇਲਾਕਾ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੁਣ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਡੱਲਿਆ! ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੱਦ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਦੇਖੋ, ਮੇਰਾ ਜੁਆਨ ਜੇ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਵੇ, ਜੁਆਨ ਦੇ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਕਾਠੀ ਵੱਢ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਚਲੀ ਜਾਏਗੀ ਤਲਵਾਰ। ਐਨਾ-ਐਨਾ ਬਲ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਨਾ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਦੇਖਾਂਗੇ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡੱਲਿਆ! ਸਿਦਕ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸਿਦਕ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ ਇਹ। ਸਿਦਕ ਤੋਂ ਹੋਲੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਆਹ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦੀ ਜੂਹ 'ਚ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਗੱਲ ਭਾਈ! ਵਾਗਾਂ ਫੜ ਲਈਆਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਗਾਹਾਂ ਤਾਂ ਇਲਾਕਾ ਆ ਗਿਆ, ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ। ਸਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਕੌਣ ਦਏਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਤਨਖਾਹ? ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਹੈਗੇ ਹੀ। ਹੋਰ ਸਿੱਖੀ ਕੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਬਾਲ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਭੇਜੀਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ-ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੱਸੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਨਾ ਮੀਂਹ ਪੁਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਛੋਲੇ ਵੀ ਸੁੱਕ ਗਏ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਪੁਆ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੀਰ ਮਾਰਿਆ ਉਤੇ। ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਬੜੀ ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਪੈ ਗਿਆ ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੈਗੇ, ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ। ਓਹੀ ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਣ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆ ਗਿਆ ਦਸਵੰਧ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਢਾਲੇ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਆਹ ਗੁਪਤਸਰ ਕੋਲ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਾਨ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਵੀ ਲੈ ਲੈ, ਨਾਲੇ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛੀ ਗਏ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਲੈਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪੈਸੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਹੈਗਾ, ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਓ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਆ ਕਰਨ। ਜਦੋਂ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਨ ਸਿੰਘ! ਤੂੰ ਦੱਸ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਾਨ ਸਿੰਘ! ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਝੇ ਦੀ ਰੱਖ ਲਈ, ਤੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਰੱਖ ਲਈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਹ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਜਾਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਡੱਲਿਆ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਦਕ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜ਼ੋਰ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰਾਈਫਲ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਡੱਲਿਆ! ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪਰਖਣਾ ਹੈ ਇਹਦਾ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਇਹਦਾ ਵਾਲ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਨੀਵਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਜਵਾਨ ਲਿਆ ਦੇ, ੪੫-੪੫ ਇੰਚ ਦੀਆਂ ਛਾਤੀਆਂ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਰਾਈਫਲ ਦੀ ਗੋਲੀ ਦੋਹਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ

ਜਾਏਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖਿਸਕਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਉੱਠ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਓ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਰਦਾਰ ਜੀ! ਲੜਾਈ 'ਚ ਹੱਥ ਦੇਖਣੇ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਮਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਓ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ, ਨੀਵੀਂ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਤਾਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਖੜ੍ਹ ਜਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਛੋਟੇ ਨੇ ਅਜੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿ। ਦੋ ਸਿੱਖ ਦਸਤਾਰੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਸੀ, ਇੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਹਟਿਆ ਸੀ ਤੇ ਇੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਕੇ, ਓ ਗੁਰਸਿੱਖੇ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਰਾਈਫਲ ਆਈ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪਰਖਣਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲੋੜ, ਦੋਵੇਂ ਨੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲਾ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਦੂਜਾ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ, ਉਹ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ, ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਓ, ਇੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਗੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਦੋਵੇਂ ਖੜ੍ਹੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿੰਨ ਲਿਆ ਤੇ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਜੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਲੱਗੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਵਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਗੋਲੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਦਸਤਾਰਾਂ ਨਾਲ ਫੁੰਹਦੀ ਹੋਈ ਲੰਘ ਗਈ ਗੋਲੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਡੱਲਿਆ! ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਾਝੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਆਹ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸਵਾ-ਸਵਾ ਲੱਖ ਨਾਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਲੜੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਾਵਨੀ ਦੇ ਸਿੱਖ। ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਕਰਦੇ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਡੋਲੂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਿਦਕੀ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਭਾਵਨੀ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਡੋਲਿਆ ਕਰਦਾ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੇਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾ ਇਹਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿਓ, ਨਾ ਰੋਟੀ ਦਿਓ। ਇੱਥੇ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿਓ ਆਪਣੀ ਜੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਆ ਹੈ -

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੇਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਢੇਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਆਸਰਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਐਨੀ ਮੁਸਕਲ ਬਣ ਗਈ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਢੇਈ ਕੋਈ ਦੇਵੇ ਨਾ,

ਮੁਸਕਲ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀ ਬਣ ਗਈ।

ਕੱਲੂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਅੱਜ ਮੰਗਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੇਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ। ਬੜੀ ਮੁਸਕਲ ਬਣ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮੁਸਕਲ

ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

'ਅਤਿ' ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਤੱਕ। ਜਿਹੜੇ ਕੱਲ੍ਹ ਤੱਕ ਆ ਕੇ ਪੈਂਦ ਵਲ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਭਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਜੀ,

ਲਾਗੂ ਸਭ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣ ਗਏ।

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

ਕੋਈ ਸਾਕ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਭੈਣ, ਕੋਈ ਭਰਾ ਨਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਗਿਣਦੇ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਉਥੋਂ ਉਠਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬੜੀ ਮੁਸਕਲ ਹੋ ਗਈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਖਿਆਲ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਝੱਟ ਕਿੱਥੇ ਲੰਘਾਵਾਂ ਓ,

ਮਾਲਕਾ ਦੁਨੀਆਂ ਟਿਕਣ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਏਸ ਕਲੀਓ ਪੰਜ ਭੀਤਿਓ ਕਿਉ ਕਰਿ ਰਖਾਂ ਪਤਿ।

ਜੇ ਬੋਲਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੜ ਬੜ ਕਰੈ ਬਹੁਤ।

ਚੁਪ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਇਤ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਮਤਿ।

ਜੇ ਬਹਿ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੈਠਾ ਸਥਰ ਘਤ।

ਉਠ ਜਾਈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਛਾਰੁ ਗਇਆ ਸਿਰ ਘਤਿ।

ਜੇ ਕਰਿ ਨਿਵਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਡਰਦਾ ਕਰੇ ਭਗਤ।

ਕਾਈ ਗਲੀ ਨ ਮੇਵਨੀ ਜਿਥੇ ਕਵਾਂ ਝੱਤਿ।

ਏਥੈ ਓਥੈ ਨਾਨਕਾ ਕਰਤਾ ਰਖੈ ਪਤਿ।

ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਜੇ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਓਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਪੀੜ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਉਹਦੇ ਤੇ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਕੋਈ ਸਿੱਧੇ ਮੂੰਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਤਾਂ ਪੀਰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਸਾਡਾ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਸੋ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਨਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਟੀ ਕਿੱਥੇ ਖਾਵਾਂਗੇ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਬੁਲਾਈਏ ਨਾ, ਤੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ। ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਨਾ ਕੋਈ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਖੋਹ ਲਈਆਂ, ਤਿੰਨ ਕੱਪੜੇ ਲੈ ਕੇ ਆਪਾਂ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ, ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਪੰਛੀ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ

ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦

ਉਹ ਤਾਂ ਰਾਜਕ ਹੈ ਉਹਨੇ ਰਿਜਕ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ ਦੁੱਖ ਹੀ ਦੁੱਖ, ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਉਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ, ਕਿੱਥੇ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਪੜ੍ਹੋ।

ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਡੋਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਓਏ ਮਨਾਂ ਮੇਰਿਆ
ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੇਖ ਕੇ।

ਦੀਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਕਰੈ ਨਿਤ,

ਸੰਤ ਉਬਾਰ ਗਨੀਮਨ ਗਾਰੈ।

ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਿਪ,

ਸਰਬ ਸਮੈ ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈ।

ਪੇਖਤ ਹੈ ਜਲ ਮੈ ਥਲ ਮੈ ਪਲ ਮੈ,

ਕਲਿ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਬਿਚਾਰੈ।

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਦਇਆ ਨਿਧਿ,

ਦੇਖਨ ਦੇਖਤ ਹੈ ਪਰ ਦੇਤ ਨ ਹਾਰੈ।

ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹ,

ਨ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਭੈ ਹੈ।

ਦੇਹ ਬਿਹੀਨ ਸਨੇਹ ਸਭੇ ਤਨ,

ਨੇਹ ਬਿਰਕਤ ਅਗੇਹ ਅਛੈ ਹੈ।

ਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੇ ਦੇਤ,

ਜਮੀਨ ਕੇ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੇ ਦੈ ਹੈ।

ਕਾਹੇ ਕੇ ਡੋਲਤ ਹੈ,

ਤੁਮਰੀ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ ਪਤਿ ਲੈ ਹੈ। **ਤ੍ਰੁਪੁਸਾਦਿ ਸੁੱਯੇ**

ਧਰਵਾਸ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ -

ਤੂ ਕਾਹੇ ਡੋਲਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀਆ ਤੁਪੁ ਰਾਖੈਗਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥

ਜਿਨਿ ਪੈਦਾਇਸਿ ਤੂ ਕੀਆ ਸੋਈ ਦੇਇ ਆਧਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਜਿਹਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਆਧਾਰ ਵੀ ਦਏਗਾ, -

ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਾਲਕੁ ਦਿਲਾ ਕਾ ਸਚਾ ਪਰਵਦਗਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੨੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੋਜ਼ੀ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਹੀ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੈ।

ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਤੂਆਣੇ ਵਾਲੇ, ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤਪ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਸਵਾ ਲੱਖ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੀਏ, ਉਹ ਗੋਦਾਵਰੀ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਲੰਘਿਆ, ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਹੋਇਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦੇ ਹੌਡ

ਗੁੰਠੀ ਨੂੰ ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਪਿਆਰਾ ਪਾਣੀ 'ਚ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ, ਉਹਨੇ ਗੋਲਿਆ ਹੀ ਨਾ, ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਆਇਆ ਸੁਪਨਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕੱਲ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਪੁਸ਼ਾਦਾ, ਜਾਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਹਿੰਦੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣੇ ਨੇ, ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਆਇਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣੇ ਨੇ ਲੜਾਈਆਂ ਦੇ, ਜਾਂ ਖੇਤੀ ਦੇ ਆਉਣਗੇ? ਆਹੀ ਆਉਣੇ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦੇ। ਚੌਥਾ ਦਿਨ ਵੀ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਪੰਜਵਾਂ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਰਾਰੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਸਿੱਖਾ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਡਾ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦਾ ਭੁੱਖਾ ਹੈ, ਜਾਹ ਉਹਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਐਵੇਂ ਤੈਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਿਆਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਓਹੀ। ਦਿਲ 'ਚ ਤੇਰੇ ਗਹਿਰੀ ਗੱਲ ਬਹਿ ਗਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੀਓਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਗਿਆ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਘੁੰਮ ਕੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਦਿਲ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਨਾ ਜਾਣ ਨਾ ਪਛਾਣ, ਐਵੇਂ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਚੁੱਕੀਂ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਕੀਹਨੂੰ ਦੇ ਦਏਂਗਾ, ਨਾ ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਬੁੱਝਦਾ ਹੈਂ ਇੱਥੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਸਿੱਖ। ਮੁੜ ਆਇਆ। ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਫੇਰ ਸੁਪਨਾ ਆਇਆ, ਛੇਵੇਂ ਦਿਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੱਠ ਮੀਲ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਤ ਮਿਲੇ, ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਤੇ ਸੰਤ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਸੁਪਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਭੁੱਖਾ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤੂੰ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਕੇ ਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੋਲਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਕਰੋ ਮਾਫ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅੱਛਾ! ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਐਨੀ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਚੱਲ ਭਾਈ! ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦੇਣੀ ਹੀ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਬੇਅੰਤ ਮਿਸਾਲਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੋ ਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡੋਲੂ ਨਾ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਕੋਈ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੁਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹੜਾ ਵੱਡਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿ ਆਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਭਾਣਾ ਬੀਤਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਮਦਦ ਕਰ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਤੰਗੜ ਲੈ ਦਿਓ, ਜਿਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਘਾਹ ਖੋਤ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆਇਆ ਕਰਾਂ ਤੇ ਇੱਕ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਦਾਤੀ ਦੇ ਦਿਓ ਜਾਂ ਖੁਰਪਾ ਦੇ ਦਿਓ, ਝੱਪੜੀ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਦੇ ਦਿਓ। ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਜਿਹੜਾ ਕਿੰਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, ਅੱਜ ਆਪ ਇੱਕ ਥਾਉਂ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਝੱਪੜੀ ਜੋਗਾ ਤੇ ਝੱਪੜੀ ਪਾ ਲਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਰੋਜ਼ ਘਾਹ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚਦਾ ਹੈ, ਲੱਕੜਾਂ ਚੁਗ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਲੱਕੜਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ

ਹਿੱਸਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਆਨੇ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਇੱਕ ਆਨਾ (ਚਾਰ ਪੈਸੇ) ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੀਮਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ। ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਮਣ ਛੋਲੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਇੱਕ ਰੁਪਈਏ ਦੇ। ਸੌਲ੍ਹਾਂ ਆਨਿਆਂ ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਕ ਆਨੇ ਦੇ ਆਪੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਓ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਵੀਹ ਸੇਰ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਆਉਂਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਹ ਪੈਸਾ ਰੱਖੀ ਗਿਆ, ਜਦ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅਜੇ ਤੱਕ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਪੇਪਰ ਪਾਈਏ ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ, ਮੇਵੜੇ ਨੂੰ ਤੇ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਭਾਈ! ਫਲਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੋਕ ਮੰਝ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੀਰਥਾ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ। ਆਹ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਉਹਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਂ, ਪਰ ਦੇਈਂ ਤਾਂ ਜੇ ਉਹ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਇਹਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟ ਦੇਵੇ। ਸਖਤ ਰਹੀਂ, ਗਰੀਬੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿਘਲ ਨਾ ਜਾਈਂ ਕਿਤੇ।

ਹੁਣ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ, ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਦੀ ਰੋਜ਼ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬੜਾ ਰੁਪਈਏ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆ ਦਿੰਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਸੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਸੀ, ਤਕਰੀਬਨ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ। ਇੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਐਨਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗਿਆ, ਜਾ ਕੇ ਇਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲੋਂ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਹਦੇ ਚਰਨ ਧੋਤੇ, ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲਿਆ। ਸੇਵਾ ਕਰੀ, ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਦੱਸੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਕੋਲੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਸੁਣਾ, ਫੇਰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਪੁੱਛ ਲਏਗਾ ਤੇ ਉਹਦੀ ਕੀਮਤ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

**ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - ੫੫੮

ਭਾਈ ਮੰਝ ਦਾ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਸੁਕਰ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਯਾਦ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ, ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਭਾਈ ਮੰਝ ਇਹ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੈ ਜੇ ਤੂੰ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟ ਰੱਖੋਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ ਕਿ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਲਿਆਈਏ ਕਿੱਥੋਂ। ਕੌਣ ਦਊਗਾ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ। ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਣੇ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਕੇ ਗਏ ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਈ, ਲੜਕੀ ਵੀ ਹੈ, ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝੀ, ਲੜਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ, ਮੇਰੀ ਮਿਹਨਤ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਿਹਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ

ਬੰਧਵਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, advance ਲੈ ਲਓ ਤੇ ਮੈਂ ਚਾਹੇ ਦੋ ਸਾਲ 'ਚ ਚਾਹੇ ਚਾਰ ਸਾਲ 'ਚ, ਚਾਹੇ ਪੰਜ ਸਾਲ 'ਚ ਮੈਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਉਤਾਰ ਦੇਵਾਂਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਓ ਗੱਲ। ਗੱਲ ਸੁੱਝ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਭਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਉਹ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੈ ਮੈਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਆਂਦਾ, ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਕਦੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਉਥੇ ਲਿਪਦੀ ਹੈ, ਗੋਹੇ ਪੱਥਦੀ ਹੈ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਚੱਕੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! -

ਰਤੇ ਸੇਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜੀਨ੍ਹ ਜਿਨ੍ਹੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੫

ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ, ਲੈ ਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਬੜੇ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਭਜਨ ਕਰ, ਨਾਮ ਜਪ। ਬੁਲਾਇਆ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ। ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਲੰਘ ਗਏ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਜਾਓ ਤੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਆਓ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ ਲਈ ਤੇ ਫੇਰ ਦੇਈਂ। ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਆ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਚਾਓ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਕਮ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮੰਝ! ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ ਹੈ ਦੂਸਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਓ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਵੀਹ ਰੁਪਈਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਭੇਟ ਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਜਦੋਂ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਜਿਹਨੇ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਸਭ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦਾ।

ਧਾਰਨਾ - ਪਰਬਤ ਵੀ ਡੋਲਦੇ, ਡੋਲੇ ਨਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰਾਂ ਦਾ।

ਧਰਤੀ ਉਪਰਿ ਕੋਟਗੜ ਭੁਇਚਾਲ ਕੰਮੰਦੇ।

ਝਖੜਿ ਆਏ ਤਰੁਵਰਾ ਸਰਬਤ ਹਲੰਦੇ।

ਡਵਿ ਲਗੈ ਉਜਾੜਿ ਵਿਚਿ ਸਭ ਘਾਹ ਜਲੰਦੇ।

ਹੜ ਆਏ ਕਿਨਿ ਬੰਮੀਅਨਿ ਦਰੀਆਉ ਵਰੰਦੇ।

ਅੰਬਰਿ ਪਾਟੇ ਬਿਗਲੀ ਕੁੜਿਆਰ ਕਰੰਦੇ।

ਸਾਂਗੈ ਅੰਦਰਿ ਸਾਬਤੇ ਸੈ ਵਿਰਲੇ ਬੰਦੇ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੨੧

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਭੁਚਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਬਤ ਵੀ ਡੋਲਦੇ ਨੇ। ਝੱਖੜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਦਰਬਤ ਗਿਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਸਾਰੇ ਘਾਹ ਜਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਜਾਵੇ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀਹ

ਰੁਪਏ ਦੇਣੇ ਨੇ ਹੁਣ, ਫਿਕਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹ ਰੁਪਏ ਲਿਆਵਾਂ ਕਿੱਥੋਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਘਬਰਾਓ ਨਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਲੜਕੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਗਿਰਵੀ ਕਰ ਦਿਓ ਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹਦੇ ਪੈਸੇ ਉਤਰ ਜਾਣਗੇ, ਮੈਂ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੀ। ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ, ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਲਈ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਜਾ, ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਆ ਜਾ ਤੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ। ਜਾਣਦੇ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਪਰਚਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਭਾਈ ਮੰਝ, ਲੜਕੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਹੈ, ਘਰਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਇਕੱਲਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਚਿੱਤ 'ਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅੱਖ ਚੁੱਕ ਕੇ ਨਹੀਂ ਝਾਕਿਆ। ਦੇਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਵਲ, ਨਾ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜਦੋਂ ਹੀ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਵੀ ਗਹਿਣੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਕਿਹੜਾ ਕਸੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਪਰਚਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਰਾਜ਼ੀ ਰਹਿਣਾ। ਯਾਦ ਤਾਂ ਕਰ ਲਿਆ, ਮੇਰਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਲੈ ਲਿਆ। ਐਨੀਓ ਖੁਸ਼ੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਨਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਮਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਨਾ ਤਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਉਹਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਤਨ ਵੀ ਵੇਚ ਦੇਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਕੋਈ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਈਏ,
ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਦੇ ਕੇ।**

**ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਸਉਪਿ ਗੁਰ ਕਉ
ਹੁਕਮਿ ਮੰਨਿਐ ਪਾਈਐ ॥**

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਤਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਮਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ, ਧਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਕਰ ਦੇਣਾ -

**ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਸੰਤ ਪਹਿ ਪਿਆਰੇ
ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਦੇਇ ਮਿਲਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੪੩੧

ਕਹਿੰਦੇ ਵੇਚ ਦੇਈਏ ਏਸ ਤਨ ਨੂੰ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ -

ਸੁਖ ਸੀਗਾਰ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਫੀਕੇ ਤਜਿ ਛੋਡੇ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੧

ਜਿਨ ਹਰਿ ਅਰਥਿ ਸਰੀਰੁ ਲਗਾਇਆ

ਗੁਰ ਸਾਧੂ ਬਹੁ ਸਰਧਾ ਲਾਇ ਮੁਖਿ ਧੂੜਾ ॥

ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਹਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਵਹਿ

ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਗਾ ਮਨਿ ਗੂੜਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੮

ਬੁਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਨਾ ਦਿਨੇ ਟਿਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਸੀ, ਭਾਈ ਮੰਝ। ਜਾਣਦੇ ਸਭ ਕੁਛ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਦਿਨੇ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਿਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਐਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਦੇਖੋ ਉਹਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। 'ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ'। ਇੱਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਲਗਾਤਾਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਿਰਤੀ ਉਹਦੀ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਔਖਾ ਭਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਬਚਨ ਕਹੋ, ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇ, ਭਾਈ ਮੰਝ ਆਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਬਚਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਛਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਛਕਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਉਹਦੀ ਸੇਵਾ ਕਾਹਦੀ ਹੋਈ। ਸੇਵਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਬਦਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਕਹੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਨਾ ਛਕਿਆ ਕਰੋ। ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੀ ਲੰਗਰ ਦੇ, ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਬੈਠਣ ਲੱਗਿਆ ਪੰਗਤ 'ਚ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਵਰਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਏ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਵਰਤਾਇਆ। ਦੇਖਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਸਭ ਛਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਗਤ ਉੱਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਠ ਖੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੰਝ ਨਹੀਂ, ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਆਹ ਗੱਲ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ ਕਹਿਣੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ, ਸੁਣਨੀ ਸੁਖਾਲੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੱਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹੈਨ ਘਨੇਰੇ,
ਚਾਕਰ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੈ।**

**ਚਾਕਰੁ ਲਗੈ ਚਾਕਰੀ ਨਾਲੇ ਗਾਰਬੁ ਵਾਦੁ ॥
ਗਲਾ ਕਰੇ ਘਣੇਰੀਆ ਖਸਮ ਨ ਪਾਏ ਸਾਦੁ ॥
ਆਪੁ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ ਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਨੋ ਲਗਾ ਤਿਸੁ ਮਿਲੈ ਲਗਾ ਸੋ ਪਰਵਾਨੁ ॥**

ਅੰਗ - ੪੭੪

ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੇਵਕ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨੇ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਆਪ ਗਵਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਜੇ ਸਾਡੀ ਹਾਲਤ ਹੈ ਅਸੀਂ ਚਾਕਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਹਾਂ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹਾਂ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੱਲੀਂ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀਆਂ - ੨
ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਂ।**

**ਗਲੀਂ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ ॥
ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ ॥
ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ ॥**

**ਨਾਲਿ ਖਸਮੈ ਰਤੀਆ ਮਾਣਹਿ ਸੁਖਿ ਰਲੀਆਹ ॥
ਹੋਏ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣੀਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨਮੁ ਸਕਾਰਥਾ ਜੇ ਤਿਨ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਹ ॥**

ਅੰਗ - ੮੫

ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਵਕਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਹਾਂ -

ਗਲੀ ਹਉ ਸੋਹਾਗਣਿ ਭੈਣੇ ਕੰਤੁ ਨ ਕਬਹੂੰ ਮੈ ਮਿਲਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਸੁਹਾਗਣ ਹੈ ਚਾਹੇ ਪਤੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਗੱਲ, ਇਹ ਭਾਈ ਮੰਝ ਕਿੰਨੀ ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗ ਗਈ, ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਛਕੇ। ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ। ਓਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਹੁਕਮ ਸੁਣਾਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣਾ। ਮਨ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, ਸਿੱਖੀ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਈ, ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਮਹਿੰਗੀ ਪੈ ਗਈ। ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ, ਨਾ ਇਹ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਕਿਤੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਘਰਵਾਲੀ ਮਿਹਨਤਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਮੈਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਇਹ ਹੈ ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੱਕ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ। ਲੰਗਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਲੋੜ ਮਾਤਰ ਛਕਣਾ ਹੀ ਛਕਣਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜਾ ਲਾਲਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਿਤੇ ਖੰਡ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਲਈਂ ਨਾ,
ਧਾਨ ਬੁਰਾ ਪੂਜਾ ਦਾ।**

ਜਿਉ ਮਰਿਜਾਦਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਗਊ ਮਾਸ ਅਖਾਜੁ।

ਮੁਸਲਮਾਣਾ ਸੂਅਰਹੁ ਸਉਗੰਦ ਵਿਆਜੁ।

ਸਹੁਰਾ ਘਰਿ ਜਾਵਾਈਐ ਪਾਣੀ ਮਦਰਾਜੁ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੨

ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਵਾਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਪਾਣੀ ਪੀਂਦਾ ਹੋਵੇ, ਲੋਕ ਕਹਿਣਗੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ -

ਸਹਾ ਨ ਖਾਈ ਚੂਹੜਾ ਮਾਇਆ ਮੁਹਤਾਜੁ।

ਜਿਉ ਮਿਠੈ ਮਖੀ ਮਰੈ ਤਿਸੁ ਹੋਇ ਅਕਾਜੁ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੨

ਮੱਖੀ ਮਰ ਜਾਵੇ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ 'ਚ, ਉਹ ਖਾਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ -

ਤਿਉ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਝਾਕ ਹੈ ਵਿਹੁ ਖੰਡੁ ਪਾਜੁ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੨

ਜਿਵੇਂ ਖੰਡੇ ਦੇ ਕੈਪਸੂਲਾਂ 'ਚ ਬਿਹੁ ਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਨੇ।

**ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕੰਮ ਕਰੇਨਿ।
ਮਤ ਮਾਰਨ, ਹੱਡ ਗਾਲਨਿ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਨ ਦੇਨਿ।**

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਵੇਂ -

ਵਿਗੜੈ ਚਾਟਾ ਦੁਧ ਦਾ ਕਾਂਜੀ ਦੀ ਚੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਭੋਰਾ ਕੁ ਖੱਟਾ ਪਾ ਦਿਓ, ਦੁੱਧ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਹਸ ਮਣਾ ਰੂਈ ਜਲੈ ਚਿਣਗਾਰੀ ਧੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਇੱਕ ਚੰਗਿਆੜੀ ਪਾ ਦਿਓ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਣ ਰੂਈ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਰੂੰ ਜਲ ਜਾਏਗੀ।

ਬੂਰੁ ਵਿਣਾਹੇ ਪਾਣੀਐ ਖਉ ਲਾਖਹੁ ਰੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੂਰ ਪੈ ਜਾਏ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਤਿਆਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਲਾਗ ਲੱਗ ਜਾਏ, ਘੋਣ ਲਗ ਜਾਏ ਦਰਖਤ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਬੋੜ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉ ਉਦਮਾਦੀ ਅਤੀਸਾਰੁ ਖਈ ਰੋਗ ਮਨੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਜਿਵੇਂ ਕੋਹੜ, ਟੀ.ਬੀ. ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।

ਜਿਉ ਜਾਲਿ ਪੰਖੇਰੁ ਫਾਸਦੇ ਚੁਗਣ ਦੀ ਭੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਜਾਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪੰਖੀ ਆ ਕੇ, ਹੇਠਾਂ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਚੋਗਾ, ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਆ ਕੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਤਿਉ ਅਜਰੁ ਝਾਕ ਭੰਡਾਰ ਦੀ ਵਿਆਪੇ ਵੇਮੁਖੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਾ ਲਈਏ।

ਸੋ ਰੋਟੀ ਖਾਣੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਮਿਹਰ ਪੈ ਗਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ, ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਲੈ। ਸ਼ੁਕਰ-ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ, ਇੱਕ ਮਿਲਿਆ ਇੱਕ ਦੇ ਉਤੇ, ਦੋ ਮਿਲ ਗਏ ਦੋ ਦੇ ਉਤੇ ਸਬਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਗਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨਾ ਕੋਈ ਖਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਬਾੜਾ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਇਹਦੇ 'ਚ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਆਪ ਮਿਟਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਕੇ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ।

**ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,
ਸਾਬਰੁ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।
ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।
ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਨ ਨੀਦ ਨਾ ਖਾਣਾ ਸੋਵਣਾ।
ਪੀਹਣਿ ਹੋਇ ਜਦੀਦ ਪਾਣੀ ਢੋਵਣਾ
ਪਖੇ ਦੀ ਤਾਰੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ।
ਸੇਵਕ ਹੋਇ ਸੰਜੀਦੁ ਨ ਹਸਣ ਰੋਵਣਾ।
ਦਰ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦੁ ਪਿਰਮ ਰਸ ਭੋਵਣਾ।
ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਮੁਰਦਾ ਹੋਏ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਸਿੱਖ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ 'ਚ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ-

**ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥
ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥
ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥
ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੨

ਮਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੀਉਂਦੇ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਮਰ ਕੇ ਫੇਰ ਜੀਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਸਦਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ ਦੁਬਾਰਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਮਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ ਉਹ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ ਕਰਦਾ ਦੁਬਾਰਾ। ਮਰਦੇ ਓਹੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਹਉਮੈ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਜੰਮਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਮਰਦੇ ਰਹਿਣਾ। ਸਬਰ ਹੋਵੇ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ, ਸਭ ਕੁਛ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਫੇਰ ਕੁਛ ਨਾ ਕਰੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਇਹਦਾ ਕੀ ਮਾਇਆਨਾ ਹੋਇਆ ਸਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸਾਰੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਬਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਦਿਲ ਹੀ ਲਾਹਿ ਭਰਾਂਦਿ ॥
ਦਰਵੇਸਾਂ ਨੇ ਲੋੜੀਐ ਰੁਖਾਂ ਦੀ ਜੀਰਾਂਦਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੮੧**

ਰੁੱਖਾਂ ਵਰਗਾ ਜਿਗਰਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ -

**ਫਰੀਦਾ ਬੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ ॥
ਜੇ ਸਾਂਈ ਲੋੜਹਿ ਸਭੁ ॥
ਇਕੁ ਛਿਜਹਿ ਬਿਆ ਲਤਾੜੀਅਹਿ ॥
ਤਾਂ ਸਾਈ ਦੈ ਦਰਿ ਵਾੜੀਅਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੮੮

ਉਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਲਤਾੜਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਂਈ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਾ ਕੇ, ਕਬੂਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੇ। ਬੜੇ ਉਲਮਾ ਨੇ ਅਰਥ ਕਰੇ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ। ਲੇਕਿਨ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਅਖੀਰ ਇਹ

ਹੋਇਆ ਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਆਲਮ ਨੇ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਕੋਈ ਬੰਦਾ। ਉਥੋਂ ਅਰਥ ਸਿੱਖੇ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਆਲਮਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਆਰਫ ਲੋਕ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਅਰਥ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਰਥ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲੀਏ? ਕਹਿੰਦੇ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੂਰਨ ਮਹਾਤਮਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਰਮੱਦ ਹੈ, ਉਹ ਨੇ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛ ਲਓ ਜਾ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਫਰ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਉਥੇ ਆਇਆ ਦਿੱਲੀ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਉਹਦੀ ਹੋਈ। ਫੇਰ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਰਮੱਦ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੁਰਮੱਦ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਖਾਨੇ 'ਚ ਉਹ ਬੰਦ ਸੀ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਸੁਰਮੱਦ ਸੀਖਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਨਾ ਕੋਈ ਕੱਪੜਾ ਹੈ ਤੇੜ, ਸਰੀਰ ਨਗਨ ਹੈ ਉਹਦਾ। ਬੜਾ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮਾ, ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਸਾਧੂ ਤੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਆਹ ਹਾਲਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਕਰਨੀ ਕਿਹੋ ਕਿਹੀ ਸੀ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਲੜਕਾ ਆਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਜੀ, ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇਈਏ ਭਾਈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਤੋਂ ਦਿਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਕਾਨੇ ਤੋੜ ਕੇ, ਚਾਰ ਪਾਵੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਚਾਰ ਬਾਂਹੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਫੂਸ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੋਂ ਬੁਣ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਮੰਜਾ ਬਣਾਈਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਲੈ ਜਾ, ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਹੌਕਾ ਦੇ ਦੇ ਕਿ ਅੱਠ ਆਨੇ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਤਖਤ ਵਿਕਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਹੌਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਤਖਤ ਅੱਠ ਆਨੇ 'ਚ ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੁਰਮੱਦ ਨੇ ਇਹਦਾ ਮੁੱਲ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਰਮੱਦ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਘਬਰਾ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਂਈ ਲੋਕ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਰਾਜ ਜਾਏਗਾ ਸਾਰਾ ਹੀ, ਅੱਠ ਆਨੇ 'ਚ ਵੇਚ ਕੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਲੜਕੇ ਨੂੰ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿੰਨਾ ਪੈਸਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ। ਕੱਢ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁਰਮੱਦ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਓ, ਜਦੋਂ ਕਤਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਕਰੀਂ ਜਿੰਨਾਂ ਤੇਰਾ ਖਾਨਦਾਨ ਹੈ, ਸਭ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਬੂਤ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੀ ਚੀਚੀ ਨੂੰ ਚੀਰਾ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖ, ਜਦੋਂ ਚੀਚੀ ਉੱਗਲੀ ਨੂੰ ਚੀਰਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਵੀ ਚੀਰਾ ਆ ਗਿਆ, ਬੇਗਮਾਂ ਦੇ ਵੀ ਆ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਉੱਗਲੀਆਂ ਚੀਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਐਸੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਵਸਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਹਿਨਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪਿੱਪਲ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੈਠਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਹੈਗਾ ਪਿੱਪਲ ਉਹ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਕਹਿਣ

ਲੱਗਿਆ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦਰਵੇਸ ਸਾਂਈ! ਤੂੰ ਕੱਪੜੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਹਿਨਦਾ। ਕੰਬਲ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਉਤੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਉਤਰ ਆਇਆ, ਜਿੱਦੀ ਸੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੰਬਲ ਦੇਣ ਲੱਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਮ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਰੱਖਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਕੀ ਦਿਸਿਆ ਹੈ ਤੈਨੂੰ? ਪਿਉ ਦਾ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਪਿਆ ਹੈ, ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੇਠਾਂ ਪਏ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਫੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਹਿੰਦੂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਡਰ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਔਗੁਣ ਢਕਾਂ ਕਿ ਆਪਣਾ ਤਨ ਢਕਾਂ।

ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਖਿਝਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਹਰ ਵਕਤ। ਅਖੀਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਸਾਂਈ! ਤੈਨੂੰ ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਬੜਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਚਮੜਾ ਤੈਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਲੈ ਲੈ ਤੂੰ। ਕੈਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਹਨੂੰ। ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਸੌ ਕੋਰੜਾ ਰੋਜ਼ ਲੱਗੇ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ, ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਰੋਟੀ ਲੂਣ ਪਾ ਕੇ ਅੱਧੋ-ਸੱਧੀ ਫੇਰ ਇਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਦਿਓ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਵਜ਼ੀਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸਾਂਈ! ਮੈਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛਣ ਆਇਆਂ ਹਾਂ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਜਲਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਵੜ ਗਿਆ ਜਲਾਦ। ਸੁਰਮੱਦ ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ, ਪੰਜਾਹ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਦਮ ਲੈ ਲਿਆ ਫੇਰ ਪੰਜਾਹ ਮਾਰੇ। ਇਹ ਚੁੱਪ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨਾਂਹ ਵਿੱਚ ਉੱਗਲੀ ਹਿਲਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਇਹਦੇ। ਜਦੋਂ ਜਲਾਦ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਰਥ ਪੁੱਛਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਸਾਂਈ ਲੋਕ! ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਅਰਥ ਪੁੱਛ ਲਈਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੀਂ ਇੱਕ ਮਸ਼ਕ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲਿਆਈਂ ਤੇ ਦੋ ਗਜ਼ ਕੱਪੜਾ ਲਿਆਈਂ ਮੈਂ ਤੇੜ ਪਹਿਨ ਲਵਾਂਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਗਿਆ, ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਸਾਂਈਂ ਲੋਕ ਮੈਂ ਲੈ ਆਇਆ ਮਸ਼ਕ ਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੈ। ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰੀ ਸੁਰਮੱਦ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੜਕ ਦੇ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ। ਔਹ ਗਿਆ ਤਾਲਾ ਲਹਿ ਕੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆ ਜਾ, ਅੰਦਰ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੁਲਾ ਦਿੱਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹੀ। ਅੰਦਰ ਚਲਿਆ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਾਇਆ, ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਂਈਂ ਲੋਕ 'ਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਐਨੇ ਨੂੰ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆ ਗਿਆ ਜਲਾਦ। ਕੋਰੜੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਹ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਝ ਗਿਆ ਅਰਥ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਹੁਣ ਸਮਝੀਂ। ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਕੋਰੜੇ ਲੱਗ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਝ ਗਿਆ ਅਰਥ। ਕਹਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਨਹੀਂ। ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਹੁਣ ਸਮਝੀਂ। ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਕੋਰੜੇ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਤਾਕਤਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਸੁਰਮੱਦ ਐਨਾ ਦੁੱਖ ਕਿਉਂ ਸਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਇਸ ਜ਼ਾਲਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ

ਗਰਕ ਕਰੀਏ, ਇਹਦਾ ਖਾਨਦਾਨ ਗਰਕ ਕਰੀਏ, ਦਿੱਲੀ ਗਰਕ ਕਰੀਏ, ਕਹਿੰਦੇ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਲੱਗ ਹਟੇ ਕੋਰੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਤੈਨੂੰ ਸਬਰ ਦਾ ਅਰਥ?

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਇਆ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।

ਐਨੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹਾਂ ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਚੁਟਕੀ ਵਜਾ ਦੇਵਾਂ, ਦਿੱਲੀ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ। ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਕੋਰੜੇ ਖਾਏ। ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਲੂਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਬਾਜ਼ਰੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਰੁਖੀ ਖਾ ਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਮੈਂ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭੇਜਦਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਾ ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ। ਸੋ ਇਹ ਮੁਰੀਦ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

**ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ,
ਸਾਬਰ ਸਿਦਕਿ ਸਹੀਦੁ ਭਰਮ ਭਉ ਖੋਵਣਾ।
ਗੋਲਾ ਮੁਲ ਖਰੀਦੁ ਕਾਰੇ ਜੋਵਣਾ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩/੧੮

ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿਓ ਸੋ ਜਾ, ਕਦੇ ਕਹਿ ਦਿਓ ਉਠ ਜਾ। ਉਹਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਗੁਲਾਮ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮੰਤ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਸਰੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਭੱਰਾ ਵੱਡਾ ਓਡਾ ਹੀ ਲਿਆਉਂਦੇ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਚੁੱਕ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੰਲਘਾ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸੰਲਘੇ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਖਤ ਤੇ ਭੱਰਾ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਸਿਰ ਥੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਦਮ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆ ਗਈ, ਕਾਲੀ ਬੋਲੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਹੈ ਰਸਤਾ ਭੁੱਲ ਗਏ ਤੇ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੈ, ਜਿਹਦੀ ਮੌਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉੱਤੇ। ਖੂਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੜੰਮ ਕਰਕੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਨਾ ਕੋਈ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਨੇੜੇ ਹੀ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਓਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ-ਬੈਠੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਲੱਜਾਂ ਲਿਆਓ ਜਲਦੀ। ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਤੇ ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਔਖੀ ਘੜੀ ਨਾ ਦੇਖਣ ਦੇਵੇ,
ਆਪਣਾ ਬਿਰਦ ਸੰਮਾਲਦੈ।
ਅਉਖੀ ਘੜੀ ਨ ਦੇਖਣ ਦੇਈ ਆਪਣਾ ਬਿਰਦੁ ਸਮਾਲੇ ॥
ਰਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖੈ ਆਪਨੇ ਕਉ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੇ ॥**

ਅੰਗ - ੬੮੨

ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਗ੍ਰਾ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਭਾਵੀ ਬੀਤੀ ਹੈ। ਚੌਧਰੀਪੁਣਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ, ਲੜਕੀ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਗਈ, ਘਰਵਾਲੀ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਗਈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਵੀ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਣ ਦਿੰਦੇ। ਅੰਦਰੋਂ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਧਾਈ ਕਰੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉੱਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ 'ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਇੱਕ ਦਮ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਮ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੱਜਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਓ ਛੇਤੀ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ। ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਜੋੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ, ਸੇਵਕ ਨੱਠ ਕੇ ਜੋੜਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜੋੜਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਰਿ ਜੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਆਉਂਦੇ,
ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੱਖਣੇ ਨੂੰ।**

ਅਪੁਨੇ ਸੇਵਕ ਕੀ ਆਪੇ ਰਾਖੈ ਆਪੇ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥

ਜਹ ਜਹ ਕਾਜ ਕਿਰਤਿ ਸੇਵਕ ਕੀ ਤਹਾ ਤਹਾ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੦੩

ਕੈਸਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੌੜੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੋੜੇ ਵਾਲਾ ਜੋੜਾ ਚੁੱਕੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਨੱਠਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਜਾਂ ਵਾਲੇ ਲੱਜਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੌੜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਖੂਹ ਦੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਖੂਹ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛੇ ਇਹਨੂੰ। ਮੌਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਗਏ, ਮੌਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪੁੱਛੇ ਕੌਣ ਹੈ। ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿ ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ, ਅਧਨਾ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ, ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ। ਕੋਈ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਲੱਜਾਂ ਫਿਰਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਨਿਕਲ ਆ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪਿਆਰਿਓ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਣ ਕੱਢ ਲਓ। ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੈਂ ਭਿੱਜਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਹੋ ਜਿਹੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵੀਹ ਬਹਾਨੇ ਲਾ ਦੇਣੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਐਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਜੀਵਨ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣਾ

ਕੇ ਅਸੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਹੋ ਹੋਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਵੱਡਾ ਬਣਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਪੈ ਜਾਏ। ਕੌਮ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਿਉਂਦਾ, ਸਿੱਖੀ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਿਉਂਦਾ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟਾ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਤੇ ਉਥੇ ਕੀ ਹੈ, ਬਾਲਣ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੈ, ਪਾਣੀ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਗਲ-ਗਲ ਪਾਣੀ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੇ ਭਲਾ ਗਿਰ ਵੀ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬਾਲਣ ਰੱਖਣਾ ਸੀ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਤੇ ਡੁੱਬ ਨਾ ਜਾਈਏ। ਧੰਨ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਗਿਰੇ ਨੂੰ ਬਾਲਣ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੂੰ, ਭਾਰਾ ਭਾਰਾ ਹੈ। ਭਿੱਜਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੇ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਣ ਕੱਢੋ। ਬਾਲਣ ਨਾ ਕਿਤੇ ਗਿੱਲਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਆਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਧੰਨ ਸਿੱਖਾਂ! ਧੰਨ ਸਿੱਖਾਂ! ਧੰਨ ਤੇਰੀ ਕਮਾਈ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਲੱਜਾਂ ਫਿਰਾਈਆਂ, ਇੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬਾਲਣ ਖਿੱਚਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਦੇ ਨਾਲ ਫੜ ਕੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਬਾਹਰ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਸਾਮੁਣੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਇੱਕ ਦਮ ਅੱਗੇ ਵਧੇ, ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ, ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ।

ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ।

ਕੀਨ ਲਾਇ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਮੇਟੇ ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਬਖਸੰਦ ॥

ਅੰਗ - ੬੮੧

ਜੇ ਕੋਈ ਅਵਗੁਣ ਰਹਿੰਦਾ ਵੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਮੇਟ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਜਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਦੇ ਵੀ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਿਵੇਂ ਉੱਭਲ ਉੱਠਦੀ ਹੈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੂੰ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੰਗ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੈਨੂੰ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਦਿਵਾਈਏ।

ਭਾਈ ਮੰਝ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਉਤੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਿੱਖ ਐਡਾ ਵੱਡਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਗਿਆ। ਮੰਗ -

ਜੇ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

ਅੱਜ ਜੇ ਕੁਛ ਮੰਗਣਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਘਰੋਂ ਤੈਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮੰਝ ਹਉਕਿਆਂ ਨਾਲ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਕੁਛ ਮੁਖ ਤੋਂ ਤਾਂ ਬੋਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਹਬਾਜ ਨਾ ਹੋਵਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋਰ ਮੰਗ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਲ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਹੰਝੂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਰਹੀ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਛ ਤਾਂ ਮੰਗ, ਤੈਨੂੰ ਦੇਈਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਐਡਾ ਸਿੱਖ ਜਿੱਡਾ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਓਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਸਵੱਟੀ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ 'ਤੇ ਲਾਇਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਇਹ ਹੋਣੇ। ਰਿਆਇਤੀ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿਓ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਆਪ।

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਰਿਆਂ ਸਾਡੇ ਵਰਗਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਕਸਵੱਟੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਰਿਆਇਤੀ ਨੰਬਰ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਸਾਨੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਜੇ ਸੋਨੇ ਵਿੱਚ ਖੋਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਦਾ ਸੁੱਧ ਸੋਨਾ ਨਾ ਬਣਨ ਕਰਕੇ ਉਹਦੀ ਪੂਰੀ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਅ ਲਾ ਕੇ ਪੂਰੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਦਾਤਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਨਉਨਿਧੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਭਾਈ ਮੰਝ ਦੇ ਤਾਬੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਜਿੰਨਾਂ ਸੀ ਤੇਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਜਾਣੀ, ਤੇਰੇ ਬੱਚੇ ਤੇ ਘਰਵਾਲੀ ਗਹਿਣੇ ਪੈ ਜਾਣੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤੇਰੀ ਮੁਖਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਓਂ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਮਨ ਪਰੇਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਸਖਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨਿੱਤਰ ਗਿਆ। ਪੂਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈਂ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਗੁਰੂ ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ।

ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ।

ਜਗ ਲੰਘਣਹਾਰਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮੰਝ! ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਤੂੰ। ਜਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਭਵਜਲ ਪਾਰ ਕਰੀਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀਆਂ ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਆ ਗਈ, ਜਿਸਦੇ

ਘਰ ਲੜਕੀ ਸੀ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮੰਝ! ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋਈ। ਤੂੰ ਦੇਵਤਾ, ਤੂੰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੇਰੀ ਲੜਕੀ ਤੋਂ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਾਇਆ। ਬੜਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਹੋਇਆ, ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼। ਜਿੱਥੇ ਘਰਵਾਲੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਰਾ ਭਾਈਚਾਰਾ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਝਾਂ ਖੋਹੀਆਂ ਸੀ, ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਹੀ ਸੀ, ਪਛਤਾਅ-ਪਛਤਾਅ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮੰਝ! ਤੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਤੂੰ ਲੜ ਲੱਗਿਆ ਹੈਂ ਆਹ ਸਾਰੀ ਮੰਝਕੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਲੜ ਲਾ ਦੇ। ਜਿੰਨੀ ਤੇਰੀ ਚੋਧਰ ਹੈ, ਜਿੰਨੇ ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਸੀ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤੈਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਛੇਤੀ ਲੈ ਚੱਲ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੋਲ। ਸਾਰੀ ਮੰਝਕੀ ਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ਇੱਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥

ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਲੁਭਾਈਐ ॥ ਅੰਗ - ੨੬

ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਕਿੰਨਿਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਭਲਾ ਹੋਇਆ। ਪੜ੍ਹ ਲਓ ਸਾਰੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪੀਏ ਤਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਦੁਖੜੇ,

ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਮਾਣ ਪਾਈਦਾ।

ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੭੪

ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਗੁਰਸਿੱਖੇ ਨਾਮ, ਨਾਮ ਨਾਲੋਂ ਅਸੀਂ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਦੁੱਖ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੁੱਖੀ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਚੈਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ੁਕਰੇ, ਨਿਕਦਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਜਪੋ ਨਾਮ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਿਆ ਕਰੋ। ਉੱਠ ਕੇ ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਲੈ ਲਈਏ, ਓਧਰੋਂ ਲੈ ਲਈਏ, ਇਹ ਐਵੇਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਹਚਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਬੋਝ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫੇਰ ਨਾ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹੋਇਆ ਕਰੋ। ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਵੋ। ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗੋ, ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਰੋ, 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।' ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਗਾਂਗੇ, ਸਾਡਾ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮੰਗੇਗਾ। ਖਿਆਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਖਿਆਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਉਹਨੂੰ ਪੂਰੀ-ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕਮਾਵਾਂਗੇ, ਫੇਰ ਸਿੱਖੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ। ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਤੋਤਰ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬੋਲੋ। (ਹਿਲਮ ਨੰ. 218)

(ਪੰਨਾ 2 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਰੱਥਾ ਸਹਿਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਪਾਂਧੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਸੁਖੈਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਦਾ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਸਾਕਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਦਸੰਬਰ ਅੰਕ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ, ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਮੁਰੀਦਾਂ ਸਚਿਆਰਿਆਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅਦੁਤੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸਾਕਾ ਪੜ੍ਹੇਗੇ। ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਸਹਜੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਨਾਮ-ਰੋਅ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਂ-ਰਸ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਬਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਰਸੀ ਦੇ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ ਸਜਾਏ ਮਹਾਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਹੁਕਮ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਜਪਾਂਦੇ, ਜੀਅ-ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਗਾਜਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਮੱਧਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਵਧੇਰੇ ਤੀਖਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਜਾਂ ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਦਾ ਸਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਭਿੱਜੀ ਬ੍ਰਹਮ-ਲੀਨ ਐਸੀ ਮਹਾਨ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਭਾਵ-ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦਾ ਬਖਾਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਸਣੇ ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਅੰਕ ਵਿਚ ਮਾਣੋਗੇ। ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਨੂੰ ਸਮਰਥਾ ਬਖਸ਼ੋ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀ ਸੇਧ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਏ, ਸਾਡਾ ਲੋਕ ਸੁਖੀ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਸੁਹੇਲਾ ਹੋਵੇ! ਗੁਰ ਫਤਹਿ!

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ 10-10 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਪੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਘਰ ਬੈਠੇ ਪਾਠਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ 10-10 ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਅਦਾਰਾ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਦਫਤਰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਸਕੇ ਸਨਬੰਧੀ ਸਤਸੰਗੀਆਂ ਦੇ ਐਡਰਸ ਪਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਹ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਸੁਭ ਮਨੋ ਕਮਾਨਾ ਪੂਰੀ ਹੋਵੇਗੀ

(-----)

ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਸਟਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਪਹਿਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਬਰਸੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਸਾਧੂ, ਸੰਤ, ਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦ੍ਰਿਸ਼

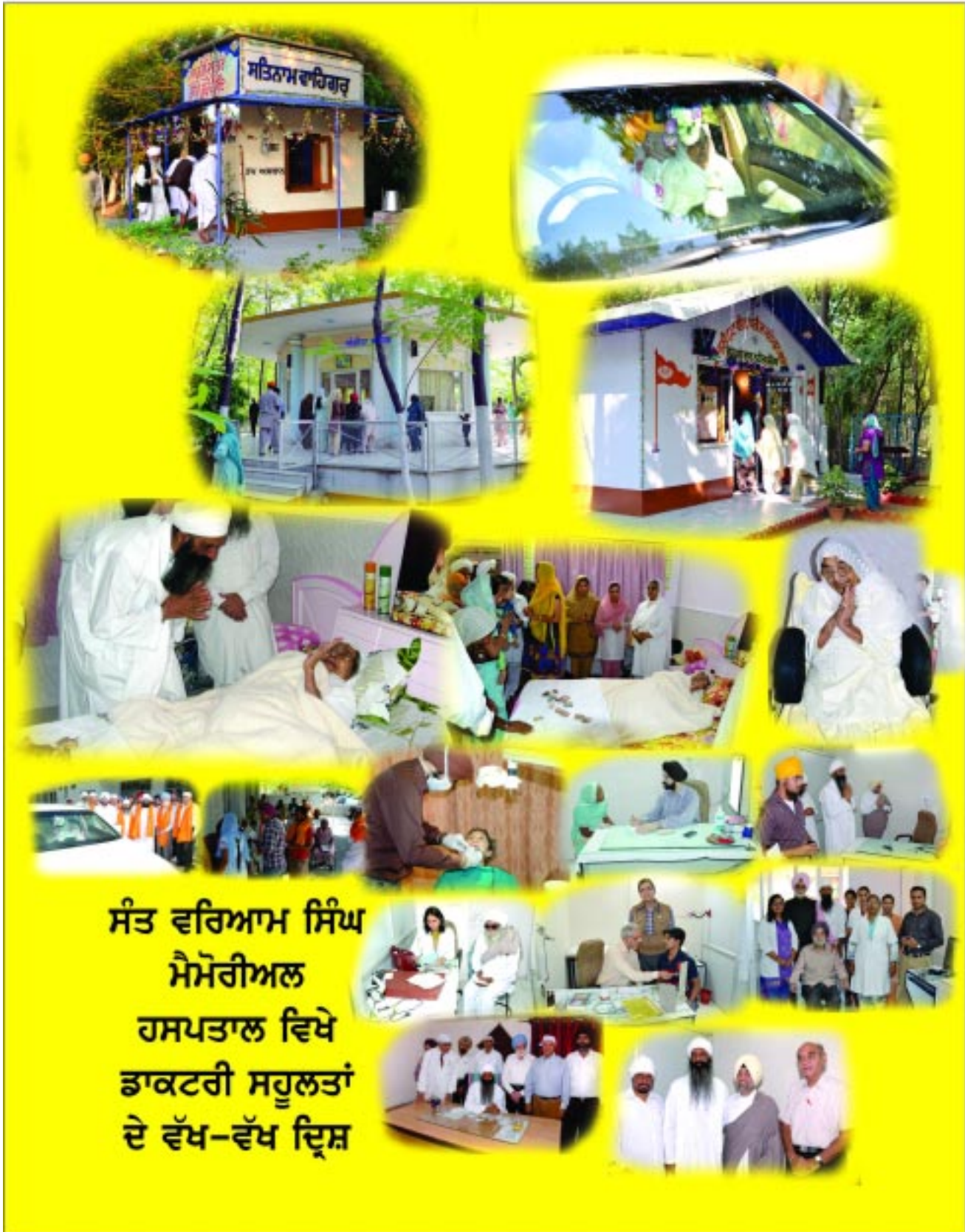

ਬਰਸੀ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੈਂਪ ਦਿੱਸ਼

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ
 ਮੈਮੋਰੀਅਲ
 ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ
 ਡਾਕਟਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ
 ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਲੰਗਰ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ
 ਨਾਲ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ
 ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਨਿਰੰਤਰ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜਾਂ ਲਈ
 ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਦਰਖਤ ਲਗਾਉਣ
 ਦੀ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ, ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ॥

ਆਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੁਗਾਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਹੈ ਭੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋਸੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ।

ਜੈਸੇ ਏਕ ਆਗ ਤੇ ਕਨੂਕਾ ਕੋਟ ਆਗ ਉਠੇ,
ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਹੋਇ ਕੈ ਫੇਰਿ ਆਗ ਮੈ ਮਿਲਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਧੂਰ ਤੇ ਅਨੇਕ ਧੂਰ ਪੂਰਤ ਹੈ,
ਧੂਰਿ ਕੇ ਕਨੂਕਾ ਫੇਰ ਧੂਰਿ ਹੀ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥
ਜੈਸੇ ਏਕ ਨਦ ਤੇ ਤਰੰਗ ਕੋਟ ਉਪਜਤ ਹੈ
ਪਾਨ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸਬੈ ਪਾਨ ਹੀ ਕਹਾਹਿੰਗੇ॥
ਤੈਸੇ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਤੇ ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇ
ਤਾਹੀ ਤੇ ਉਪਜ ਸਬੈ ਤਾਹੀ ਮੈ ਸਮਾਹਿੰਗੇ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥
ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਰੇ ਕੂ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੦

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ
ਮੰਜਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਭਜਨ
ਬੰਦਗੀ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਕੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ
ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਜਾ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਇਹਦੀ। ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ
ਪੁਰਖ ਇਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸਮਝ ਲਵੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਮੰਜਲ
ਆ ਗਈ, ਜੋ ਕੁਛ ਜਾਨਣਾ ਸੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਚੌਰਾਸੀ
ਦੇ ਗੇੜੇ ਖਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਫਲ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਤ-ਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਚੱਕਰ
ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦਾ ਕੱਟ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮ ਅਨੰਦ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿੱਚ

ਮੇਰੀ ਹੋਂਦ ਸਮਾਅ ਗਈ। ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ
ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਦਾ
ਪਸਾਰਾ ਆਪ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪੇ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ
ਹੋਇਆ ਹੈ -

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੇ ਫਿਰ ਏਕ॥ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਜੇ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ
ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਫਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੇਤੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਚਿਰ
'ਚ ਹੀ ਫਲ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਖੁੰਜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵਲ ਪਿੱਠ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ
ਗੋਲੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਓ, ਗੋਲੀਆਂ ਵੀ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਚਲਦੀਆਂ,
ਰਾਈਫਲ ਵੀ ਓਨੀਂ ਹੀ ਗਰਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ
'ਤੇ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਨਾ ਲੱਗਣ ਕਰਕੇ ਕੁਛ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ
ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ, ਇਹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਲੋਕ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਂ-ਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹਦਾ ਵੀ ਫਲ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ,
ਤਾਂ ਉਹ ਤੁਹਾਡਾ ਜੀਅ ਲਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਕਿੰਨਾ
ਕੁ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਘੱਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀਰੇ
ਨੂੰ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਹੀਰਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਆਨੇ
ਦੁਆਨੀ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦੇਵੋ, ਕਿੰਨਾ ਘਾਟਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕਰਦਾ -

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਚ ਨ ਜਾਣਦਾ
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਟਿਕ-ਟਿਕ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਘੜੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਹ 60 ਵਾਰੀ
ਜਦੋਂ ਘੁੰਮ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ
ਟਿਕ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਛਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਪੰਦਰਾਂ ਛਿਨ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਟਿਕ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਇਸ
ਤੋਂ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੇਰੀ ਉਮਰ
ਲੰਘਦੀ ਹੈ -

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਅਉਧ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ਫੂਟੈ ਘਟ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਾਹਿ ਨ ਗਾਵਹੀ ਮੂਰਖ ਅਗਿਆਨਾ ॥
ਝੂਠੈ ਲਾਲਚਿ ਲਾਗਿ ਕੈ ਨਹਿ ਮਰਨੁ ਪਛਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਅਜਹੁ ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਹੀ ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੭੨੬

ਅਜੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਵਿਗੜਿਆ, ਜੇ ਦੋ ਚਾਰ ਸਾਲ ਵੀ ਬਚ
ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਵਿਗੜਿਆ ਨਾ ਮਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਾਹ ਦੇ
ਨਾਲ ਵੀ ਓਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ
ਆ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਸੈਂਕੜੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰ ਕੇ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਬੱਧੀ ਜੰਗਲਾਂ
'ਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਭੋਰਿਆਂ 'ਚ ਬਹਿ ਕੇ, ਭੁੱਖੇ ਰਹਿ ਕੇ, ਪੁੱਠੇ ਲਟਕ
ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀ ਤੁਰ ਕੇ, ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ
ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਭਾਲਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ ਪਿਆਰਿਆ! ਕਿੰਨੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪੈ

ਗਿਆ, ਰਸਤਾ ਸਮਝ, ਰਸਤਾ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਫੇਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਐਵੇਂ ਨਾ ਸਮਝੀਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਰੂਪ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਲੀ,
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਬੋਲ ਕੇ।**

**ਅਜਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੇ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਕਮਾਲ ਹੈ, ਜੋਗੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਜੋਗੀਸਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ ਈਸ਼ਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਜੋ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਵਾਣ ਪਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਜਾ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆਉਂਦਾ। ਛੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਗੁਫਾਵਾਂ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਬਰਫਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਆਬਾਦੀਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸਾਧਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਛੇ ਕਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। 21 ਫੁੱਟ ਦੀ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਚੌੜੀ ਲੀਰ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਲ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ, ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਡੋਢ ਫੁੱਟ ਰੋਜ਼, ਉਹ ਨਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਮੋਹਦੇ 'ਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਿਓਂਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੋਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜਦੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਕਿ ਮਿਹਦੇ 'ਚ ਕੀ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੇ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਕਰੇ 'ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਆਵੇ, ਸਮਝੋ ਮਿਹਦਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਨੱਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਫੁੱਟ ਦਾ ਇੱਕ ਡੋਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਬੜਾ ਹੀ ਮੁਲਾਇਮ ਰੋਸ਼ਮ ਦਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਨੱਕ 'ਚ ਜੇ ਮਾੜਾ ਜਿਹਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਛਿੱਕਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਉਹ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਦੱਬਦੇ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਨੱਸ ਵਲ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਨੇ, ਪੂਰਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦੇ ਦਾ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਰੋਸ਼ਾ ਟਿਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਉਹਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਨੇਤੀ ਹੈ, ਧੋਤੀ ਹੈ, ਕਪਾਲੀ ਹੈ, ਬਸਤੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਾਟਕ ਹੈ, ਕਪਾਲਭਾਤੀ ਹੈ ਇਹ ਛੇ ਸਾਧਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੀ ਕਪਾਲਭਾਤੀ ਹੈ ਇਹ ਜੀਭ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਕਰਕੇ, ਮਾਲਿਸ਼ਾਂ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਲੈ ਆਉਣਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਨੱਕ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਭਰਵੱਟੇ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਤੱਕ ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਫੇਰ ਮੋੜ ਕੇ ਦੂਹਰੀ ਕਰਕੇ ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਸਵਾਸ ਵਾਪਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਵਾਸ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਵਾਸ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਅਪਾਨ ਵਾਯੂ ਤੇ ਉਪਾਨ ਵਾਯੂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਦੇਣਾ। ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਢਾਈ ਵਲ ਖਾਧੀ ਪਈ ਹੈ ਨਾੜੀ, ਜਿਵੇਂ ਸੱਪ ਨੇ ਵਲੇਟ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਭੁਚੰਗਾ ਨਾੜੀ, ਨਾੜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਸੱਪ ਨਾੜੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ

ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦੇ ਕੇ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਓ ਮੈਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਤਰੀਕਾ, ਇਹ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਲਗਦੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਪਾਗਲਖਾਨੇ ਪੱਕਾ ਆਦਮੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਹਜ਼ਾਰ 'ਚੋਂ ਬਚਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦੇ, ਉਹਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 42 ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਣਾ, 84 ਵਾਰੀ ਰੋਕ ਕੇ ਕਰਨਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 42 ਵਾਰੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਕੱਢਦੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਨੀ ਗਰਮੀ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਅੱਧੇ ਤਾਂ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਉੱਪਲ ਦੀਆਂ ਪਾਤਾਲ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ ਇਹ ਤਾਂ ਬਚਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਕਰ ਲਏਗਾ ਅੱਜ ਕੋਈ। ਫੇਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਪੂਰਾ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ 'ਚ ਕੋਈ ਭੰਗ ਨਾ ਪਵੇ, ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੀ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ 'ਚ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਵਰਤ ਕਮਾ ਲਵੇ। ਉਹ ਜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਰੀਰ ਪੂਰਾ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋਵੇ, ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਸਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ। ਇਹੀ ਜਿਹੜੀ ਐਨਰਜੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਓਝ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਸੇਰ ਖੁਰਾਕ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਇੱਕ ਤੁਪਕਾ ਖੂਨ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਤੁਪਕੇ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਤੁਪਕਾ ਵੀਰਜ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸੌ ਵੀਰਜ ਦਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਪੱਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੱਕ ਕੇ ਓਝ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਓਝ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥੇ 'ਚ ਚਮਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ 'ਚ ਨੂਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹੁੰਪਣਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦੀ ਝਾਲ ਝੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਝੱਲ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਫੇਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ heat ਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਨੇ, ਆਸਣ ਹੈ। ਸਮ ਹੈ, ਦਮ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮੈਂ ਦਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ। ਫੇਰ ਉਹ heat ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਨਾੜੀ ਦਾ। ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਸ਼ਮ ਨੇ, ਇੱਕ ਦਮ ਉਹਦੇ 'ਚ enter ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਵਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਹੋਏਗਾ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਜਾ ਵੜੇਗੀ। ਮਿੰਟ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਚਾਲ ਨਾਲ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ ਉਥੇ, ਸਵਾਸ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਰੋਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮੂੰਹ ਮੀਚਦੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਛੂੰਹਦੇ ਸਾਰ ਸਵਾਸ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ disturb ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਐਨੇ ਝਲਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਦਮੀ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ਕਰਕੇ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਐਨੀ heat ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾ ਚੱਕਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਦਾ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮੁਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਚਾਰ ਪੱਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅਗਲੇ 'ਚ ਸਵਾਪਿਸਠਾਨ 'ਚ ਛੇ ਪੱਤੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮਣੀਪੂਰਕ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਪੱਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ 'ਚ ਬਾਰਾਂ, ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗਲੇ 'ਚ ਸੋਲਾਂ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਦੋ ਪੱਤੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਵਿਚਾਲੇ ਇੱਕ ਕਮਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪੱਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਜੇ ਤਾਂ east ਵੱਲ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਭਜਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, west ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟਦੀ, ਜੇ north ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਕਰੀਏ, ਗਾਈਏ। ਜੇ south ਵੱਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਵੈਰ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਗੱਸਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ। ਉਹ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਸੁਭਾਅ ਆਦਮੀ ਦਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਸ਼ੁੱਧ ਚੱਕਰ ਕੰਠ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਲੰਘ ਕੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ, ਉਥੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਿਆਂ 'ਚ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਵੇਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਡਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੰਬ ਉਡਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਅ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਧੇਅ ਬਣ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹਦਾ ਸਰੀਰ ਤੁਰਦਾ ਹੈ, ਆਪ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਹਜ਼ਾਰ ਦਲ ਵਾਲਾ ਕਮਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਡ ਜਾਵੇ, ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਏ, ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਪਹਾੜ ਜਿੱਡਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਸਰੀਰ। ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ -

**ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥**

ਅੰਗ- ੬੪੯

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹਨੂੰ ਲੰਘਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਸੁਰਮਾ ਹੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਰਣੀ ਔਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸੁਭਾਅ ਸਾਡਾ ਹੈਗਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਵੇ, ਸਾਨੂੰ ਲੋਕ ਜਾਨਣ ਵੱਡਾ ਯੋਗੀ ਕਹਿਣ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬੰਦੇ ਝੁਕਦੇ ਨੇ ਕਰੋੜਾਂਪਤੀ, ਅਰਬਾਂ ਪਤੀ। ਜੇ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਨਾ ਵੀ ਆਉਣ ਉਸ 'ਚ ਐਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਉਹਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ। ਐਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹਦੇ 'ਚ। ਬੰਦਾ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਠਹਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਕਈ miss use ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ। ਔਰਤਾਂ ਵਗੈਰਾ ਨੂੰ ਖਿੱਚਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਚਾਹੇ ਚਾਲੀ ਸਾਲ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਚਾਹੇ ਪੰਜਾਹ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਚਾਹੇ ਸੱਠ ਲੱਗ ਜਾਣ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਇਹ ਫਰਕ ਸਮਝ ਲਿਓ ਤੁਸੀਂ। ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹੁਣ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਸਾਨ ਰਾਹ ਦਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਰੱਖੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਸਿੱਧਾ ਉਥੇ ਜਾਓ ਜਿੱਥੇ ਹੁਣੇ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹ ਕੇ। ਇਹਨੂੰ ਬਣਾਓ ਧੇਅ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਨਾ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਥਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਨੀਵੇਂ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ

ਹੈ। ਸੰਤ ਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉੱਚਾ, ਲੋਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਸੰਤ ਹੈ ਜੀ, ਸੰਤ ਹੈ ਜੀ। ਇੱਕ ਅੱਧੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਦਾਨ-ਏ-ਜੰਗ 'ਚ ਇੱਕ ਨੂੰ ਆਇਆ, ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਨੂੰ। ਹੋਰ ਸਾਖੀਆਂ ਤਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਦੇਣੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਾ ਦੇਣੇ। ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਘਨਈਏ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਪਰਮ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪੁਰਸ਼ ਨੂੰ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਬੁੱਝ ਲਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਤ ਬੁੱਝ ਲਈ। ਜਦੋਂ ਬਾਤ ਹੀ ਬੁੱਝ ਲਈ ਉਡਾਉਣੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਬੁੱਝ ਲਈ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ?

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਰਸਤਾ ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੂਜਾ ਰਸਤਾ -

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਰੱਬ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਜੋੜੀ। ਜਮਦੂਤ ਆ ਗਏ ਅੰਤ ਵੇਲੇ, ਸਭ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੈਣ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ ਸੀ ਭਗਤੀ ਤੋਂ ਹੀਣਿਆਂ ਓਏ,
ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਮਣਾ।**

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸੁ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਹੁਣਿ ਵਤੈ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਬੀਜਿਓ ਅਗੈ ਭੁਖਾ ਕਿਆ ਖਾਏ ॥

ਮਨਮੁਖਾ ਨੋ ਫਿਰਿ ਜਨਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਾਏ ॥

ਅੰਗ - ੪੫੦

ਕਿੱਡੀ ਬਾਤ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਹੈ, ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਤੇਰਾ, ਜੇ ਐਸਾ ਨਾਮ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਪਿਆ, ਜਿਹਦੇ ਜਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਲਕਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਵੇਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ -

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੯੧

ਉਹ ਨਾਰਾਇਣ ਜਦੋਂ ਕਿਹਾ, ਪੜ੍ਹਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਵਿਦਵਾਨ, ਪਤਿਤ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਪੰਡਤ ਸੀਗਾ, ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਤਾ ਸੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਹਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਮਾੜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੌਣ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮਾ ਪਤਿਤ ਹੋ ਜਾਏ ਉਹਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਾਣਦੇ ਸੀ -

ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪ ਕਰਿ ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ -

ਗੁਰੂ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੈ ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

**ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾਇਅਨੁ ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਫਿਰਦਾ
ਵਹਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦**

ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਰਿਹਾ
ਹੈ, ਬਿਰਥਾ ਜਨਮ ਗਵਾ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ। ਮਹਾਂਪਾਪੀ
ਹੋ ਗਿਆ -

**ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦**

ਜਿਸ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਛੇ ਪੁੱਤਰ
ਹੋ ਗਏ, ਘਰ 'ਚ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਆਮਦਨ ਦਾ
ਸਾਧਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਆਮਦਨ ਘੱਟ ਹੋਏਗੀ, ਉਥੇ ਰੋਲਾ
ਪੈਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੱਪੜਾ ਮੰਗਣਾ
ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੈਸਾ ਮੰਗਣਾ ਕਿਸੇ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਜੋੜਾ ਮੰਗਣਾ ਹੈ।
ਰੋਲਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਲਜੁਗ ਆ ਵੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸੇ
ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਗੁਜਰਾਨ ਆਖਿਆ। ਗੁਜਰਾ
ਵਰਗੀ ਮਾਇਆ ਜਿਹੜੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ -

**ਭੁਖੇ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਯਹ ਮਾਲਾ ਅਪਨੀ ਲੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੬੫੬**

ਭਗਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਲੇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਟਦਾ ਘਰ ਦੇ
ਵਿਚੋਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਮਝਾ ਦਏਗਾ, ਨਹੀਂ ਕਲੇਸ਼ ਹੋਣ
ਦਏਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਘਰ ਰੋਜ਼ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਵੇਣੀ ਰੋਜ਼ ਭਜਨ ਕਰਨ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਤਮੀ ਕਰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ, ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਜੰਗਲ 'ਚ, ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ। ਘਰ
ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਰਾਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੱਪੜਾ ਨਹੀਂ
ਹੈ, ਬੱਚਿਆ ਲਈ ਆਹ ਨਹੀਂ ਓਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੂੰ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ ਦਸਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ
ਹੈ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ, ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਉਹਦੇ ਦਰਬਾਰ 'ਚ
ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਬੋਲਦਾ ਤਾਂ ਸੱਚ ਸੀ ਵਿਚਾਰਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹਾਂ
ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੀ ਉਹ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਘਰਵਾਲੀ ਦੀ ਸਮਝ 'ਚ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਦੇਖ ਮੈਂ ਮੰਗ-ਮੰਗ ਕੇ ਥੱਕ ਗਈ
ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਹੁਣ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਕਿਹੜਾ ਮੋੜਨਾ ਹੈ ਤੇ ਘਰ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਗੱਲ ਚੱਲੇਗੀ ਨਾ ਆਟਾ
ਹੈ, ਨਾ ਦਾਲ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਤੱਕ ਕਿ ਲੂਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ -

**ਘਰਿ ਸਭ ਵਸੁ ਮੰਗੀਅਨਿ ਵਲ ਫਲੁ ਕਰਿਕੈ ਝਤੁ ਲੰਘਾਵੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੪**

ਵਲ ਫਲ ਕਰਕੇ ਇਕ ਝੱਤ ਲੰਘਾ ਲੈ, ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੰਗੀਆਂ
ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਰਜਾਈਆਂ ਪਾਟ ਗਈਆਂ, ਸਿਆਲ ਆ ਗਿਆ,
ਦੱਸ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੈਂ। ਉਹਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ, ਵਿਚਾਰੀ ਠੀਕ ਹੀ
ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਗਲਤ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬੀਬੀਆਂ
ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਘਰ 'ਚ। ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਿਆਰ ਰੱਖਣੀਆਂ,
ਉਹ ਹੁਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਗਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ
ਕਿ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਨਿਰਦਈ, ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਤੈਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ,
ਤੈਨੂੰ ਧੋਲਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ? ਕਹਿੰਦਾ, ਦਊਗਾ, ਅਜੇ ਸੰਪੂਰਨ
ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਮੈਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਭਜਨ
ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਜੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਪੂਰੀ ਹੋਣ

'ਤੇ ਦੇਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਲੜੀ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ
ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕੱਢ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ
ਹੈ। ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖ।

**ਧਾਰਨਾ - ਰੋਟੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਦੇ ਕੀੜੇ ਨੂੰ,
ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦੇਵੇ ਬੰਦਿਆ।**

**ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ
ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ
ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦**

ਕਾਹਨੂੰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੇਖ ਕੁੰਜਾਂ -

**ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥
ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਦੁਗਾਵੈ
ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੦**

ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕਲਪਨਾ ਕਰਦੀ
ਹੈਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭੁੱਖੀ ਰਹੀਂ ਐਂ?
ਕਹਿੰਦੀ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਗ ਕੇ
ਲਿਆਵੇਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਵੀ ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਨੇ ਕਿ
ਤੁਹਾਡੇ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਆਏਗਾ ਕਿੱਥੋਂ? ਕਹਿੰਦੀ, ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਖਤ,
ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ, ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਿਛੇ
ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਹੈ ਉਹਦੇ, ਖਾਣਾ ਹੈ ਕੁਛ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਏਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਹਿ, ਉਹ ਬੜਾ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਥੇ ਤੇਰੀ ਗੱਲ
ਕਹੀ ਹੋਈ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਜੇ ਗੱਲ
ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੁਣੇ ਨਾ ਉਹਨੂੰ, ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦੀ
ਹਾਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਨੀਂ, ਤੂੰ ਜਿਗਰਾ ਰੱਖ। ਜਿਗਰਾ ਰੱਖਣਾ
ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ,
ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ
ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਧੀਰਜ ਹੈ ਇਹਦਾ। ਧੀਰਜੀ ਬੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ
ਖੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਹਲਾ ਬੰਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਗਵਾ ਕੇ ਤੁਰ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। 'ਕਾਹਲੀ ਅੱਗੇ ਟੋਏ'।

ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ, ਭਾਰਤ ਵਰਸ ਵਿੱਚ
ਇੱਕ ਰਾਜਾ ਮੁੰਝ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੁੰਝ ਗੋਤ ਉਥੋਂ ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਹੈ,
ਉਹਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਦਾ ਰਾਜ ਦੱਬ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਤੀਜੇ ਨੇ
ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦੇ ਹੱਥ ਵੱਢ ਕੇ ਖੂਹ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ।
ਰਾਜ ਉਹਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਜਦੋਂ ਸੁੱਟਣ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਜਿਹੜਾ
ਇੱਕ ਕਾਫਲਾ ਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੁੱਟਦੇ
ਓ, ਸਾਨੂੰ ਮੁੱਲ ਵੇਚ ਦਿਓ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਬਣ ਜਾਣਗੇ, ਅਸੀਂ
ਕਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਕਿਤੇ ਆਉਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਮੁੱਲ ਲਿਆ ਉਸ
ਸੌਦਾਗਰ ਨੇ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਲਾਦਾਂ ਨੂੰ, ਜਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ
ਕਿ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਉਹ ਉਥੇ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਐਸਾ
ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਲੈ ਲਿਆ, ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਉਥੇ ਦਾ
ਰਾਜਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਓਲਾਦ ਤਾਂ
ਹੈ ਨਹੀਂ, ਜਿਹੜਾ ਸਵੇਰੇ ਸਾਝਰੇ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਰਾਜ
ਤਖਤ 'ਤੇ ਬਿਠਾਲ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਬਾਹਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ,

ਇਹਨੂੰ ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਝਰੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦਾ ਵਕਤ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਠ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਬਹਿ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਾਜੇ ਵੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਰਾਜ ਤਿਲਕ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜ ਇਹਦਾ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨੇ ਰਾਜ ਲੈ ਲਿਆ। ਜਿੱਤ ਗਿਆ, ਇਹ ਰਾਜਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਪਣਾ ਹੀ ਰਾਜ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ। ਬੜੇ ਸੁੱਖ-ਸਾਂਦ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿੰਨਿਆਂ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤੇ ਇਹਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜਵਾਨ ਸੀ, 18-19 ਸਾਲ ਦਾ, ਉਹ ਵੀ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਇਹ ਰਾਜ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਿਆ ਕਿ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਆਵਾਂ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ। ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਜਿਹੜੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਮੰਜੇ ਤੇ ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਪਿਆ ਹੈ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਕਾਹਲੀ ਆਈ ਅੰਦਰ। ਇਹਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਦੇ ਕਾਹਲੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਸਦਾ ਧੀਰਜ 'ਚ ਰਹੋ। ਉਹ ਇਹਦੇ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਧੀਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਦੇਖੋ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਹਿਬ! ਹੁਣ ਕਾਹਦਾ ਪੜਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮੇਰੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਧੀਰਜ ਰੱਖੋ, ਇੱਥੇ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠਾਂ, ਕਾਹਲੀ ਨਾ ਕਰੋ। ਦੇਖੋ, ਕੌਣ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਾਹੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਲਾ। ਮੇਰੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ 'ਚ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਹੋਣਾ ਮੇਰੇ ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ। ਬੇਈਮਾਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਰਾਣੀ। ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਜੀਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਫੇਰ ਸਮਝਾਇਆ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤਾ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਜਾਗ ਆਈ ਤਾਂ ਉੱਠ ਕੇ ਜਦ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਉਤੇ ਰਾਜਾ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ, ਸੁੱਝਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ, ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੰਦਾ ਕੌਣ ਹੋਇਆ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨੇ ਕੜਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਦੱਸ ਇਹ ਕੌਣ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਹੁਣ ਤੱਕ ਸਮਝਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਏ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਆਈ ਹਾਂ ਇਹ ਮੇਰੇ bed (ਬਿਸਤਰ) ਤੇ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜੰਗ ਲੜਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੰਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਨੀਂਦਰੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਐਨੀ ਘੂਕ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਇਹ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਂਦਾ ਕੋਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਪ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਗਾਓ, ਉਹਨੂੰ ਮਸਾਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਗ ਆਪ ਉੱਠਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਨਾ ਤਾਂ ਕੱਪੜਾ ਲਾਹਿਆ ਹੈ ਮੂੰਹ ਤੋਂ। ਨਾ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਮਝਿਆ ਇਹ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਓ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਉਠਾਲ ਕੇ ਪੁੱਛਦੇ ਕਿ ਇਹ

ਕਿਉਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਉਠਾਲਣ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਗਰਦਨ ਲਾਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਮਾਰਨੀ ਹੈ। ਰਾਣੀ ਦੀ ਵੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ।

ਵਜ਼ੀਰ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਜਗਾਓ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ। ਜਗਾਇਆ, ਜਿਸ ਵਕਤ ਦੁਸ਼ਾਲਾ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਲਾਹਿਆ, ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ। ਜਗਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਇੱਥੇ ਕਿਵੇਂ ਆ ਗਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਦਾਨੇ-ਏ-ਜੰਗ ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਲੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਸਥਿਤੀ ਬੜੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ, ਜਰਨੈਲ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਆਵਾਂ। ਪਿਆਰ ਆਇਆ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਆਇਆ ਇਹ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕੰਮਾਂ 'ਚ, ਮੈਂ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਜਗਾ ਲਏਗੀ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਘੰਟਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਦੇ ਘੰਟੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਸੁੱਤੇ ਨੂੰ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੇ ਮਾਤਾ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਓ।

ਵਜ਼ੀਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਮੁੰਝ! ਦੇਖ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ ਕਾਹਲੇਪੁਣ 'ਚ। ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਤੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਸੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵੀ ਗਲ ਵੱਢ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਪਛਤਾਉਣਾ ਸੀ।

ਸੋ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਕਾਹਲਿਆਂ ਅੱਗੇ ਟੋਏ'। ਜਿਹੜੇ ਕਾਹਲੇ ਚਲਦੇ ਨੇ ਉਹ ਟੋਇਆਂ 'ਚ ਗਿਰਦੇ ਨੇ। ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਧੀਰਜ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਬੇਣੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਘਰਵਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿ ਦੇਖ, ਧੀਰਜ ਇੱਕ ਗੁਣ ਹੈ ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਣ। ਇਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਤਾਂ ਰੱਖ। ਕਹਿੰਦੀ, ਕਾਹਦੀ ਧੀਰਜ ਰੱਖਾਂ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਥਾਂ ਹੋਵੇ ਤੂੰ ਧੀਰਜ ਰੱਖ ਲਵੇਂ? ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਤੇਰਾ ਮਾਲਕ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿਰਦਈ ਹੈ। ਉਹ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਲਭੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਜਾਈਏ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕਿਸ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਤੂੰ ਬਣਾ ਛੱਡਿਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਗੱਡੇ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਲੈਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਮਿੰਟ 'ਚ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੀ ਦਿਖਾ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਬੇਣੀ ਦਾ ਘਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਕੱਪੜਾ ਲੀੜਾ, ਗਹਿਣੇ, ਪੈਸਾ ਟਕਾ, ਰਾਸ਼ਨ; ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤੀ, ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਲੱਖ ਦੇ ਲੱਖ ਨਹੀਂ, ਬੇਅੰਤ ਸੀ। ਉਹ ਸੀ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ। ਉਹ ਨਿਗ੍ਹਾ ਕੀਤੀ, ਨਿਗ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਹੀ ਮਹੱਲ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਹੈ। ਸਮਝ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣੇ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਮਝ ਕੇ ਚਰਨਾਂ 'ਤੇ ਢਹਿ ਪਵਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋਲ ਦੀ ਹੋ ਕੇ

ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਐਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਥਾ, ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਲੰਗਰ 'ਚ ਆਉਣਗੇ, ਪਛਾਣ ਲਿਓ। ਰਾਤ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ, ਆ ਕੇ ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਮੰਗਿਆ, ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਲੰਗਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ! ਮੈਂ ਹੁਣੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਹੱਥ ਧੋਤੇ, ਉਹਨੇ ਕੁਰਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਉਥੇ ਹੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਗਲ ਪੈ ਗਿਆ ਉਹਦੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ, ਏਥੇ ਕੁਰਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਹੱਸੀ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸੰਤ ਤਾਂ ਲੁੱਕ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੱਜ ਆਉਣਗੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਏ ਤਾਂ ਸੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਕੁਰਲੀ ਕੀਹਨੇ ਕਰੀ ਸੀ ਰਾਤ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਸਿਦਕ ਦੇਖਣਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ।

ਸੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਜਿੱਥੇ ਧਿਆਓ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਲਗਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਏ। ਜੇ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜ ਜਾਵੇ, ਇੱਕ ਸੈਕਿੰਡ ਨਹੀਂ ਉਹ ਲਾਉਂਦਾ-

**ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾੜ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ,
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ**

ਦਰੋਪਤੀ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਝਟਕਾ ਮਾਰਿਆ ਅੱਧੀ ਧੋਤੀ ਲਹਿ ਗਈ, ਅੱਧੀ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਆਪੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਲਓ ਕਿ ਉਹਨੇ ਦੂਜਾ ਝਟਕਾ ਮਾਰਨਾ ਸੀ ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ -

**ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਧਿਆਨੁ ਧਰਿ ਹਾਹਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਰੈ ਬਿਲਲਾਂਦੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮**

ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀਆਂ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ, ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ ਇੱਕ ਸੈਕਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁੱਧ ਆਈ -

**ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਤਾ ਕੋ ਦੂਖੁ ਹਰਿਓ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਅਪਨੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੧੦੦੮**

ਉਹਨੂੰ ਰਾਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੁੱਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮ action 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਕਿਹਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੱਪੜੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ -

**ਕਪੜ ਕੋਟੁ ਉਸਾਰਿਆਨੁ ਥਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਿ ਵਸਾਂਦੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮**

ਥੱਕ ਗਏ ਖਿੱਚਣ ਨਾਲ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲਾਹੀ ਗਏ ਢੀਠ ਬੰਦੇ। ਖਿੱਚੀ ਗਏ,

ਖਿੱਚੀ ਗਏ, ਕੱਪੜਾ ਆਈ ਜਾਵੇ ਹੱਥ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਫੇਰ ਹਾਰ ਕੇ -

**ਹਥ ਮਰੋੜਨਿ ਸਿਰੁ ਧੁਣਨਿ ਪਛੋਤਾਨਿ ਕਰਨਿ ਜਹਿ ਜਾਂਦੀ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੮**

ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਐਨਾ ਨੇੜੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡਾ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਜੁੜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ। ਉਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗਲਤ ਚਾਲਕ ਸਾਡੇ ਅਰ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

**ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥**

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਆਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਕਾਗਜ਼ ਹੈ, ਐਨਾ ਕੁ ਫਰਕ ਹੈ ਉਹ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਜੁੜ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ, ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਏ ਹੋਏ ਸੀ ਮੈਂ ਵੀ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਜੀਪ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਥੋੜ੍ਹਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰੀਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ-ਨਵੀਂ ਲਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ distributor ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਪਤਲੇ-ਪਤਲੇ ਕਾਗਜ਼ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦੇ, ਵਿੱਚ। ਉਹ start ਕਰੀ ਜਾਏ, ਧੱਕੇ ਲਵਾਈ ਜਾਏ। start ਹੋਣੀ ਕਿੱਥੋਂ ਸੀ, ਜਦੋ ਕਰੰਟ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਵਿਚ। ਗਰਮੀ-ਗਰਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਸੀ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰੀ ਹੈ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ, ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹਫ ਗਿਆ, ਹੰਭ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਜਣਾ ਆਇਆ ਉਹਨੇ distributor ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ। ਕਰੰਟ ਤਾਂ ਓਧਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਓਧਰ ਇੰਜਣ ਪੂਰਾ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਰੰਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਇੱਕ ਪੁਆਇੰਟ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਪਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਮੋਟੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ, ਅਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਵਗੈਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਰੱਬ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਕਰੰਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੜ ਗਿਆ ਆ ਕੇ -

**ਹਉ ਹਉ ਭੀਤਿ ਭਇਓ ਹੈ ਬੀਚੋ ਸੁਨਤ ਦੇਸਿ ਨਿਕਟਾਇਓ ॥
ਭਾਂਡੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਰਦੇ ਬਿਨੁ ਪੇਖੇ ਦੂਰਾਇਓ ॥**

ਅੰਗ - ੬੨੪

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਨਾ ਕੁ ਪਤਲਾ ਹੋ ਕੇ ਰੱਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਜੁੜਦਾ। ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿਆ, ਕਰੰਟ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਕਾਰਬਨ ਆ ਗਈ ਪੁਆਇੰਟਾਂ 'ਤੇ, ਉਹ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਿੰਦੀ। ਸਾਡੀ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਾਰਬਨ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜਿਤ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਫਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਸਫਾਈ ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੀ ਲੰਮੀ ਚੌੜੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਘੱਟਿਆ ਬੱਧੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਖੋਲ੍ਹੋ-ਖੋਲ੍ਹੋ ਕੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਸਮਾਂ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹਦੇ ਉੱਤੇ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ।

ਸੋ ਉਹ ਪਛਾਣ ਨਾ ਸਕੀ। ਉਧਰੋਂ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਬੇਣੀ ਜੀ ਪਾਸ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ। ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ, ਹਿੱਤ ਕਰਿਆ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਕੇ ਰੱਬ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ਤ ਭਗਤ ਹੈਂ ਮੇਰਾ। ਮੈਂ ਦੇ ਆਇਆ ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਛ। ਸਭ ਕੁਛ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਬਿਨਾਂ ਮੰਗੇ। ਸੋ ਇਹ ਇੱਕ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਉਹ -

ਭੂਖੇ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥ ਯਹ ਮਾਲਾ ਅਪਨੀ ਲੀਜੈ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੬

ਉਹਿ ਜਿਹੜੀ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਆਪ ਤਾਂ ਮਨ ਜਾਏਗਾ ਹੁਣ ਘਰਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਘਰ ਵਾਲੇ ਕਲੇਸ਼ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਔਹ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੋਣ, ਦੋਵੇਂ ਪੁਸ਼ੇਰ ਵਲ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ, ਸੰਜੋਗ ਤਾਂ ਬਣਦੇ ਨਹੀਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਭਾਗ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰਜੋਗ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਜੋਗ ਤਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਧੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਭਾਗ ਪੁਸ਼ੇਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੇ ਉਹਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ, ਉਹਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦੀ ਰਜਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਾਜੀ ਰਹੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਕਣਤਾਉਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ। ਸੋ ਇਹ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਇਹ ਘਰ 'ਚ ਕਲੇਸ਼ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਭਗਤ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਦੇ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਖਾਂਦਾ ਕੀ ਸੀ, ਚੌਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਾਲ ਵਿਛਾ ਦੇਣਾ ਚੌਲ ਪਾ ਕੇ ਜਿੰਨੇ ਕੁ ਪੰਛੀ ਫਸੇ ਬਜ਼ਾਰ 'ਚ ਲਿਆ ਕੇ ਵੇਚ ਦੇਣੇ, ਦੋ ਚਾਰ ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਣੇ, ਕਬੂਤਰ, ਚਿੜੀਆਂ ਵਗੈਰਾ। ਘਰ 'ਚ ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਖੀਰ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਪਤਿਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ, ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਸਭ ਕੁਛ ਪਿਆ ਸੀ ਉਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ, ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਪਏ ਸੀ, ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪਏ ਸੀ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ ਇਹ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਅਜਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ..... ॥ ਅੰਗ - ੬੩੧

ਜਗ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹ। ਉਹਦੇ ਪਤਿਤਪੁਣੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਹਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਗਵਜਈ ਸੀ ਉਹ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਏਥੇ ਤੱਕ ਉਹਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ 18 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਏਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਹੜਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਉਹ ਕਾਮ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਹ ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਵਗੈਰਾ ਔਹ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਲਾਹ ਕੇ। ਜਾਇਜ਼-ਨਜਾਇਜ਼ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਜਾਤ-ਕੁਜਾਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕਰਕੇ ਪਛਤਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਆਹ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਾ ਲੰਘੀਂ। ਲੈ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਆ ਗਈ ਨਾ ਮੈਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਆਪਸ ਕਉ ਕਰਿ ਕਛੁ ਨ ਜਨਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਸਦ ਧਿਆਵੈ ॥**

ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੨੮੬

ਉਹਦੇ 'ਚ ਮੈਂ ਆ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ, ਉਚਾਰਨ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਪੰਨ-ਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪੰਨ ਅਜਾਮਲ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਐਡੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ। ਗੁਰੂ 'ਤੇ ਸ਼ੰਕਾ ਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੰਤ, ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸ਼ੰਕਾ ਆ ਜਾਏ, ਉਹਦੀ ਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਕਤਰੀ ਸੇਵਾ ਜ਼ੀਰੋ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ। ਛੇ ਕਲਾ ਬੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਛੇ ਜਨਮ ਦੁੱਖ ਦੇ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਲਾ ਬੈਰਾਗ ਦੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਐਡਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮਹਾਤਮਾ 'ਤੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਧਿਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਤਰਕ ਕਰਨ ਨਾਲ ਐਨਾ ਦੋਸ਼ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਬੜੇ, ਉਚਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਹੁਣ ਭੁੱਲਣਾ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ, ਜੇ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ ਦੇ ਸੈਲ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪਰਪੱਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਅਭਿਮਾਨ ਆਉਣ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਗੁਰੂਦੇਵ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬੱਚਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਓਂ ਅਣਜਾਣ, ਮੈਂ ਛੇਈ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਚਾਰਾਂ ਵੇਦਾਂ ਦਾ, ਸਤਾਈ ਸਿਮ੍ਰਤੀਆਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਗੀਤਾ ਦਾ ਐਡਾ ਪੁਰੰਧਰ ਵਿਦਵਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਖੜ੍ਹ ਤਾਂ ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਕਰਿਆ। ਮੈਂ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਰੌਰਵ ਨਰਕ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹੜਾ ਪਰਦਿਸਤਰੀ ਕੋਲ ਬੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸਤਰੀ ਪਰ ਪੁਰਖ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਗਰਮ ਥੰਮ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਮੇੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਥੰਮ ਉਸੇ ਬੰਦੇ ਦੀ, ਉਸੇ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਗ ਵਰਗਾ। ਹੇ ਗੁਰੂਦੇਵ! ਜਦ ਮੈਂ ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਗਿਰ ਜਾਵਾਂਗਾ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਇਹ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਅਹੰ ਦੀ ਅੰਸ ਆ ਗਈ, ਮੈਂ ਦੀ, ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੇ ਪੁਸ਼ੇਰ ਨਾਲੋਂ। ਏਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਗੁਰੂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ -

**ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ, ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਓ,
ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਵੇ ਭਾਈ ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਜੀ।
ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥**

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ, ਉੱਚੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਵੇਦ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਨਹੀਂ ਭਾਉਣਾ ਪੁਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਓਸ ਮਾਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੂੰ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਅੰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਆਸਾਮ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ

'ਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮਖੋਰ ਬੰਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਰਹੇ, ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਆਇਆ, ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਉਥੇ ਉਤਾਰ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ਉਥੇ ਜਿਹੜੀ ਕੌਮ ਵਸਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, ਉਹ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਕਰਕੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆਏ ਉਥੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਾ। ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਜਿੱਥੇ ਨਿਉ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਉਥੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਇਹ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਆਏ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਵੀ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਲੈ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਲਾ ਬਣਾਓ, ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਬਣਾਓ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ। ਹਥਿਆਰ ਸੀਗੇ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਬੰਦਾ ਬਚਿਆ, ਉਹ ਕਪਤਾਨ ਸੀਗਾ। ਕੈਪਟਨ ਫੌਜ ਦਾ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਚਲਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਡ ਇੰਡੀਅਨ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਇੱਕ ਦਮ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਈ ਇਹਦੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੱਢੇ ਪਹਿਲਾਂ। ਉਹ ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ, ਭੇਤ ਲੈ ਲਏਗਾ ਆਪਣਾ। ਕਹਿੰਦੀ, ਨਹੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਮਾਰਨ ਦੇਣਾ। ਅਖੀਰ ਉਹਨੂੰ ਰੱਖ ਲਿਆ, ਸਿਆਣਾ ਸੀ। ਫੌਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸਾਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਮੁੜਨਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਾਂ ਜਾ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਹਾਜ਼ ਆਇਆ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਦੌੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੀ। ਫੇਰ ਉਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਲੱਗੇ, ਰੈਡ ਇੰਡੀਅਨ ਫੇਰ ਮਾਰੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਉਥੇ। ਸੋ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਥੇ ਵੀ ਖਾਂਦੇ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਸੀ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਭਾਈ ਬਾਲਾ। ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਜਿਹੜੇ ਬਾਰੂ ਲੋਕ ਨੇ ਬਾਬੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸੀ ਉਹ ਗੀਤ ਗਾਂਦੇ ਨੇ -

'ਮੇਰੇ ਬਾਬਾ ਸੇ ਗਰਬ ਕੀਆ ਸੇ ਹਾਰਿਓ ਰੇ।'

ਦੀਵਾਲੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਆ ਕੇ ਨੱਚਦੇ ਨੇ, ਟੱਪਦੇ ਨੇ ਨਾਲੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ 'ਦੀਆ ਕਿਸਨੇ ਜਲਾਇਆ ਰੇ।' ਕਹਿੰਦੇ, -

'ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਬੱਤੀ ਡਾਲੀ, ਬਾਲੇ ਨੇ ਡਾਲਿਆ ਤੇਲ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਦੀਆ ਜਲਾਇਆ ਰੇ।

ਯੇ ਦੀਯਾ ਕਿਸਨੇ ਜਲਾਇਆ ਰੇ।

ਉਹ ਲੋਕ ਅੱਜ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਸੌ ਪਹਿਲਾਂ ਗਏ ਹੋਏ, ਅਜੇ ਵੀ ਗੀਤ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਕੋਈ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੀਗਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸੰਪਰਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ। ਸਾਡਾ ਸੰਪਰਕ ਤਾਂ ੧੯੪੮ 'ਚ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ

ਗਾਉਂਦੇ ਸੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ, ਅਰ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੂਆਂ ਦੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਲਿਖਾਰੀ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤੇ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਜੇ ਗਲਤ ਨੇ, ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਵਾਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਗੱਲ ਕਰਕੇ ਵਿਦਵਾਨ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਣ ਕੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਏ। ਸ਼ਰਾਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇੱਕ ਬੜੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਨਾਸਤਕਤਾ ਦੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਆਪਾਂ ਸੂਰਜ ਵਲ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਕਰੀਂ ਤੁਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪਿੱਛਾ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਦੂਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਆਪਾਂ ਆਏ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਤੱਕ ਹੈ, ਹੋਰ ਮੋੜਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ। ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਬਾਰੂ ਸਾਲ ਦੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਆਪਣੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ, ਵਾਪਸ ਮੁੜੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ ਆਪਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਚੱਲ ਰਹੇ। ਜਿੱਥੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਆਪਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਮੋੜਾ ਪਾ ਦਏਗਾ, ਮੋੜਾ ਪਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਫੇਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਆਹ ਆਪਣੀ ਰਬਾਬ ਸਾਂਭੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰ, ਐਡੀ ਦੂਰ ਆ ਕੇ ਤੂੰ ਸਾਥ ਛੱਡਣ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਖੇਲ੍ਹ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੀ ਸੀ ਆਪਣਾ, ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ ਕੀ ਕਰੇ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਦੇਈਏ, ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂਗੁਣਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਚਾਰ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਜਾਣ ਲਈ। ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਜੀ ਵਿਗੜ ਜਾਣਗੇ। ਸਾਡਾ ਆਹ ਕੰਮ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਧੰਨ ਮਰਦਾਨਾ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਪਿੱਛੇ। ਤਕਲੀਫਾਂ ਸਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਪੋ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਫਸਦਾ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠਦੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਹੀ ਫਸਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਫਸਦਾ ਸੀ ਜਾ ਕੇ। ਓਹੀ ਤਕੜਾ ਸੀ, ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸਿਆਣਾ ਹੋਣਾ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਤਾਂ ਜਨਮਸਾਖੀ ਲਿਖਾਈ ਹੈ ਉਹਨੇ ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਘੱਟ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੱਸ ਐਨਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਬਾਲੇ ਸੰਧੂ ਦਾ, ਚੰਦਰਭਾਨ ਸੀ ਇਹਦਾ ਪਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਖੂਹ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ ਚੰਦਰਭਾਨ ਵੀ ਤੇ ਸੰਧੂ ਵੀ ਨੇ। ਸੋ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਲਾ ਪਾ ਲਿਆ ਇਹਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਔਹ ਦੇਖ ਕਿੰਨੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਵਾਹ ਪਿਆ, ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਨੇੜੇ ਕਹਿੰਨਾਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਆਪਾਂ ਆ ਗਏ ਹਾਂ ਤੁਰ ਕੇ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਜਦੋਂ ਭੇਜੇਗਾ ਚੱਲਾਂਗੇ, ਤੈਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਰਾਹ 'ਚ ਹੀ ਫੜ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਗੇ ਨਾ ਫੜਿਆ, ਆਹ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪੁਤਾਪ ਐਨਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਨਿਹਚਾ ਡੋਲ ਗਿਆ ਥੋੜ੍ਹਾ। ਡੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਬਈ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਰਬਾਬ

ਰੱਖੀ ਤੁਰ ਪਿਆ, ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਜਦ ਤੁਰਦੇ ਨੂੰ ਹੋਏ, ਨੌਂ ਕੁ ਮੀਲ ਸਫਰ ਦਾ ਲੰਘਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਂ ਕੁਝਾਂਹਾਂ ਫਸ ਗਿਆ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿਵੇਂ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਆਦਮਖੋਰ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਖਾਣ ਦੇ ਲਈ ਤਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਉਹਨੇ। ਇੱਕ ਦਿਨ 'ਚ ਖਾ ਜਾਵੇ, ਦੋ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਖਾ ਜਾਵੇ। ਤਲਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਨੇ। ਕੜਾਹ ਗਰਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇਲ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਤੇ ਉਹ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ! ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਦਾ ਫਲ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਜਿਹੜੇ ਲੱਗ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਓੜ ਨਿਭਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭੁੱਲਦਾ ਬੱਚਾ ਹੈ, ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭਾਈ ਬਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ। ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਕੇ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਐਡਾ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਕਈ ਸੇਵਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਨੂੰ ਘੋਟਾ ਲਾ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਅਨੁਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਟੇਪ ਰਿਕਾਰਡ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅੰਦਰ।

ਰਜਨੀਸ਼ ਨੂੰ ਜੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਫਲਾਣਾ ਸੇਵਕ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਕਿ He is my good parrot. ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਤੋੜੇ ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਜਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਦ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਣਾਵੇ, ਆਪ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅੰਦਰ। ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਭਵ ਅੰਦਰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਓ। ਘੋਟੇ ਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧੱਖਾ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਮਾਨਤਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਓ, ਆਪਣੀ, ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ੀ ਬਣੋਗੇ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ, ਪਹਿਲਾ ਘਾਲ ਦਾ ਕਮਾਈ ਕਰੋ। ਅੰਦਰੋਂ ਉਘਾੜੋ ਵਿਦਿਆ। ਉਹਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਬਚਨ ਬੋਲੋ। ਪੂਰੇ ਦੇ ਪੂਰੇ ਬਚਨ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਣਗੇ, ਆਪ ਅਜੇ ਚਿੱਕੜ 'ਚ ਬੈਠੇ ਹੋਣਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਘੋਟੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਟੇਪਾਂ ਆ ਗਈਆਂ, ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਸੰਤ ਹੀ ਸੰਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਖੁੰਭਾਂ ਉੱਗਦੀਆਂ ਨੇ ਸਾਉਣ ਭਾਦੋਂ 'ਚ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਨਾ ਜਾਣ ਨਾ ਪਛਾਣ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ unfit (ਅਯੋਗ) ਬੰਦੇ, ਚਾਰ ਜਮਾਤਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਨਾ ਘਰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਡੇਰੇ ਆ ਗਏ, ਦੋ ਸੁਰਾਂ 'ਤੇ ਉੱਗਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਲੱਗ ਗਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ। ਉਹ ਟੇਪ ਹੈ ਅੰਦਰ, ਦੱਸ ਪੰਦਰਾਂ ਵਾਰੀ ਸੁਣ ਲਓ, ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਵੀਹ ਤੀਹ ਟੇਪਾਂ ਮੁਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਘੁੰਮ ਆਓ ਚਾਹੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੀਹ ਤੀਹ ਦੀਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦੇ ਇੱਕ ਲੱਗਿਆ, 80 ਮੀਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ, ਪੰਜਾਹ ਮੀਲ ਹੋਰ ਅੱਗੇ। ਰੋਜ਼ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਦਲਦੇ ਨੇ। ਰੋਜ਼ ਉਹਨੇ ਸੁਣਾਉਣਾ ਹੈ, ਰੋਜ਼ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਹੋਣੀ ਹੈ ਉਹਦੀ ਕਿ ਬੱਲੇ-ਬੱਲੇ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ

ਵਿਦਵਾਨ ਆ ਗਿਆ, ਪਰ ਵਿੱਚ ਕੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਵੀ ਨੇ। ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦੇ ਨੇ, ਸੰਤ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਅਜੇ ਫੇਰ ਔਖਾ ਹੈ ਰਾਗ ਵਗੈਰਾ ਸਿੱਖਣੇ, ਆਹ ਸਾਡੇ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੋ ਉੱਗਲਾਂ ਰੱਖੀਆਂ, ਚਲੇ ਜਾਓ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਡਾਲਰ ਹੀ ਡਾਲਰ, ਪੈਂਡ ਹੀ ਪੈਂਡ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਮਾਈ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤੋਂ-ਉੱਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨੁਕਸ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦਾ। ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਚੇ ਦੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਅੱਖਰ-ਅੱਖਰ ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਬੋਲ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ, ਸੁਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਸਮਝਦਾਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਨੇ ਘੋਟੇ ਲਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਉਹ ਕਹਿਣਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਮਹਾਂਵਿਦਵਾਨ ਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੱਸ ਨਹੀਂ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਾਤਾ ਦੇ ਉਤੇ ਮਾਣ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਣ ਗਿਆ ਪੂਰਾ। ਉਹ ਨਾ ਓਧਰਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਏਧਰਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੂੰ ਮਾਣ ਖਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਮਾਨ ਮੁਨੀ ਮੁਨਿਵਰ ਗਲੇ ਮਾਨੁ ਸਭੈ ਕਉ ਖਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੨

ਸੋ ਇਹ ਕੋਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਬੜਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਸਾਡੇ ਬਚਨ ਮੈਂ ਯਾਦ ਕਰ ਲਏ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕਥਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਸਭ ਅਸ਼-ਅਸ਼ ਕਰ ਉੱਠਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਨਾ ਅਭਿਮਾਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਆਏ, ਸਾਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਮੈਂ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਮੈਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਾਫ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਾ ਓਏ ਰਾਖਸ਼ ਬਣ, ਤੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਤੈਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਵੇ ਸਾਰੀ, ਜਿੰਨੀ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਦਮ ਖੋਰ ਬਣ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦਮ ਸਮਝ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਅਭਿਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਮਾਣ ਨਾ ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇ,

ਹਾਕਾਂ ਮਾਰ ਵੇਦ ਦਸਦੇ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨ ਭਾਵਈ ਵੇਦ ਕੂਕਿ ਸੁਣਾਵਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੮੯

ਕੂਕਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸਦੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਰਾਖਸ਼ ਹੋ, ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਵਿਦਿਆ ਭੁੱਲ ਜਾਏ। ਕੁਦਰਤੀ ਮੈਂ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਰਾਖਸ਼ਸ਼ ਤਾਂ ਹੋ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਕਿਤੇ ਉਧਾਰ ਵੀ ਹੋਏਗਾ, ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਵੀ ਹੋਏਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਬੋਲ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ

ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਇਹਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦੇਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਜੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ,
ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਉਤੇ।**

ਬਚਨ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਟਲਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁਣ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ! ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਵੀ ਦੱਸੋ, ਏਸ ਭੁੱਲ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਖ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਕਦੋਂ ਆਪ ਦੇ ਬਚਨ ਦਾ ਸਰਾਪ ਅੰਤ ਹੋਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਮਹਾਤਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੌਡੇ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਉਣਗੇ ਇੱਥੇ, ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਉਧਾਰਣ ਵਾਸਤੇ। ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰਹੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਂਗਾ ਤੇਰੇ ਸਰਾਪ ਦਾ ਅੰਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਖਸ਼ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲਾ ਬੰਦੇ ਫੜ-ਫੜ ਖਾਵਾਂਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ। ਕੀ ਪਤਾ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਬੈਠਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੀਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹਰ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਏਸ ਸੀਸ਼ੇ 'ਚ ਦੇਖੀਂ। ਉਹਦਾ ਜੇ ਅਸਲਾ ਹੈ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਸੀਸ਼ੇ 'ਚ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਸਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਪਸ਼ੂ ਹੀ ਲੱਗਿਆ, ਏਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਪਸ਼ੂ ਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਦ ਸੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਸੀਸ਼ਾ ਨੂਰ ਨਾਲ ਜਗਮਗ-ਜਗਮਗ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਜੋਤ ਹੀ ਜੋਤ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਦੱਸੀ ਸੀ। ਸੋ ਹੁਣ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੀ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਲਾ ਲਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਇਹਨੂੰ ਤੂੰ। ਤੂੰ ਦੇਹ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾਮ। ਮਰਦਾਨਾ ਗੁਰੂ ਬਣਾਇਆ ਉਹਦਾ।

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੱਟੜਵਾਦ 'ਚ ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਏਗੀ ਗੱਲ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੬**

ਹੁਣ ਨਾਮ ਤਾਂਹੀ ਜਪਾਏਗਾ ਜੇ ਨਾਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਏਗਾ, ਕਿਵੇਂ ਜਪਾ ਦਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਮਰੱਥਾ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਪਦਵੀ ਉਹਦੀ ਐਨੀ ਉੱਚੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਧੂੜ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਓਸ ਸਿੱਖ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਰਤਾ 'ਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਜੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰੇ ਮੈਂ ਕੁਛ ਬਣ ਗਿਆ। ਜੇ ਦੂਜੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਬੋਲੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹਦਾ ਬੋੜਾ ਹੀ ਗਰਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਰੂਹਾਨੀਅਤ

ਉਹਦੀ ਖਤਮ, ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਤਪ ਖਤਮ। ਛੇ ਕਲਾ ਬੈਰਾਗ ਦੀਆਂ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਮੁੜ ਕੇ ਪਾਮਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਨਸ਼ਟ, ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਖਤਮ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਾਮਲ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਦਿਗਵਿਜਈ ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ, ਐਸੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਕਰਨੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲੋਂ ਸਬੰਧ ਟੁੱਟਿਆ। ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਹ ਕੁਰਬਾਨੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਉਂ ਦਾ ਲੇਸ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਪੜਦਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਧੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਿਰਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਕਰੰਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਜੇ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਗੱਡੀ ਦੀ ਕਰੰਟ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ distributor 'ਚ ਕੋਈ ਜੰਮਿਆ ਹੋਵੇ ਕਾਰਬਨ ਵਗੈਰਾ। ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਦੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਦਾ, ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਪੜਦਾ ਆ ਜਾਵੇ। ਉਥੇ ਫੇਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ। ਫੇਰ ਬੇਦਾਵੇ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਉਹਦੀ। ਬੁੱਧੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਦੇਖਾਂ ਤਾਂ ਸਹੀ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਵੇਸਵਾ ਦੇਖੀ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਨੇੜੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ 'ਚ ਅੱਠ ਬੰਧਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਤਾਂ ਰੱਖ ਲਏ, ਰੱਖ ਲਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗਿਰ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਆਦਮੀ, ਜੇ ਤੋਲਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਖੀਰ ਇਹ ਹੋਇਆ -

**ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਮੋਹਣੀ ਜਿਨਿ ਵਿਣੁ ਦੰਤਾ ਜਗੁ ਖਾਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੩**

ਪਤਿਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਰੋਕਿਆ, ਗੁਰੂ ਨੇ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਰਗਿਆਂ ਦਾ ਆਸ਼ਰਮ 'ਚ ਨਹੀਂ ਥਾਉਂ ਹੁੰਦਾ। ਮਾਂ-ਬਾਪ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਪੈ ਗਿਆ ਨਗਰ ਦੇ ਨੂੰ, ਉਹਨੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਬੁਲਾਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਨੂੰ ਨਗਰ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਉਸ ਵੇਸਵਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਦੇਖ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪੈਸੇ ਦੀਆਂ ਪੁਜਾਰਨਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਾਂ, ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰਦੀ ਹਾਂ। ਜੰਗਲ 'ਚ ਆ ਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਉਥੇ ਛੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋ ਗਏ, ਹੁਣ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਕੱਪੜਾ ਪਹਿਨਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅਖੀਰ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਜਿਹੜੇ ਡਰਪੋਕ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹਾਰੇ ਹੋਏ, ਉਹ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸਜ਼ਾ ਇਹਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਲਪ ਪਰਿਯੰਤ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਭਟਕਦੇ ਫਿਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਣਾ ਸੀ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਬਿਰਧ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਈ ਚਲੋ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੀਏ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਆ ਗਈ ਅੰਦਰ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਚਲੋ ਮਰਨਾ ਤਾਂ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਚੱਲੀਏ। ਮਹਾਤਮਾ ਦਰਸ਼ਨ ਫਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬਚਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਸਾਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਿਆਸਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜ 'ਚ। ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਆਈ, ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਸਾੜੀ ਵਗੈਰਾ ਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੋਹਣੀ ਹੈ, ਅਮੀਰ ਘਰ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ। ਉਹ ਦਰਿਆ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਹਾਤਮਾ ਅੱਜ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੂਰ ਸੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਮਰ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਮਸਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਲਈਏ। ਉਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਆ ਗਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਬੇਟੀ! ਇੱਕ ਤਾਂ ਕੁਵੇਲਾ ਹੈ, ਐਸ ਵੇਲੇ ਇੱਥੇ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਦਰਿਆ ਡੂੰਘਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ, ਐਨੀ ਉਚਾਈ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਮਨੋਰਥ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਬਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਆਈ ਹੈ। ਕਿਸ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਤੂੰ ਦਰਿਆ ਵਲ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਲਕੋਅ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਦਰਿਆ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰਨ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ?

ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਜੋੜ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਬਹੁਤ ਕੱਬਾ ਹੈ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦਾ ਹੈ, ਮਾਰਨ ਤੱਕ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚੇ ਹੈਗੇ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਹਾਂ ਬੱਚੇ ਹੈਗੇ।

ਕੰਮ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੀ ਬੜਾ ਸੋਹਣਾ ਆਫੀਸਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੀ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਮੈਂ ਹਟਾਉਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ। ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸੁਣ ਲੈ। ਕਿੰਨੀ ਉਮਰ ਹੋ ਗਈ ਤੇਰੀ?

ਕਹਿੰਦੀ, 45 ਸਾਲ ਦੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹਨੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਕਰਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੂੰ ਭੋਗ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਇਹ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਹੜਾ ਕੁ-ਜੋੜ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਈ ੪੫ ਸਾਲ ਤਾਂ ਤੂੰ ਭੋਗ ਲਏ। ਵਿਆਹ 18-20 ਸਾਲ ਦੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਣਾ। 27-28 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਹੁਣ ਅਗਾਂਹਾਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਹੈ। ਦੇਖ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ ਸਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਬਾਕੀ ਸਾਲ ਰਹਿ ਗਏ ਨਾ ਤੇਰੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਭੋਗਣ ਲਈ, ਉਹ ਤੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਫੇਰ ਜਨਮ ਲਏਗੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਭੋਗਣੇ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਔਖੀ-ਸੌਖੀ ਜਿੱਥੇ ਐਨੇ ਸਾਲ ਕੱਢ ਲਏ ਇਹ ਵੀ ਕੱਢ ਲੈ। ਸੋਚਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਦਰਿਆ ਕੋਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਕਾਹਲੀ ਹਟ ਗਈ। ਕੰਢੇ 'ਤੇ

ਜਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ। ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ, ਆ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬੇਟਾ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੇਰੀ ਅਕਲ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਹਨੇਰਾ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚਾਨਣਾ ਆ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਮਨਾਂ! ਰੌਲਾ ਸਾਰਾ ਸਾਡਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਹੈ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਹਾਂ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਸਾਡਾ ਅਜੋੜ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰੀਏ, ਸਾਡਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਸਕਦਾ ਹੈ ਚੰਗਾ ਤੇ ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੀ, ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਐਵੇਂ ਬੁਠਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਛੱਡ ਕੇ ਮੈਂ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੀ।

ਸੋ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ।

ਅਜਾਮਲ ਨੂੰ ਮਹਾਤਮਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਗਏ, ਕਹਿੰਦਾ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਲਈਏ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਤਮਾ, ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਾਪ। ਜਦੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਰੌਂਦਾ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਮੈਂ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ। ਕੀ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਹੁਣ। ਮੈਨੂੰ ਵਰਜਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਸੱਕ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਤਮਾ ਉਹ ਆ ਗਏ, ਇਹ ਰੌਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਮਹਾਤਮਾ ਝੁਕੇ, ਝੁਕ ਕੇ ਮੇਢੇ ਤੋਂ ਫੜਿਆ ਤੇ ਉਠਾਲ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਟਾ! ਇਹ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤੇਰਾ? ਬਾਬਰੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਖਿੰਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਬੁਰਾ ਤੇਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਝੁਰੜੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਪਛਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤੂੰ ਅਜਾਮਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿਤੇ? ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਪੰਡਤ ਅਜਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਪਤਿਤ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਨਦੀ 'ਚ ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਜਾਮਲ! ਫੇਰ 'ਭੋਗੇ ਬਿਨ ਭਾਗਹਿ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ਗਤੀ ਬਲਵਾਨ।' ਇਹ ਬਕਾਇਆ ਕਰਮ ਤੈਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਣੇ ਨੇ। ਇਹ ਨਾ ਕੰਮ ਕਰ। ਚੰਗਾ ਸਾਡਾ ਬਚਨ ਮੰਨ। ਤੇਰੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਹੋਰ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਅਸੀਂ ਰੱਖਾਂਗੇ -

ਛਿਆ ਪੁਤ ਜਾਏ ਵੇਸੁਆ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਪੁਤੁ ਉਪੰਨਾਂ ਸਤਵਾਂ ਨਾਉ ਧਰਣ ਨੋ ਫਲ ਇਛੇ ਲਹਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੨੦

ਬੁੱਕਲ 'ਚ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ, ਲਿਜਾ ਕੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਰੌਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲ ਆ ਗਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਬਾਰ 'ਤੇ।

ਇਹ ਕੀ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਮੇਰਾ ਫਲ ਹੈ ਪਾਪਾਂ ਦਾ, ਸੱਤਵਾਂ। ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਜਾਮਲਾ ਪਤਿਤ ਨਾ ਕਹਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ -

**ਬਿਨੁ ਭਾਗਾ ਸਤਸੰਗੁ ਨ ਲਭੈ
ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਮੈਲੁ ਭਰੀਜੈ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੯੫
ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹੈ ਸਿਰਿ ਕਰਮਨ ਕੈ ਕਰਮਾ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਭਇਓ ਪਰਾਪਤਿ
ਜਿਸੁ ਪੁਰਬ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੯੪੨**

ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੇ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਸੀ, ਸਭ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ contact (ਸੰਪਰਕ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ। ਇੱਟਾਂ-ਵੱਟੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ, ਕੁਰਾਹੀਆਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਾਦ ਪਏ ਹੋਏ ਸੀ ਏਮਨਾਬਾਦ 'ਚ, ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਧੱਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਨਾਲੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਮਰਦਾਨਾ ਲਿਬੜਿਆ ਹੋਇਆ ਓਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਆਹ ਹਾਲ ਤੇਰਾ ਚਿੱਕੜ 'ਚ ਗਿਰ ਕੇ ਤੇਰਾ। ਕੀਹਨੇ ਗੋਰਿਆ ਤੈਨੂੰ ਚਿੱਕੜ 'ਚ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਧੱਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਠਾਣਾਂ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮਰਦਾਨਿਆਂ! ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ, ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਬਾਣੀ ਆ ਗਈ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਨਹੀਂ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਬਾਬ ਸੁਰ ਕਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ -

**ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥
ਪਾਪ ਕੀ ਜੰਵ ਲੈ ਕਾਬਲਹੁ ਧਾਇਆ
ਜੇਰੀ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ਵੇ ਲਾਲੇ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੨**

ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਉਚਾਰਿਆ -

**ਕਾਇਆ ਕਪੜੁ ਟੁਕੁ ਟੁਕੁ ਹੋਸੀ
ਹਿਦੁਸਤਾਨੁ ਸਮਾਲਸੀ ਬੋਲਾ ॥ ਅੰਗ - ੭੨੩**

ਸੋ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ। ਸੋ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕੋਲ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਕੁਰਾਹੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਕਿਤੇ ਕੁਛ, ਕਿਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਦੇ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਜਗਤ ਤਾਰਕ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਰ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਹੋਰ ਸੀ। ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪ ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਲਾਈਆਂ ਕਿ ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਖੱਤਰੀ ਹੋ ਕੇ ਉੱਚੇ ਵਰਣ ਦਾ ਹੋ ਕੇ ਸੂਦਰ ਦੇ ਘਰ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਗ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ,

ਨਹੀਂ ਪਿਆਰਿਓ! ਬਿਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਧੂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਜੁੜਿਆ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ। ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਮਹਾਤਮਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਅਜਾਮਲਾ! ਪਤਿਤ ਨਾ ਕਹਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪਤਿਤ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਬਚੇ ਪਏ ਨੇ। ਜੇ ਤੇਰੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਨਾ ਬਚੇ ਹੁੰਦੇ, ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ। ਤੇਰਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਤੇਰੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਕਰਮਾਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪਰੇਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਾਹ ਅਸੀਂ ਇਹਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਰਾਇਣ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਨਾਰਾਇਣ-ਨਾਰਾਇਣ ਕਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਕਰ ਲਏਗਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਹੋਣਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਜਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਈ ਜਾ। ਹੁਣ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ, ਪਿਆਰ ਐਨਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਏ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਹੇ ਨਾਰਾਇਣ ਨਾਰਾਇਣ। ਹਾਕਾਂ ਮਾਰੀ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਲੜੇ ਕਿ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈਗੇ, ਇਹਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹਰ ਵਕਤ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੁਬਾਨ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਨਾਰਾਇਣ।

ਹੁਣ ਅੰਤ ਕਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਅਸਲੀ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਂ ਲੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦਾ ਦਲ ਆ ਗਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਓ।

**ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ ਪੁਤ ਨਾਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਛਹਿਆ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੨੦**

ਡਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦੇ ਸਾਰ ਜਿਹੜੀ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਸੀ, ਐਨਾ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਬੋਲਿਆ ਉਹ ਗੱਲ ਫੇਰ ਸਮਝੋ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵੇ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਉਧਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਾਲਾ ਤੇ ਮਾਲਾ ਘਸਾਈ ਜਾਓ, ਤੋੜ-ਤੋੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਘਸਾ ਕੇ, ਹੋਰ ਵੱਟ ਲਓ, ਧਾਗੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਿਮਰਨੇ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉੱਨ ਦੀਆਂ ਮਾਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਨਾਮ ਧਾਰੀਆਂ ਕੋਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ -

**ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੯੧**

**ਕਬੀਰ ਰਾਮ ਕਹਨ ਮਹਿ ਭੇਦੁ ਹੈ ਤਾ ਮਹਿ ਏਕੁ ਬਿਚਾਰੁ ॥
ਸੋਈ ਰਾਮੁ ਸਭੈ ਕਹਹਿ ਸੋਈ ਕਉਤਕਹਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੪**

ਕਹਿੰਦੇ, ਰਾਮ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹਦੇ 'ਚ ਇੱਕ ਭੇਤ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ follow (ਪਾਲਣ) ਕਰੋ। ਰਾਮ-ਰਾਮ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀਗੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਹੈ, ਉਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਕਹਿਣ ਵੇਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ। ਨਿਸ਼ਚੇਪੂਰਵਕ ਇੱਕ ਤਾਂ ਅਕਲ ਨਾਲ ਸਮਝਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਰੁਚੀ ਵੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਬਣੇ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਹਿ ਦੇਵਾਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆਇਓ, ਇੱਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਤਣਾ ਹੈ, ਪੂਰੇ ਦੋ ਵਜੇ ਜਿੱਥੇ ਆਪਾਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਪਏ ਹੋਣਗੇ। ਰੁਚੀ ਬਣ ਗਈ ਨਾ। ਸੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਮੈਂ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋ ਵਜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਹੋਣਾ। ਹਰ ਹਾਲਤ 'ਚ ਅਸੀਂ ਦੋ ਵਜੇ ਕੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ 12 ਵਜੇ ਏਥੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋ ਵੱਜਣਗੇ, ਨੱਠ ਕੇ ਪੈ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਰੁਚੀ। ਇਹ ਰੁਚੀ ਨਾਮ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਸਾਈ ਨਾਮ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥
ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥**

ਅੰਗ - ੮੧

ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੱਸ ਸਕੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਭਾਗ ਹੈ ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਹੁਣ ਅਜਾਮਲ ਜਮਦੂਤਾਂ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਇਹ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦਾ, ਵਿਦਿਆ ਭੁੱਲੀ ਹੋਈ, ਉਹ ਅੰਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਾਗ ਗਈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਛਾਣ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, 'ਨਾਰਾਇਣ'। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ -

**ਜਮਗਣ ਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜਨਾਂ ਗਇਆ ਸੁਰਗ ਜਮਡੰਡੁ ਨ ਸਹਿਆ।
ਨਾਇ ਲਏ ਦੁਖੁ ਡੇਰਾ ਢਹਿਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੦/੨੦**

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਬੁੱਧ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਬੁੱਧ ਤੇ ਸੁੱਧ 'ਚ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੱਧ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਹੈ -

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਅੰਗ - ੮

ਬੁੱਧ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਵੋਹ ਕੇ ਪਛਾਨਣਾ। ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਵਾਜਾ ਹੈ, ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਇਹ। ਸੁੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਟੋਹੇ 'ਤੇ ਪਛਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਵਾਜਾ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅੰਦਰਲਾ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ, ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਤਾਂ ਜਾਣ ਲਿਆ, ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ ਪਰ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਤੱਕ ਇਹਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਥੇ ਉਡਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਨੇ -

**ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਚਯਾਈਆਂ ਉਤੋਂ 'ਬੁੱਧੀ' ਖੰਡ ਸਾਤ ਢੱਠੀ,
ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਓਥੇ ਦਿਲ ਮਾਰਦਾ ਉਡਾਰੀਆਂ।
ਪਯਾਲੇ ਅਣਭਿੱਠੇ ਨਾਲ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਲਗ ਜਾਣ ਓਥੇ,
ਰਸ ਤੇ ਸਰੂਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਝੁੰਮਾਂ ਆਉਣ ਪਯਾਰੀਆਂ।
'ਗਿਆਨੀ' ਸਾਨੂੰ ਹੋੜਦਾ ਤੇ 'ਵਹਿਮੀ ਢੋਲਾ' ਆਖਦਾ ਏ,
'ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਈਆਂ ਬੁੱਧੋਂ ਪਾਰ ਤਾਰੀਆਂ।'
'ਬੈਠ ਵੇ ਗਿਆਨੀ! ਬੁੱਧੀ ਮੰਡਲੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ,
'ਵਲਵਲੇ ਦੇ ਦੇਸ਼' ਸਾਡੀਆਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਯਾਰੀਆਂ।**

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹਨੂੰ ਨਾਮ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਸੇ ਅਨੁਭਵ ਨੂੰ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ

॥

ਅੰਗ - ੫੬੦

ਦੋਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਇੱਕ ਥਾਂ 'ਤੇ। ਹੁਣ ਹੋਇਆ ਕੀ -

**ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਅੱਖ ਦੇ ਫੇਰੇ ਜਿੰਨੇ ਚਿਰ 'ਚ ਉਹ ਗਤੀ ਮਿਲ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਸੋਝੀ ਵਾਲੀ -

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਇਹ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ ਜੇ ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਸੋਝੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਅੰਤਸਕਰਣ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕੱਟੇ ਜਾਣਗੇ ਚੌਰਾਸੀ ਵਾਲੇ ਗੋੜੇ,
ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਧਿਆ ਲੈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।**

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ। ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ smallest period ਦਸਦੇ ਨੇ, ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ 'ਛਿਨ' ਕਿਹਾ ਹੈ, 15 ਛਿਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਕਿੰਟ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ concession (ਰਿਆਇਤ) ਹੈ, 'ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ' ਆਹ ਗੱਲ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸਮਝ ਲਈਏ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇੱਕ ਵੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਏਥੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਮੁੜ ਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ 'ਚ ਪਵੇ। ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਉਹ ਧਿਆਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜੁਗਤੀ ਦੇ ਉਪਰ ਮੈਂ ਸਾਰਾ ਬੋਲਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਇਆ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ -

'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਸਮਝੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੁਪਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ -

**ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥**

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਸੋ ਹੁਣ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਰੋਤਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲੋ। (ਫਿਲਮ ਨੰ 733)

ਅਮਰ ਸ਼ਹਾਦਤ

ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ

ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ, ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੇਂਡੂ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਰੀਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਚਲਦੀ ਠੰਢ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਉਚੇ ਬੋਹੜ ਦਾ ਦਰਖਤ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਹੱਟ ਕੇ ਇਕ ਪਲੰਘ ਡਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਧਰੋਂ ਹਵਾ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਪਾਸੇ ਦੋ ਲਕੜੀਆਂ ਗੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦੋਲਾਂ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਠੰਢ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਲੰਘ ਉਪਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਨੀਲੇ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੂਫੀ ਪੀਰ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ, ਅੱਜ ਇਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜੂਹ ਲੰਮੇ ਜੱਟਪੁਣੇ ਦੀ ਜੂਹ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਨ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਜਾ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਕਰਕੇ ਇਹੋ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪੀਰ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਇਕ ਦੋ ਮੁਰੀਦ ਜੋ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਨੀਲੇ ਵਸਤਰ ਹੀ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੱਦ ਡੀਲ ਡੋਲ ਤੋਂ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮਹਾਨ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ। ਪਲੰਘ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਦੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਆਪ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਸੂਰਮਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਰੋਕਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜੋ ਜੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਹ ਜਿਥੇ ਉਦਾਸ ਸਨ ਉਥੇ ਆਸਵੰਦ ਵੀ ਸਨ ਕਿ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਇਕ ਵਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਐਨੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਇਕੋ ਬਾਣ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਖਤਮਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸਿਆਣੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਰਜਨ ਦੇ ਬਾਣਾਂ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਬੰਦੇ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਮਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸੰਜਮ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁਅਜਜ਼ਾ (ਕਰਾਮਾਤ) ਵਿਖਾਇਆ ਸਗੋਂ ਬਹਾਦਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਥੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ

ਕਿ ਐ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ! ਜਦੋਂ ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਤਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਰੋਜ਼ੇ ਰਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਨਿਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਪਰਜਾ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਨਾਲ ਵਰਤਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧਣ ਫੁਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਦੂਤ ਨਾ ਰੱਖਣੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਦੇਣਾ। ਜ਼ਾਲਮ ਹਾਕਮਾਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਰਾਜੇ ਦਾ ਧਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਖੁਦਾਵੰਦ ਤਾਲਾਅ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਵਿਰੁਧ ਹੈ। ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਆਖਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਫਰ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਲਿਆਵੇ। ਜੇ ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਜਨਤਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਆਦਿ ਦੇਵਤੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਸੰਸਾਰਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਣ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਘਟਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਚ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਪਿਛਲੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਮਿਸਾਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਫਰ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਫਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਧਾਰਮਕ ਚਲਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੇਖਾ ਲੇਣ ਵਾਲਾ ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਫਰੇਸ਼ਤਾ ਵੀ ਹੈ, ਦੋਜ਼ਖ ਦਾ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਆਹ ਜਗ ਮਿੱਠਾ ਅਗਲਾ ਕਿਨ ਡਿੱਠਾ'। ਬਾਦਸ਼ਾਹ! ਐਸੇ ਲੋਕ ਵੀ ਮਾੜੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਸਵਾਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਹਨ, ਸੁਧਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਘੋਰ ਹੱਤਿਆ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਬਰੀ ਤਬਲੀਗ (ਧਰਮ ਬਦਲਾਉਣ) ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤੇ ਹਨ ਉਹ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਰਾਜੇ ਦੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਹਨ, ਰਾਜਾ ਕਸਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ, ਉਹ ਪਰਜਾ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਉਸ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਡੀ ਉਚੀ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, "ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ

ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕੋਈ ਮੁਅਜ਼ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨਸਾਨੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਉਚੀ ਕਰਨੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਤਾ ਪਰ ਅਸੂਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ।” ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਐਸੇ ਬਚਨ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ ਆਪ ਦੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਦੀ ਧਾਕ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਉਪਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧਾਰਮਕ ਸੰਕਟ ਆਪ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫ਼ਰ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਜਾਮਨੀ ਵਜੋਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਾਣਨੀਕ ਪੁਸਤਕ ਨਾਲ ਭੇਜੀ ਗਈ, ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਇਕ ਗਊ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਇਕ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਰੱਖ ਕੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਲਿਖੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਜਾਮਨੀ ਅੱਲਾ ਤਾਲਾਹ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਐਸੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਲੈਂਦੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਕ ਪੋਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਉਹ ਤਾਂ ਓਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਉਥੇ ਸਨ। ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਨਾ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੀਤਾ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲੁੰਬੜ ਚਾਲ ਚੱਲ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ। ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਥਰੂ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਕੱਚੀ ਗੜ੍ਹੀ ਘਿਰ ਗਏ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਦਿਨ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਆਪ ਦੇ ਦੋ ਫਰਜੰਦ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ) ਆਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਕਥਾ ਜੋ ਮੈਂ ਸੁਣੀ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਮੈਂ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਬਹਾਦਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕੱਲੇ ਫੌਜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਐਨੇ ਘੰਟੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੱਡੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਚਨ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਦਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਰਜਨ ਦਾ ਲੜਕਾ ਅਭਿਮੰਨਯੂ ਇਕੱਲਾ ਜਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਵਾਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਵੀਰਗਤੀ ਦੀ ਖਬਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਰਲਾਪ ਕੀਤਾ।

ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ

ਘਟਨਾਵਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ (ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਯੁੱਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੁੱਧ ਕਲਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬਲਿਹਾਰ-ਬਲਿਹਾਰ, ਵਾਹੁ-ਵਾਹੁ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਅਫਸੋਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਹੇ। ਇਹ ਸੱਚੇ ਸੂਰਮਿਆਂ ਅਤੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਵੀਰਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ। ਆਪ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਮੰਗਣ ਲੱਗੇ, ਆਪ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਉਸਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸਸ਼ਤਰ ਸਜਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਯੂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 14 ਸਾਲ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੁਰਅਤ ਐਨੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭਖਦੇ ਹੋਏ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਧੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵਿਆਹ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੀ ਕੇ ਵੀਰਗਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਏ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਸਾਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਏ। ਧੰਨ ਤੁਹਾਡਾ ਜਿਗਰਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੰਝੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਿਰਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪਿਛੋਂ ਆਪ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤੇ ਐਨਾ ਨੂਰ ਤਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਦਗ-ਦਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧੰਨ ਹਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵਕਤ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਸਾਕਾ ਸੀ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ ਹੋ ਜਿਸ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲਬਾਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਆਰੀ ਹੈ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਇਸ ਆੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਹੀ ਜਾਤ ਭਾਈ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਪਲੰਘ ਚੁਕਿਆ। ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਪਠਾਣ ਨਾ ਹੀ ਗਨੀ ਖਾਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਬੀ ਖਾਂ ਕਿਸੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਪਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੌਜਾਂ 'ਚ ਲੰਘਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਯੁਕਤ ਅਨਾਇਤ ਅਲੀ ਮੋਟੂ ਮਾਜਰੇ ਦੇ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੀਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਕੇ ਉਚ ਦੇ ਪੀਰ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹਾ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਸਿੱਮ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅਜਿਹਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਈ ਮੋੜਵਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜੋ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, ਸਭ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕੋ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹਾ! ਇਹ ਅਮਾਨਤ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਇਹ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਵਾਪਸ ਹੋ ਗਈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ; ਜੰਮਣਾ-ਮਰਨਾ, ਮਿਲਣਾ-ਵਿਛੁੜਨਾ ਇਹ ਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਸਦਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਜਨਮਿਆ ਜੋ ਸਦਾ ਅਮਰ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥

ਆਜੁ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗੁਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਉ ਚੀਤਿ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਰਾਮੁ ਭਜਿ ਲੈ ਜਾਤੁ ਅਉਸਰੁ ਬੀਤੁ॥

ਪੰਨਾ - 631

ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਤੱਵ ਪੂਰੇ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਝੂਠੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਾਹਨਤ ਦਾ ਟੋਪ ਸਿਰ ਤੇ ਪਾ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸੱਚੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਾ ਉਸ ਮਾਲਕ ਦਾ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਿਆਰਿਆ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਿਤਰ ਦੀ, ਮਾਲਕ ਦੀ ਰਜ਼ਾ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ, ਜਿਥੇ ਰਖਦਾ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਬੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹਾ! ਸਵੇਰੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈਣ ਭੇਜਿਆ ਸੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਮੁੜਿਆ, ਕਈ ਘੰਟੇ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹੇ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਰਹੰਦ ਤਾਂ ਇਥੋਂ 50-60 ਕੋਹ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸ ਨੇ ਪਤਾ ਵੀ ਲੈਣਾ ਹੈ, ਦੋ ਦਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਆਉਣ ਨੂੰ ਲਗ ਜਾਣੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਵਿਚ ਇਥੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਇਸ ਉਚੇ ਬੋਹੜ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਓ, ਉਹ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖੇ। ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਵੇਸ਼ ਪੀਰ, ਆਲਫ ਲੋਕ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਮੱਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਭਾਵੇਂ। ਇਹ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨੌਕਰ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਸਿਖਰ ਦੀ ਟੀਸੀ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਬੋਲ ਪਿਆ ਕਿ ਮਾਹੀ ਤਾਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਮਾਹੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਉਸ ਦਾ ਗਲਾ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਬੋਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਚੀ-ਉਚੀ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦਸਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਹੀ! ਤੂੰ ਰੋ ਨਾ, ਬਹਾਦਰ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਰੋਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜੇ ਕੁਝ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਤਾਂ ਹੋ ਗੀ ਗਿਆ, ਤੂੰ ਇਹ ਦਸ ਕਿ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤਿਆ ਹੈ? ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪ ਪਾਸੋਂ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਹੰਦ ਤਾਂ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਕ ਘੜੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਆਪ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾ ਦੇਖ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਘਰ-ਘਰ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਸਰਹੰਦ ਵਿਚੋਂ ਰੋਣ ਪਿਟਣ ਦੀ, ਸਿਆਪਿਆਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਐਨੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਿਆ। ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ

ਚੁੱਪ ਚਾਂਦ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਪਾਬੰਧੀ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਮੋਤੀ ਮਹਿਰਾ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਉਹ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਮੋਤੀ ਮਹਿਰੇ ਦੀ ਮੈਂ ਤਲਾਸ਼ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਨੇ ਹੀ ਪਰੇਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਆਪ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਭੁੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਕੇਵਲ ਮਰਿਆਦਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕੰਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਉਥੇ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ, ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਐਨਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਰਸੋਈਏ ਗੰਗੂ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਰਿੰਡੇ ਦੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਪਾਸ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਾ ਦਿਤਾ। ਉਥੋਂ ਉਹ ਰਥਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੇ ਸਰਹੰਦ ਪਹੁੰਚਾਏ ਗਏ। ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਹਵਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਠੰਢੀ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੁਰਿੰਡੇ ਵਲ ਦੇ ਬੁਰਜ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਕਪੜਾ ਸਰਦੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਬੜਾ ਵਹਿਸ਼ਿਆਨਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਪਰ ਮਹਿਰੇ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਸੌ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ ਰਹੇ। ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਕਚਹਿਰੀ ਲਗਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਫਰਜ਼ੰਦ (ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੇ ਕੁਝ ਬਚਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਉਹ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਐਨੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਡਰ ਨਾਮ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਾਨ ਅਸਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੋਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਝੁੱਕ ਕੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਨਿਧੜਕ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਪਰ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੈ ਰਹਿਤ ਹਾਲਤ ਦੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਓ! ਕਚਹਿਰੀ ਦੇ ਰਿਵਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਕ ਕੇ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸਲਾਮ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਸਿੱਧੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਝੁਕਦੇ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਰੋ ਗੁਮਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਅਸੀਂ ਧੂੜੀ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ। ਅਸਾਡੇ ਸੀਸ ਵਿਚ ਪੰਜ ਚੂਲੀਆਂ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਅਮਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅੱਗੇ ਝੁਕ ਸਕਦੇ

ਹਾਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਮਰਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕ ਸਕਦੇ, ਇਹ ਨਿਰੇ ਕਾਫ਼ਰ ਝੂਠੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਹ ਗੱਲ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਮੰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਭੇਜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਮੈਂ ਹੋ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਦਾਸਾ।

ਦੇਖਨ ਆਯੋ ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥

ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਮਾਨਵ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮਾਨਵ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਚਲ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਨਾਟਕ ਚੇਟਕ ਕੀਏ ਕੁਕਾਜਾ।

ਪੁਭ ਲੋਗਨ ਕਹ ਆਵਤ ਲਾਜਾ।

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਕਰਦੇ। ਵੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁਕ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਝੁਕਦੇ ਹਾਂ।” ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੀਨ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੋ, ਸਾਡੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰੋ, ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹੋ, ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪੰਜ ਵਾਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ, ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਖੁਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ੇ ਅਸੀਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਅਲਪ ਅਹਾਰ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਨੀਂਦ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਿਤਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਨਸਾਨ ਇਕੋ ਹੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਹੁਰੇ ਤੇ ਮਸਜਿਦ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪਵੋ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਥਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਅਸਾਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਕਿਸ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਲਾ ਕੇ, ਐਨਾ ਧੌਰ ਕਮਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਅਸੀਂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਮਨੁੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨ ਹਨ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਮੂੰਹ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਇਹ ਧੱਕਾ ਕਿਉਂ! ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰੋ? ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ। ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਖੋਹਦੇ ਅਤੇ ਸਭ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹ-ਚੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹੋ, ਉਹ

ਆਪਣੇ ਖਤਰੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹੋਏ ਤੁਹਾਡੀ ਵੰਗਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੱਕ ਹੈ। ਜੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਅੰਨ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਮਸ਼ੀਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹਾ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਛਾ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਤ ਦਾ ਹੀ ਜੋ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਸੀ ਉਹ ਸ਼ੋਹਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਲਟ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਸਪੋਲੀਏ ਹਨ, ਜੇ ਅੱਜ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਉਪਦੇਵ ਮਚਾਉਣਗੇ ਕਿ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹਿੱਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਹ-ਕੋਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਾਰੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਲ ਨਿਗੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ? ਮਹਾਰਾਜ! ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੂੰ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਉਲਟ ਗੱਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਬੱਚੇ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਹੀ ਨਾ ਸਕਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਇਹ ਕੁਫਰਾਨਾ ਸਜ਼ਾ ਥੋਪ ਦੇਵੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਰੱਤਾ ਭਰ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਕਚਹਿਰੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨਸਾਨ ਕੋਈ ਬੈਠਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਜ਼ਰਤ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਮਿੰਟ ਵੀ ਬੈਠਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਪਰ ਯਾਦ ਰੱਖ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਹਦ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰੱਖ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖੂਨ ਦਾ ਕਤਰਾ-ਕਤਰਾ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਪੁੱਟ ਦੇਵੇਗਾ, ਮੁਗਲ ਤਖਤ ਰੁੰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਡ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਿੰਦੇ ਕਚਹਿਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਚਰਚਾ ਚੱਲੀ ਕਿ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਖਤਰੀ (ਮੈਂ ਤਾਂ ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ) ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਸੂਮ ਜਿੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖੀ ਕਰ-ਕਰਕੇ ਕੰਧ ਵਿਚ ਚਿਣ ਦਿਤਾ। ਕੰਧ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਐਨੀਆਂ ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ ਸਮਾਏ ਜਾਣ, ਵਿਚਾਲਿਓਂ ਫਟ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਜਲਾਦ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ੀਰ ਖੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਛਾਤੀ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਰੇ ਗੋਡੇ ਰੱਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਬਕਰੇ ਨੂੰ ਹਲਾਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੀ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਅਫਸੋਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਰੋਣਾ ਕੁਰਲਾਣਾ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਲਾਈ ਅਤੇ ਯੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿਤੇ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਕਿੱਡੀ ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰ

ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਇਕ ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਨਾਮ ਦਾ ਖਤਰੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣਾ ਕੇ ਨਵਾਬ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ। ਜੇ ਤੂੰ ਇਛੁਕ ਹੈਂ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀ ਥਾਂ ਉਪਰ ਤੂੰ ਮੋਹਰਾਂ ਵਿਛਾ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਉਹ ਆਪ ਦੀ ਐਨੀ ਅਕੀਦਤ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੋਹਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਥਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਐਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਹੀ ਫੁੱਟ-ਫੁੱਟ ਕੇ ਰੋ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ? ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹਾਦਰ ਹਾਂ, ਬੁਜ਼ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਫੇਰ ਕਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਵੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਫਰ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦੇਖਦੇ-ਦੇਖਦੇ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਨਵਾਬ ਨੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਨਾ ਰੁਕੇ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕੁਫਰ ਹੋ ਗਿਆ-ਕੁਫਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਲੋਕ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਉਣਗੇ ਕਿ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਕਿੱਡੇ ਮਾੜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਹੋਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਲੰਘ ਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚਰਨ ਹੇਠਾਂ ਲਟਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਕਾਂਗੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਦੁਆਲੇ ਛੋਟੀ ਕਿਰਪਾਨ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਪੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਧਰੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸਮਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਏਧਰੋਂ ਆਪ ਨੇ ਝਟਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੂਰ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਓ ਬਈ ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟੀ ਗਈ, ਹੁਣ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਨਸਾਫ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰੇਗਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਸੱਤ ਸੀਸ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟਣ ਲਈ ਲਗੇ ਹਨ, ਇਹ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ ਪਰ ਮਲੇਰਕੋਟਲੀਆਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਹਵਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਏ ਕੱਲ੍ਹੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਵੀ ਤਾਂ ਉਸ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗਾਤਰੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ; ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਉਲਾਦ, ਇਸ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੋਗੇ, ਓਨੀ

ਦੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਕੋਈ ਝਾਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਉਲਾਦ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ ਇਸ ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਅਮਰ ਕਥਾ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭਾਵ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਉਪਰ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ, ਵਿਚਾਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਸਨ, ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਾਸ਼ੋਹੀਣੀ ਤਸਵੀਰ ਖਿਚਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਆਦਰਸ਼ ਸਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਸੀ ਪਰ ਮੁੜ ਕੇ ਅੰਧ ਗਹੇਰ ਹਉਮੈ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਗਿਰ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਚੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਅਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੱਟਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਧਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ -

*ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਯੁੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥*

ਪੰਨਾ - 306

ਅਸਾਨੂੰ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਿਜ ਲਈ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਰਾਜਸੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਪਿਛੇ ਘੁੰਮੀਏ। ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਥਾਂ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ਜਿਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

*ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ॥
ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ
ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਨੋ ਸੋ ਭਲ ਮਾਨਿਓ
ਏਹ ਸੁਮਤਿ ਸਾਧੂ ਤੇ ਪਾਈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੈ
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸਾਈ॥*

ਪੰਨਾ - 1299

ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕੰਮ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਨੇ ਸੌਂਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਸੁਖੀ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਚਾ ਲਿਜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਬਚਨ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੋ ਜਾਵੋ।

(-----)

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਭਾਗ - ੨ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. II

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਜੇ ਕੁਝ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਸਮੇਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਰਥਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ, ਆਪਣੀ ਸਮਰਥਾ ਪਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋ? ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਾ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਗੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਛੁੱਟੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਇਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਛੁੱਟੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਵੱਡਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਨਹੀਂ ਨਾਪ ਸਕਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅਨੰਤਤਾ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਅਸੀਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਚਿਤ ਕਿਸੇ ਸੀਮਾ ਤਕ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਚਿਤ ਨੂੰ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਆ ਕੇ ਮਨ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਰਪਣ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ, ਅੰਦਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਪੂਰਨ ਸਮਰਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਚਲੇਗਾ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਓਪਰੇ ਓਪਰੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ।

ਸੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਮਨ ਚਿਤ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਪੜ੍ਹਨਾ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕਾਰਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਂ ਚੰਗਾ ਬੀਤ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਨਹੀਂ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੇਵਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਅਭਿਆਸ, ਅਭਿਆਸ, ਅਭਿਆਸ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਸਾਧਕ ਵੀ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਰੇ ਅਨੁਭਵ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਅਨੁਭਵ ਜਿਹੜੇ ਅਨੰਤਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਇੰਦਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਓਦੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਓਦੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਓਦੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਰੁਝਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭੌਤਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਜਾਣੂ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਮਨ ਵੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛਲਾਂਗਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਤੋਂ ਤੀਸਰੀ ਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਣ ਦੀ; ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ ਲਈ ਬਾਹਰੋਂ ਦਿਲਾਸਾ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਤੇ ਦਿਲਾਸਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਕਿ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਠੀਕ ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਕਦੀ ਵੀ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਪਛੁਤਾਉਗੇ। ਕੰਟਰੋਲ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਓ, ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿਓ, ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਦੇਖੋ, ਨੱਚਦਾ ਟੱਪਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਡਾਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਇਹ ਸਥਿਰਤਾ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਇਹ ਸ਼ਾਂਤੀ ਇਹ ਠਹਿਰਾਅ ਅੰਦਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਰਦਾਸ, ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਧਿਆਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਥਿਰਤਾ, ਠਹਿਰਾਅ ਲਈ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਰਗ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਹਰ ਮਾਰਗ ਇੱਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਕਦੀ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਅਰਦਾਸ ਨੂੰ ਨਖੇਦਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਰਦਾਸ ਨਾ ਕਰੋ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਜਿਹੜੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਦੇ ਦਿਓ, ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਵੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਲਾਇਨ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਉਹ ਪਰਪਾਟੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਉੱਚੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ

ਅਰਥ ਦਸਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਸੱਚਾ ਮਨੁੱਖ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਇੱਕ ਸੱਜਣ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਲਗਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਨ ਪਰ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, ਕੀ ਮੈਂ ਸੱਚ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਅਫਸੋਸ ਕਰਾਂ? ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝੋ ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ ਕਰਨਾ, ਕਰਮ ਕਰਨਾ, ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਡਿਊਟੀ ਕਰਨੀ, ਸੋ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਝੋ, ਕਰਮ ਸਮਝੋ, ਨਿਰਲੋਪਤਾ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸਮਝੋ, ਨਿਰਸੁਆਰਥ ਹੋਣ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸਮਝੋ, ਇਹ ਫਿਲੋਸਫੀ ਸਮਰਣ ਹੋਣ ਦੀ ਫਿਲੋਸਫੀ ਹੈ।

ਆਪਾ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਜੇ ਵੀ ਕਰਮ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਫਲ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਉਹ ਫਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਸਮਰਪਣ ਕਰੋ, ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਵੰਡੋ, ਇਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਵੰਡਦੀ ਹੈ, ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਸਾਂਝਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮਾਂ-ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਭ ਕੁਝ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਜੇਕਰ ਮਾਂ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਟੋਫੀ ਮੰਗੇ ਬੱਚਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਿਉਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਔਕੜਾਂ ਕਿਉਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੇ ਦੇਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ, ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਕਿਉਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਸਿੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸਾਂਝ ਪਾਉਣੀ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚੁਫੇਰੇ ਇੱਕ ਦੀਵਾਰ ਖੜੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਫੇਰ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਕੋਲ ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੀਸਰੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਾਇਤਾ ਆਪ ਹੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਇਹ ਬੰਨ੍ਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹਟਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਇਸਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਚਿਕਿਤਸਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ ਅਜੇ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਗਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਦੇਖੀਏ ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਅਗਨੀ ਹੈ। ਅਗਨੀ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਅਗਨੀ ਨਿੱਘ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਨਿੱਘ ਹੈ ਜੇਕਰ ਜੀਵਨ ਵਿਚੋਂ ਗਰਮੀ ਚਲੀ ਜਾਏ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਅਗਨੀ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿੱਥੇ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗਰਮੀ ਮਿਲਦੀ ਕਿੱਥੋਂ

ਹੈ? ਇਹ ਪੈਦਾ ਕਿੱਥੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਹੋ? ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗਦੇ ਹੋ ਇਸਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਗਦੇ ਹੋ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਅਗਨੀ ਸ੍ਰੀ ਚਾਲਕ ਹੈ? ਜਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਨਿਰਭਰ ਹੈ?

ਹਰ ਸਮੇਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰਿਸ਼ਤੇ ਹਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਦੇਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਤੁਸੀਂ ਰਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਇਸ ਚੜ੍ਹਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਦਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ।

ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਭਰਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਲਹਿੰਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਅੰਤਰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਭਰਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸਿੱਖ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਕੱਲੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਧਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਦੋਂ ਦੀਵੇ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਪੈ ਕੇ ਬੱਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੀਵਾ ਬਾਲਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾ ਗਿਆਨ ਵੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਇੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਇੱਕ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਵੀ ਇੱਕ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਰੋਤ ਵੀ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਤੇ ਗਿਆਨ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਭਰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?

ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਪੱਖ ਸਮਝਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਅਗਨੀ ਜਿਹੜੀ ਉਭਰਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਦਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੀ ਅਦਾ, ਕਦੀ ਵੀ ਕਿਰਪਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਾਰਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਨਿਯਮ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਨਿਯਮ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਾਹ ਲਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ, ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਹ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਹੈ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ

ਬਾਕੀ ਦੀਆਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੀਆਂ।

ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ, ਖੇਡ ਤਮਾਸ਼ੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਉੱਚਾ ਗੋਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਝਾਉਂਦੀਆਂ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਦੀਆਂ, ਫੇਰ ਸਤਿ ਦਾ ਗੋਲ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ, ਹਰ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਘਾਟ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਪਲਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਰਾਰਥਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਚੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ ਇੱਛਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਛਾ ਦੀ ਅਗਨੀ ਜਲਾ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਵਧਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਜੁਆਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਇਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਝਾਂਸੇ ਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਗੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਨਗੇ, ਇਹ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਫੇਰ ਉਸਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਟਾ ਸਕਦਾ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਇਹ ਐਨੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰੇ ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਫੂਕ ਦੇਵੇਗੀ, ਅਗਨੀ ਤੇ ਚਾਨਣ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਉਹ ਹੈ, ਤੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ।

ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਤੁਸੀਂ ਕੁਛ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪੱਕਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਗਿਆਨ, ਨਾ ਹੀ ਨਿਰਭੈਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡਰ ਹਨ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਬਾਅ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭੈ ਦੇ ਥੱਲੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਡਰ ਆਪਣੇ ਮਨ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦਸਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਹਉਮੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਨਾ, ਨਾ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹੋ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਅਕਤੀਤ੍ਵ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਗੁਆ ਬੈਠੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਭੈ ਦੱਸੋਗੇ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਹੀ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਣ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਰ ਭੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਡਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਰਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਡਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਰੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਡਰਾਂ ਦਾ ਨਰੀਖਣ

ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ ਡਰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਰਭੈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜੇ ਜੀਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਕੇ ਜੀਓ। ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰ ਕੇ ਜੀਉਣਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਨਿਰਭੈਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਲਏ ਹਨ, ਜਾਣ ਲਏ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ।

ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਵਾਪਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਸਮਝ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ, ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ? ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਤਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੁਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ, ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਤੀਸਰੇ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਚਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੂਖਮ ਗੁੱਝੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਿਹੜੀਆਂ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਭ ਕੁਝ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ, ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਝ ਸੂਖਮ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣ ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਪੱਥਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਫਿਸਲੇ ਹੋ ਉਹ ਹੀ ਪੱਥਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਗਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬਚਾਅ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘਾਈਆਂ ਜਾਣ ਜਾਂਦੇ ਹੋ, ਨਾਪ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਖਮਤਾ ਦੇਖ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਕੋਈ ਡਰ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਨਾ ਸਮੱਸਿਆ, ਨਾ ਉਦਾਸੀ, ਨਾ ਦੁੱਖ, ਨਾ ਸੰਤਾਪ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ, ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਇਹ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫੈਸਲਾ ਅਸੀਂ ਕਰਨਾ ਹੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸੁਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਅਕਰਮਕ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਾਸ਼ਾਵਾਦੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਗੂ ਹਨ।

ਇਹ ਵਡਭਾਗੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਘੱਲੇ ਹੋਏ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿੰਦੇ

ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੋੜ ਹੈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਦੀ, ਮੈਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ, ਮੈਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਫੇਰ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਵਾਹ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਜਾਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਤਰਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਉਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ।

ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ, ਆਪਣਾ ਅਨੰਦ ਕਦੀ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਪਾਓ, ਅਗਲੀ ਘੜੀ ਕੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਜੀਉਣ ਮਰਨ ਦਾ ਰਹੱਸ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੋ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰੇ, ਜੇਕਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਸਦਾ ਹੀ ਔਕੜਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰੇਗਾ, ਕਰੇਗਾ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹਿੰਮਤ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਤਰ ਇੱਕ ਹੀ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਤੇ ਫਿਲੋਸਫੀ। ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਇਕੱਠੇ-ਇਕੱਠੇ ਚਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਦਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖੋ, ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਦਸ ਮਿੰਟ ਲਗਾਉਣੇ ਹੀ ਲਗਾਉਣੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੀ ਵਿਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋ

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਮਨ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਤੇ ਤੁਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਐਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਮਿਲਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਰੱਟੀਆਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਹੜੇਗਾ ਹੀ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਹੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਾਂਗਾ ਹੀ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਣਾ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।

ਇੱਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਧਿਆਪਕ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਇੱਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਹੈ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਵੀ ਇਹ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਸਾਧਕ ਸਦਾ ਹੀ ਪੁੱਛੇਗਾ ਇਸ ਦਾ ਅੰਤ ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਮਾਰਗ ਸਾਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ

ਰਾਹ ਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਲੋੜ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਨਹੀਂ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸੱਚੇ ਹੋ ਕੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੇ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਰੂਪਾਂਤਰ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਰੂ, ਪਰਪਾਟੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਧੇ ਰਸਤੇ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਦਾ ੫੦ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਜਾਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਸੰਪੂਰਣ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ਲੋੜ ਹੈ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ।

ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਅੱਜ ਦਾ ਸਾਧਕ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੇਗਾ, ਦੁੱਖ ਪਾਏਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਗਲਤ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਂ ਗਲਤ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੋ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲ ਚੁੱਕੇ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਪਤਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸੰਖੀਏ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ, ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਦਾ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਕਟੀਕਲ ਸਾਧਨ ਸਿਖਾਣੇ। ਤੁਹਾਡਾ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਅਭਿਆਸ ਦੱਸੇਗਾ, ਪਰ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਧਕ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਹਿਣਗੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਗੁਰੂ ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗਿਆਨ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਫੁੱਲ ਹੋ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਜੀਵਨ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕੁਮਲਾ ਜਾਵੇ, ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ, ਸਮਰਪਣ ਕਰੋ, ਬਚਾਅ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਖਿੜਦੇ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਅਭਿਆਸ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਕਨੀਕ ਦੱਸਾਂਗਾ, ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਹੋ ਕੇ, ਬੜੀ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਡੀਊਟੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ, ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਤਾਂਘ ਰੱਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰੋਗੇ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 64 ਤੇ)

ਪਦਮਾ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

੨.

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ, ਚੁਪਚਾਦ, ਅਡੋਲ ਟਿਕਾਉ, ਚੰਦ ਦੀ ਮੱਧਮ ਚਾਂਦਨੀ ਹੈ। ਪਦਮਾ ਦੇ ਬੂਟੇ ਤੇ ਹੌਲੇ-ਹੌਲੇ ਤ੍ਰੈ ਟਕੋਰਾਂ ਵੱਜੀਆਂ, ਪਦਮਾ ਉੱਠੀ, ਬੂਹਾ ਖੋਲਿਆ, ਸਨਿੱਕੇ ਅੰਦਰ ਆਈ।

ਸਨਿੱਕੇ (ਹੌਲੇ ਜਿਹੇ) - ਜੈ ਹੋ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜ ਰਾਜੇਸ਼੍ਵਰੀ! ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਨੇ।

ਪਦਮਾ - ਕੀਹ ਵੇਲਾ ਹੈ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਤ੍ਰਿਪਹਿਰਾ ਵਜੇ ਨੂੰ ਚਿਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਸਭ ਸਮਿਆਨ ਠੀਕ ਹੈ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਜੀ ਹਾਂ।

ਪਦਮਾ - ਸਨਿੱਕੇ! ਕੀ ਓਹ ਏਥੇ ਮੂਲੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੇ? ਮੇਰਾ ਜੀ ਕੁਛ ਡਰਦਾ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਨੇ! ਬਾਹਰ ਮੱਧਮ ਚਾਂਦਨੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਮਾਨੋਂ ਸਹਿਮ ਦੇ ਬੁੱਤ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਕੋਈ ਡਰ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ?

ਪਦਮਾ - ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਬੀ ਹੈ ਕਿ ਮਤਾਂ ਗੱਲ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏ, ਤੇ ਮੇਰੀ ਪਤ ਅਬਰੋ.....।

ਸਨਿੱਕੇ - ਸੁਆਮਣੀ ਜੀ! ਖਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ, ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਬਹੁਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਭੈਅ ਤੇ ਭਰਮ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) - ਕੁਛ ਹੈ ਤਾਂ ਠੀਕ, ਆਖਦੇ ਹਨ ਫੌਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਡਤਾਂ ਦੇ ਤੰਬੂ ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੇ ਡੇਰਿਆਂ ਕੋਲ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਖੈਰ, ਪਰ ਏਨੀਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ 'ਛਾਲ ਮਾਰਵਾਂ ਹੀਆ' ਤੇ 'ਉਦਮ' ਸਿੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾ (ਸੋਚ ਕੇ) - ਐਉਂ ਨਹੀਂ, ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਹਰ ਗੱਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਘਾਟੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਜੋਖਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਐਉਂ ਜੋਖਦਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਟੇ ਕਢਦਿਆਂ ਵਿੱਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਕਈ ਵੇਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣਾ ਕਠਿਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਕੀਂ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਵਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਮੈਂ ਭੀ ਤਾਂ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਛਾਲ-ਮਾਰਵਾਂ ਹੀਆ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ!

ਪਦਮਾ - ਪਰ ਇਸਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਸੋਚ ਦਾ ਮੰਡਲ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਂ ਕਿ ਨਿਤਾਣਪੁਣਾ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਨਿਰੀ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨਾ ਵਧਦੀ, ਜੀਕੂੰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਲੰਮੇ ਹੋਏ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਤੁਸਾਡਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਹੈ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਨਾਲ 'ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਮਾਦਾ' ਬੀ ਵਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਨਿਤਾਣਪੁਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਵਾਸ ਹੈ ਨਾ?

ਪਦਮਾ (ਘੂਰ ਕੇ ਤੱਕ ਕੇ) - ਸਨਿੱਕੇ! ਮੈਂ ਸੁਣਿਆਂ ਤੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈਂ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਅਨਜਾਣਪੁਣੇ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ।...ਹਾਂ ਪਰ ਇੱਕ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖੀ, ਸੰਸੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਬੁੱਧੀ ਉਸ ਪਰ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵੇ। ਹੈਂ!

ਸਨਿੱਕੇ - ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਜੇ! ਹਾਂ ਸੱਚੀ ਮੈਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ, ਫਾਰਸੀ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ, ਸੇ ਸਮੇਂ ਮੂਜਬ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੀ ਹੋਈ ਨਾ (ਬਾਰੀ ਵਲੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕ ਕੇ) ਰਾਜ ਦੁਲਾਰੀ ਜੀਉ! ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਨੱਠਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਤਾਂ ਚਲੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ।

ਪਦਮਾ - ਚੱਲ ਹੀ ਪਵਾਂ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਇਹ ਆਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਾਂ।

ਪਦਮਾ - ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੁਚੀ ਤੀਬਰ ਹੈ, ਦੂਏ ਪਾਸੇ ਜੱਕੇ ਤੱਕੇ ਹਨ, ਕੀ ਤੁਸਾਨੂੰ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਤਾਂ ਕਿਤੇ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਨਹੀਂ?

ਪਦਮਾ - ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਮੈਨੂੰ ਨੇਕੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਭਲੇ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਹਾਂ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਡਾ ਰਾਖਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਸੰਸਾ ਹੀ ਤੋਖਲਾ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਤੋਖਲਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਬੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਐਸੀ ਸੁੱਝ ਪਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ, ਆਖਿਆਂ ਪਰਦਾ ਬਣ ਪਵੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਖਫਾ ਨਾ ਹੋਣ, ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਬੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਪਰ ਕੀਹ ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਕੁਛ ਤੋਖਲਾ ਹੈ? ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਗਏ ਸਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਪਤਾ ਕਰ ਲਓ ਜੇ ਖੁਨਾਮੀ ਹੈ ਤਾਂ। ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਜੋਗ ਕਿਹਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸ ਕੇ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਓ।

ਪਦਮਾ - ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ 'ਨਾਂਹ' ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਭੈ ਹੈ। ਪਿੱਛੋਂ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਤੇ ਸੱਚ ਕਹਿਣ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਡਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਹੋਊ ਨਾ ਕਿ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਗਈ ਸੀ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਫੇਰ ਸੰਕਲਪ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਪਰ ਹਾਂ ਸੱਚੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।

ਪਦਮਾ (ਤੁਬਕ ਕੇ) - ਸਨਿੱਕੇ ਤੈਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ! ਵੈਰ ਭਾਵ ਉੱਪਰੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਤ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਦਿਲੋਂ ਬੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਪਰ-ਪਾਸ ਨ ਸਾਹਾਂ ਵੱਸ। ਜੇ ਵੱਸੇ ਤਾਂ ਸੁੱਸ।

(ਚੰਦ ਵਲ ਤੱਕ ਕੇ) ਤੇਰੀ ਕੀਹ ਸਲਾਹ ਤੇ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਮੈਂ ਨਿਰਭੈ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਸੱਚੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸ ਦੀ ਟੇਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰਸੰਸੇ ਤੇ ਨਿਰਭੈ ਹਾਂ; ਪਰ ਉੱਥੇ ਮੈਂ ਤੁਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੱਲੋ। ਚੱਲੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹਾਂ।

ਪਦਮਾ - ਕਾਸ਼! ਅਜਿਹਾ ਮੇਰਾ ਬੀ ਹੋਸਲਾ ਹੋਵੇ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ? ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਛਮਕਾਂ ਮਾਰਨੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿਤੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਟਿਕ ਗਿਆ ਤੇ ਚਮਕ ਪਿਆ। ਕੋਈ ਪਾੜ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੋ ਦਰਜੀਆਂ ਆ ਕੇ ਸੀਉਣੇ ਹਨ, ਕਿ ਗੰਢ ਲਾਉਣੇ ਹਨ?

ਪਦਮਾ - ਹੱਛਾ ਚਲਾਂ? ਫੇਰ ਚੱਲ ਹੀ ਪਵਾਂ?

ਜੇ ਹੋਊ ਸੇ ਦੇਖੀ ਜਾਊ। ਇੱਧਰ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ ਉਧਰ ਡਰ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ। ਕੀ ਕਰਾਂ? ਚੱਲਾਂ ਹੀ ਚੱਲਾਂ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਪਿਆਰੀ ਦੁਲਾਰੀ! ਡੋਲਨੀ ਬੋੜੀ ਨਾ ਚੜ੍ਹ, ਜੇ ਪੱਤਣ ਤੋਂ ਹੀ ਡੋਲਦੀ ਤੁਰੀ ਉਹ ਕੱਪਰਾਂ ਤੇ ਘੇਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਰੂ? ਘਰੋਂ ਤਾਂ ਟਿਕ ਕੇ ਟੁਰੇ। ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਟੇਕ ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਟੇਕ ਲੈ ਲਓ।

ਪਦਮਾ (ਤੱਕ ਕੇ, ਸੱਖਣੀ ਮੁਸਕਰਾਹਟ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) - ਹੱਛਾ

ਸਨਿੱਕੇ! ਹੋਊ ਤਾਂਕ ਦੇ ਲੱਭ ਪਊ, ਲੈ ਅੜੀਏ! ਚੱਲ ਫੇਰ ਅੱਗਾ ਤੇਰਾ ਤੇ ਪਿੱਛਾ ਮੇਰਾ।

ਦੇਵੇਂ ਟੁਰ ਪਈਆਂ।

੩.

ਇੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਕੋਠਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਮਬੱਤੀ ਜਗ ਰਹੀ ਦਾ ਫਿੱਕਾ ਤੇ ਧੁੰਦਲਾ ਚਾਨਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਖਿੜਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੰਦ ਦੀ ਚਾਂਦਨੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਸੱਜਣ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਚਿਹਰਾ ਟਿਕਾਉ ਠਹਿਰਾਉ ਤੇ ਇਕ ਤੇਜ ਦੀ ਦਮਕ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮੱਥੇ ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖੇੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤੰਬੂਰਾਂ ਲਈ ਬੈਠੇ ਕੁਛ ਗਾਉਂ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਦਮਾ ਤੇ ਸਨਿੱਕੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਗਈਆਂ। ਬੁਹੇੜੇ ਜੋ ਢੋਇਆ ਸੀ - ਇਕ ਬੁੱਢਾ ਬੈਠਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਸਨਿੱਕੇ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਅੰਦਰ ਦੂਰ ਦੂਰ ਵਿੱਥ ਤੇ ਦੋ ਤ੍ਰੈ ਮੂਰਤਾਂ ਹੋਰ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਬੀ ਇੱਕ ਖੁੰਜੇ ਫੁਪ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁਛ ਗਾਵਿਆਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇੰਝ ਹੈ -

ਹੁਣ ਮੈਂ ਪਿਯ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਸਮਾਇ, ਮੈਂ ਵਿਚ ਪੀਆ ਵਾਸ।
ਪਿਯ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵਿਚਿ ਪੀਆ, ਖਿੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਵਾਸ। ਚੰਦਨ ਲਪਟ ਪੀਆ ਵਿਚ ਮੁਸ਼ਕੀ ਮਲਿਆਗਰ ਦੇ ਸ਼ਾਸ। ਕਉਲ ਖਿੜੇ ਸਭ ਪਿਯ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਝੁੰਮਣ ਭਉਰੇ ਦਾਸ। ਏ ਜੈ ਚੰਨ ਸੂਰ ਤੇ ਤਾਰੇ, ਪਿਯ ਤੋਂ ਲੈਣ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਪਿਯ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਾਗਰ ਲਹਿਰੇ, ਬਿਜਲੀ ਮਾਰੇ ਲਾਸੇ। ਮਾਹ ਤੋਂ ਲੈ ਮਾਹੀ ਤਕ ਸਭ ਦਾ, ਮਾਹੀ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ। ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਮਾਹੀ ਵਿੱਚ ਤਰਦੇ ਮਾਤ ਪਤਾਲ, ਅਕਾਸ਼। ਫਿਰ ਮਾਹੀ ਸਭਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ, ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਨਿਵਾਸ। ਹਰ ਹਰ ਦਾ ਵਿੱਚ ਪਿਯ ਦੇ ਡੇਰਾ, ਹਰ ਹਰ ਵਿੱਚ ਪਿਯ ਵਾਸ। ਬਨ ਬੇਲੇ ਬਾਗਾਂ ਦੇ ਖੇੜੇ, ਹਰਿਆਵਲ ਮਉਲਾਸ, ਪਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਜੁਹੰਦਤੇ ਦਿੱਸਣ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਸ਼। ਜਿਉਂ ਬੱਦਲ ਤਰਦੇ ਵਾ-ਮੰਡਲ, ਪਉਣ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸ, ਜਿਉਂ ਹਿਰਦੇ ਮੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰੇ, ਪੀਯ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਆਸ, ਮੱਥੇ ਤੇ, ਜਿਉਂ ਖੁਸ਼ੀ ਵਸੇ ਆ, ਨੈਣੀਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਜਿਉਂ ਭਖੇ ਉਮਾਹ ਹੈ, ਬੁਲ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜਿਉਂ ਹਾਸ; ਮੋਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ ਆਬ ਵਸੇ ਹੈ, ਹੀਰੇ ਪਾਣੀ ਵਾਸ, ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂ ਚਾਨਣ ਵਸਦਾ ਬਿਜਲੀ ਵਿੱਚ ਚਪਲਾਸ, ਤਿਉਂ ਸਾਰੇ ਪੀਆ ਪਿਆ ਵਸਦਾ ਦਿਸਦਾ ਪਾਸੇ ਪਾਸ। ਪਿਯ ਮੋਹੀ ਮੈਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤੱਕਾਂ, ਉਹ ਤੇ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ਹਰ ਦਿਸਦੇ ਵਿੱਚ ਪੀਆ ਲਸਦਾ, ਕਾਦਰ ਕੁਦਰਤ ਵਾਸ। 'ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਬੁਦਬੁਦੇ ਅੰਦਰ' ਪਿਯ ਦੀ ਲਿਸ਼ਕੇ ਲਾਸ। ਪਿਯ 'ਨੁਕਤਾ' ਪਿਯ 'ਘੇਰਾ' ਮੇਰਾ, ਘੇਰੇ ਨੂੰ ਘੇਰਯਾਸੁ। ਲੁਕ ਬਹਿਣਾ, ਲੁਕ ਜਾਹਰ ਹੋਣਾ, ਚੋਜ ਪੀਆ ਦਾ ਖਾਸ! ਹਰ ਰੰਗੇ ਹਰ ਜਾਈ ਖਿੜਨਾ, 'ਵੱਖ' ਤੇ 'ਵਿੱਚ' ਵਿਗਾਸ, ਵਿਗਾਸਯਾ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਪਯਾਰਾ ਚਮਨ ਜਿਵੇਂ ਖਿੜਿਆਸ। 'ਅੰਦਰ' 'ਬਾਹਰ' ਰਵ ਰਿਹਾ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਤੇ ਨੈਣ ਨਿਵਾਸ। ਨੈਣ ਰਹੇ ਰੰਗ ਲਾ ਇਸ ਦਰਸ਼ਨ, ਹਿਰਦਾ ਏਸ ਹੁਲਾਸ। ਕਦੀ ਨ ਉਹਲੇ ਹੋਵੇ ਦਰਸ਼ਨ ਰਾਤ ਦਿਨੇ ਅਰਦਾਸ (ਕਲਾਨਿਧ ਛੰਦ)

ਸ਼ਾਂਤਿ ਸਮਾਂ, ਟਿਕਾਉ ਤੇ ਇਕਾਂਤ ਅਚਰਜ ਰਾਗ, ਮਿੱਠਾ ਪਿਆਰਾ ਗਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰਿਆ ਭਾਵ, ਰਾਜ ਦਲਾਰੀ ਨੂੰ ਅਚਰਜ ਭਾਵ ਵਿੱਚ ਗਰਬ ਕਰ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਸਨਿੱਕੇ ਨੇ ਟੁੰਬਿਆ ਤੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ -

ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਘਰ ਮੁੜਨਾ ਹੈ, ਆਪ ਤੁਸਾਂ ਲਈ ਵਿਹਲੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾ - (ਤੁਬਕ ਕੇ) - ਆਹ ਸਨਿੱਕੇ! ਕਿਸ ਸੁਆਦ ਤੋਂ ਵਿਛੋੜਿਆ ਈ।

ਸਨਿੱਕੇ (ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ) - ਮੈਥੋਂ ਭੁੱਲ ਹੋਈ, ਪਰ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਕਾਹਲੀ ਸੀ।

ਪਦਮਾ (ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਉੱਗਲ ਰੱਖ ਕੇ) - ਅੱਛਾ; ਵਾਹ ਵਾਹ, ਇਹ ਕੀ ਸੀ? ਚੰਗਾ (ਉਬਾਸੀ ਲੈ ਕੇ) ਹਾਂ, ਕਿੱਥੇ ਸਨਿੱਕੇ! ਕੀ ਕਿਹਾ ਜੇ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਆਓ ਹੁਣ ਵੇਲਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ (ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ) - ਚੰਗਾ (ਕਹਿ ਕੇ ਮਗਰ ਟੁਰ ਪਈ ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਸੂਰਤ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਝੁਕਾ ਕੇ ਬਹਿ ਗਈ) - ਆਪ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ।

ਸੂਰਤ - ਜਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਪਦਮਾ (ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ) - ਆਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਪਾ ਕੇ ਨਿਵੇਂ ਹੋ।

ਸੂਰਤ - ਸਭ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਕਾਠ ਦੀ ਪੜ੍ਹੀ ਕੀਹ, ਖਿਲਾਵਨ ਹਾਰ ਜਾਣੇ।

ਪਦਮਾ - (ਬਿਥਲ ਕੇ) - ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ।

ਸੂਰਤ - ਟਿਕਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੈ ਨਹੀਂ।

ਪਦਮਾ - ਸੁਖ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਸੂਰਤ - ਟਿਕਿਆਂ।

ਪਦਮਾ - ਟਿਕਦਾ (ਸ਼ਰਮਾ ਕੇ) ਫੁਰਮਾਇਆ ਨੇ, ਹੈ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਹਾਂ, ਠੀਕ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਟਿਕਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਸੂਰਤ - ਜਿਵੇਂ ਚੰਦ ਸੂਰਜ।

ਪਦਮਾਂ - (ਸਿਰ ਨਿਵਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਗ ਕੇ) - ਖਿਮਾ ਕਰਨੀ, ਮੈਂ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਟਿਕਦੇ ਅਸਲੋਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਹਨ, ਮਨ ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਦਮਾ (ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਕੇ) ਫੇਰ ਚੰਦ ਸੂਰ ਤਾਂ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਹਨ?

ਸੂਰਤ - ਕਿਸੇ ਨੇਮ ਵਿੱਚ ਟੋਰੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ 'ਟਿਕੇ' ਟੁਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਪਦਮਾ - ਮਨ ਕਿਸ ਨੇਮ ਵਿੱਚ ਟੋਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

ਸੂਰਤ - ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਮ ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਟੋਰੇ ਗਏ ਸਨ।

ਪਦਮਾ - ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬੀ ਦੱਸੋ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ?

ਸੂਰਤ - ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਸੂਰਜ, ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਚੰਦ ਭੌਣ ਲਈ ਬੱਧੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸੇ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਨੇਮ ਬੱਧੇ ਟਿਕਾਉ ਵਿੱਚ ਟੁਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਕੇਂਦਰ-ਹੀਨ ਹੋਕੇ ਨਹੀਂ ਭਟਕਦੇ।

ਪਦਮਾ - ਮੇਰਾ ਕੇਂਦਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਜਿਸ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਵਿੱਚ ਹਰ ਖੰਡ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸੂਤ ਥਾਪਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਗਦੇ ਮਨ ਲਈ ਜਾਨ-ਦਾਰ ਖੰਡ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਨਾ ਬਣਾਵੇ?

ਪਦਮਾ - ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲ ਗਈ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ?

ਪਦਮਾ - ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਿਹਰ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਪਾਈ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਤੇ ਕੁਛ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਅਕਲ ਚਮਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਸੁਖ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚਾਨਣ ਨੇ ਆਪਣਾ-ਆਪੇ ਦਾ - ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ?

ਪਦਮਾ - ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਤਾਂ ਵਿਦਿਆ ਨੇ ਇਹ ਹਾਲਤ ਰੱਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਪੋਥੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵਾਚਿਆ ਉਸ ਦੇ ਖਿਆਲ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਪਲਟਦੇ ਰਹੇ, ਹਰੇਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੁਛ ਕੁਛ ਅਸਰ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਕੱਟ ਗਿਆ, ਕੁਛ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਰੰਗਣ ਨਾਲ ਤੀਸਰਾ ਰੰਗ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ।

ਪਦਮਾ - ਕੁਛ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਏਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਿਰਾ ਪੁਰਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਪੋਥੀ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਤੇ ਉਕਾਈਆਂ ਵੀ ਭਾਸਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੂਰਤ - ਪਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਐਸਾ ਨੁਕਤਾ ਬੀ ਲੱਭਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਖੜੋ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨੂੰ ਐਉਂ ਦੇਖ ਸਕੋ ਜਿਵੇਂ ਮੁਨਾਰੇ ਤੇ ਖੜੋ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਵੇਖਦੇ ਹਨ?

ਪਦਮਾ - ਨਹੀਂ, ਜੋ ਜੋ ਚਾਨਣਾ ਮਿਲ ਗਿਆ, ਉਸੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਖਿਆਲ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਤੇ ਅਕਲ ਦੀ ਚੁੜਤਨ ਦਿੱਸਦੀ ਗਈ।

ਸੂਰਤ - ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਅੱਪੜੇ?

ਪਦਮਾ - ਖਾਸ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਹਾਂ, ਇਕ ਵੱਡੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਤੋਂ ਇਹ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਸਭ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਅਸਲੀਅਤ ਕੁਛ ਨਹੀਂ।

ਸੂਰਤ - ਸੋ ਪਾਜ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ, ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਨ ਮਤੀ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਮਦਾਰੀ ਦੀ ਖੇਲ ਹੈ, ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਅਜੇ ਢੂੰਡ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ?

ਪਦਮਾ - ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ ਯਾ ਗਲਤ, ਪਰ ਚੁਟਕਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਯਾਦ ਹੋ ਗਈ। ਤਲਾਸ਼ ਅਜੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਦਰ ਸੱਖਣਾ ਹੈ, ਇਕ ਅਕਾਂਖਿਆ ਹੈ, ਅਭਿਲਾਖ ਹੈ, ਅਪੂਰਨਤਾਈ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਹੈ, ਕਾਹਦੀ? ਕਾਸ ਲਈ? ਕਿਉਂ? ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੂਰਤ - ਤਾਂ ਇਹ ਅਪੂਰਨਤਾਈ ਤੇ 'ਅਭਿਲਾਖ' ਹੀ ਭੇਤ ਹੈ। ਇਹੋ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ 'ਵਾਕ ਰਚਨਾ' ਤੇ ਨੇਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ ਹੈ। ਉਹ 'ਰੈ' ਕਿਤੇ ਹੈ, ਉਹ 'ਰੈ' ਪੂਰਨਤਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ 'ਅਪੂਰਨਤਾਈ' ਹੈ। ਫਿਰ ਸੋਚ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਅਪੂਰਨਤਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਨਹੀਂ, ਅਭਿਲਾਖ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਾਸ ਦੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਲਗ ਕੇ ਕਿ 'ਵਾਕ ਰਚਨਾ' ਹੈ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਹਸਰਤ ਹੈ। ਹਸਰਤ ਪਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਆਸ ਦਾ, ਨੇਸਤੀ ਪਤਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ 'ਰੈ' ਦਾ। ਇਹ 'ਰੈ' ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਾਲੇ ਮਨ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਲਈ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਗੁਆਚ ਜਾਵੇ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਟਿਕਾਣੇ ਸਿਰ ਰਹੇ।

ਪਦਮਾ - ਆਪ ਦੇ ਵਾਕ ਦਿਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਜੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬੁਝਾਰਤ ਹਨ।

ਸੂਰਤ - ਬੁਝਾਰਤ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਏਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਅਸੂਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਏ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਠੀਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਅਸੂਲ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਕੇਂਦਰ ਮਿਲੇ ਤੇ ਉਸਦੇ ਉਦਾਲੇ ਮਨ ਘੁੰਮੇ ਤੇ ਉਸ ਖਿੱਚ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸੁਖ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦੇਵੇ, ਤਦ ਤਕ ਇਹ ਬੀ, ਖਿਮਾਂ ਕਰਨਾ, (ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ) ਸ਼ਾਇਦ 'ਵਾਕ-ਰਚਨਾ' ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਹੋਵੇ।

ਸੂਰਤ - ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਤਕ ਤਾਂ 'ਵਾਕ-ਰਚਨਾ' ਹੀ ਹੈ, ਪਰ 'ਵਾਕ-ਰਚਨਾ' ਲਿਬਾਸ ਹੈ ਜੋ ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ,

ਤੇ ਖਿਆਲ ਭਾਵ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ, ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਮਰਕਜ਼ ਤੋਂ ਅੰਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਇਹ ਭਾਵ ਉਠਦੇ ਹਨ ਅਸਲ ਉਹੀ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਮਾਨੋ ਇਕ ਨਿੱਕਾ ਦਾਇਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ, ਅਸਲ ਹੈ.....।

ਪਦਮਾ - ਭਾਵ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਤਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਮਝੀ-ਮਨ ਯਾ ਦਿਲ। ਦਿਲ ਬੀ ਕੇਂਦਰ ਨਹੀਂ, ਉਸਦਾ ਹੋਰ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਸੂਰਤ (ਮਾਨੋ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਕਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ) - ਵਾਕ ਰਚਨਾ ਬੀ 'ਨੇਸਤੀ' ਨਹੀਂ। ਇਹ ਬਾਤਨੀ (ਅੰਦਰਲੇ) ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਜਾਹਰੀ ਲਿਬਾਸ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪ ਕੋਈ ਉਡਾਰੂ-ਨੇਸਤੀ ਨਹੀਂ।

ਪਦਮਾ - ਲੱਭੋ ਕੀਕੁਣ?

ਸੂਰਤ (ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਟੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ) - ਇਹ ਭਾਵ ਉਤਪਤੀ ਹਿਲਾਉ ਹੈ, ਇਸੇ ਭਾਵ ਉਤਪਤੀ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਟਿਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ?

ਸੂਰਤ - ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਬੱਝ ਕੇ।

ਪਦਮਾ - ਕੇਂਦਰ ਟਿਕੇ ਬਿਨਾਂ ਲੱਝਣਾ ਨਾ, ਟਿਕਣਾ ਕੇਂਦਰ ਲੱਝੇ ਬਿਨਾ ਨਾ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੋਲੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ।

ਸੂਰਤ - ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੇਂਦਰ ਬੰਨ੍ਹੋ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਣਤੀ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਲੈ ਕੇ ਗਜ਼ ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਟੀਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਟੱਪਣਾ ਇਹ ਹਿਲਾਉ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਤੇ ਖਲੋਣਾ ਪਹਿਲਾ ਟਿਕਾਉ ਹੈ। ਇਸ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਵਿੱਚ ਪਰਤ ਡਿਗਣਾ ਤੇ ਟਿਕਣਾ ਅੰਦਰਲਾ ਟਿਕਾਉ ਹੈ। ਇਹ ਟਿਕਾਉ ਟਿਕਦਾ ਟਿਕਦਾ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਟਿਕਾਉ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਸਮਝੀ, ਪਰ ਬੁਝਾਰਤ ਬਣੀ ਰਹੀ, ਵਾਪਰੇ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹ।

ਸੂਰਤ - ਵਿਦਿਆ 'ਸਮਝ' ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤਿਆਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਰਸਤੇ ਪਾਓ?

ਸੂਰਤ - ਸਮਰੱਥ ਸਿਰ ਹੱਥ ਧਰੇਗਾ ਤਾਂ ਰਹੇ ਪਾਵੇਗਾ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਧੰਨਦਾਤਾ, ਧੰਨਦਾਤਾ, ਚਲੋ ਬੀਬੀ ਜੀ!

ਪਦਮਾ - (ਤ੍ਰਬੁਕ ਕੇ) - ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ?

ਸਨਿੱਕੇ - ਨਹੀਂ, ਆਪ ਦਾ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਦਮਾ - ਠਹਿਰ ਜਾਓ, ਸੁਆਦ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੁਛ ਲੈ ਲੈਣ ਦਿਓ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਚੱਲੋ।

ਪਦਮਾ - ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ।

ਸਨਿੱਕੇ - ਬੱਸ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ, ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਬਹੁੰ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੱਲੋ।

ਪਦਮਾ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸਨਿੱਕੇ ਦੀ ਗੱਲ। ਰਸ ਆਇਆ ਅਧਵਾਟੇ ਟੁੱਟਾ ਹੈ, ਮਨ ਲਪਟਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਨੂੰ, ਪਰ ਸਨਿੱਕੇ ਬਾਂਹ ਫੜ ਕੇ ਆਖਦੀ ਹੈ -

ਚਲੋ ਜੀਊ ਜੀ!

ਪਦਮਾ - ਚੰਗਾ! ਸ਼ੁਮ ਸਾਥਣੇ!

ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸਖੀ ਦੇ ਮਗਰ ਹੋ ਟੁਰੀ।

(-----○-----)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੰਘ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਘਰੇਲੂ ਸਫਲ ਇਲਾਜ

ਕੈਂਸਰ ਕੀ ਹੈ? ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮਤਲਬ ਤੋਂ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਗੱਠ ਵਧ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਰੁਕੇ ਨਾ, ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਗੱਠ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੀ ਰਹੇ ਜੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰੋਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਕੱਟ ਦੇਈਏ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਵੱਧ ਕੇ ਪੱਕ ਕੇ ਫੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਲੀਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਰੋਗ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਦੋਂ ਰੋਗ ਵਧ ਚੁੱਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫਿਰ ਇਲਾਜ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਣ ਲੇਵਾ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਰੋਗੀ ਨਾਮ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਹੀ ਡਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰੋਗੀ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੱਛਣਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰੋਗ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ -

1. ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਖਮ ਛੇਤੀ ਨਾ ਭਰੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚਲਾ।
2. ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਤੇ ਸੁਭਾਅ ਮਹਾਵਾਰੀ ਦਾ ਰੁਕ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।
3. ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਦਾ ਵਧਣਾ ਜਾਂ ਰਸੋਲੀ ਹੋਣੀ, ਮੋਟਾਪਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ।
4. ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਔਖਿਆਈ ਹੋਣੀ, ਬਦਹਜ਼ਮੀ ਰਹਿਣੀ।
5. ਲਗਾਤਾਰ ਖਾਂਸੀ ਜਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਬੈਠ ਜਾਣਾ।
6. ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਨਿਗ੍ਰਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ, ਕਬਜ਼ ਰਹਿਣੀ ਜਾਂ ਦਸਤ ਲੱਗਣੇ।
7. ਕਿਤੇ ਵੀ ਤਿੱਲ, ਮੋਹਕਾ, ਗਿਲਟੀ ਵਿੱਚ ਰੰਗ ਬਦਲਣਾ ਜਾਂ ਦਰਦ ਹੋਣਾ।
8. ਬੇਵਜਾਹ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਘਟ ਜਾਣਾ, ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀ ਨਾ ਕਰਨਾ।

ਇਹ ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਕੋਈ ਲੱਛਣ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਕਰਕੇ ਅੱਛੇ ਵੈਦ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੈਂਸਰ ਖੂਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਬਰੀਕ ਨਸਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਹਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਖਾਣ ਪਾਣ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਐਲੋਪੈਥੀ ਚਿਕਿਤਸਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਇਸ ਰੋਗ ਨੂੰ ਲਾ ਇਲਾਜ ਮੰਨ ਕੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਡਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ

ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਜਬ ਲਗ ਸਾਸ ਤਬ ਲਗ ਆਸ।

ਇਹ ਗੱਲ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲੇਵਾ ਰੋਗ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਖੋਜੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਜ ਅਸੰਭਵ ਕਰ ਲਏ ਹਨ।

ਭੋਜਨ ਰਾਹੀਂ ਇਲਾਜ ਜੀਵਨ ਦੀ ਆਸਾ ਦਾ ਬੀਜ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਜਿਊਣ ਦੀ ਆਸ ਵੱਲ ਵਧੀਏ।

1. ਗਾਜਰ ਦਾ ਰਸ ਲਗਾਤਾਰ ਪੀਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਗੜੇ ਅਤੇ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਅਸਾਧ ਰੋਗ ਕੈਂਸਰ ਤੱਕ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗਾਜਰ ਦਾ ਜੂਸ ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਸਵੇਰੇ ਨਾਸ਼ਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀਵੋ, ਇੱਕ ਗਿਲਾਸ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੀਵੋ।

2. ਗਾਜਰ ਦਾ ਰਸ 50 ਗ੍ਰਾਮ, ਪਾਲਕ ਦਾ ਰਸ ਸੌ ਗ੍ਰਾਮ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੈਂਸਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਰੋਗੀ ਉਪਵਾਸ (ਵਰਤ) ਰੱਖ ਕੇ ਫਿਰ ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ 2 ਕਿਲੋ ਤੱਕ ਰੋਜ਼। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅਨਿੰਮਾਂ ਜਾਂ ਸੂਖਮ ਜਲਾਵ ਵੀ ਲੈ ਲਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੁਨੱਕਾ 10 ਗ੍ਰਾਮ, ਸਰਨਾਂ 5 ਗ੍ਰਾਮ, ਮਿਸਰੀ 25 ਗ੍ਰਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਗਿਲਾਸ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲੋ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਰਹੇ ਤੋਂ ਪੀਵੋ, ਪੇਟ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰੋ। ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਚਿੜਕੀ ਹੋਈ ਲੱਸੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਵੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਗੂਰਾਂ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਅੰਗੂਰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਤੇ ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਜਲਣ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਡਰਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਦਰਦ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਦ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਣਕ - ਕਣਕ ਦਾ ਪੌਦਾ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਕ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ ਵਿਗਸ਼ੋਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕੈਂਸਰ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੂਚਕ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਇਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਖਰਾਬੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਤੁੰਲਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕੈਂਸਰ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੋਰ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ, ਇਹ ਸਭ ਦੇ ਜਿਊਣ ਦੇ ਢੰਗ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹਨ।

ਇੱਕ ਔਰਤ ਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਕੈਂਸਰ ਸੀ ਉਹ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਾਂ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਉਹ ਕਣਕ ਦੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਰਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਣਕ ਦੇ ਪੌਦੇ ਦੇ ਰਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧੀ - 11-12 ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਮਿੱਟੀ ਭਰੋ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਅੱਧੀ ਮੁੱਠੀ ਵਧੀਆਂ ਕਣਕ ਇੱਕ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਗਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਗਮਲੇ ਬੀਜ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਵੋ। ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਗਮਲੇ ਵਾਲੇ ਪੌਦੇ 6 ਇੰਚ ਲੰਮੇ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੜ੍ਹ ਸਮੇਤ ਪੁੱਟ ਕੇ ਧੋ ਕੇ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਟਣੀ ਕਰਕੇ ਰਸ ਕੱਢ ਲਵੋ। ਇੱਕ ਦਿਨ 40 ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਕੱਢ ਕੇ ਸੁਭਾ-ਸ਼ਾਮ ਪੀਵੇ ਜਿਹੜਾ ਗਮਲਾ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀ ਮੁੱਠੀ ਹੋਰ ਬੀਜ ਦੇਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਇਹ ਰੋਗ 8-10 ਜਾਂ 15-20 ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਮ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਸਨ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਰਸ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ ਨਮਕ ਨਾ ਮਿਲਾਵੇ। ਕਣਕ ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਰਸ ਪੀਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਕੁਝ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ, ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵੱਧ ਸਕੇ ਕਣਕ ਦਾ ਰਸ ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ

ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀ, ਅੰਕੁਰ ਫੁੱਟਿਆ ਆਨਾਜ ਖਾਵੇ, ਕੱਚਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਛੇਤੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਦਹੀਂ - ਖੋਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਡਾਇਰੀ ਸੰਸਥਾਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਉੱਦਮ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਇਹ ਮੱਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦਹੀਂ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਦਹੀਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਹੀਂ ਦੁੱਧ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੇ ਬਣਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੇਟ ਦਾ ਕੈਂਸਰ - ਲਸਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦਾ ਕੈਂਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਲਸਣ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ, ਘੋਟ ਕੇ ਕੁਝ ਹਫਤੇ ਤੱਕ ਪੀਵੇ, ਕੈਂਸਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਨਿੱਤ ਲੱਸਣ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪੇਟ ਸਾਫ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਕੋਚਨ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੀਵਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਰਕਤ (ਖੂਨ) ਪੇਟ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਕੱਚੇ ਫਲ - ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਕੈਂਸਰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਉੱਤਮ ਭੋਜਨ ਹੈ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ 'ਨਿਰਾਲਾ ਯੋਗੀ ਵਿੱਚੋਂ'

Subscription form (ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਰਿਨੀਊਵਲ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

Foreign Membership

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	
1 Year	Rs. 200/230	Rs. 450/530	Annual Membership 2500/-
3 year	Rs. 500/530	Rs. 1250/1330	
5 Year	Rs. 700/730	Rs. 2450/2530	Life Membership 25000/-
life	Rs.2000/2030		

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ ਜਨਵਰੀ ਫਰਵਰੀ ਮਾਰਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਮਈ ਜੂਨ ਜੁਲਾਈ ਅਗਸਤ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ ਨਵੰਬਰ ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....Phone..... E-mail .....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

(ਪੰਨਾ 58 ਦਾ ਬਾਕੀ)

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਾਧਕ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ, ਸਬੰਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਜ਼ੁਕ, ਸੂਖਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਨਾਜ਼ੁਕ, ਸੂਖਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਗੁਣ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਨਿਰਸੁਆਰਥੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਗਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧਕ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਫੇਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਲੋੜ ਹੈ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ, ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ 'A good thought, a great thought, that is not brought in to action is either treachery or abortian. ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਵਿਚਾਰ, ਇੱਕ ਸੋਹਣਾ, ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰ, ਜੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਉਹ ਇੱਕ ਧੋਖਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਅਣਜੰਮੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਉਹ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਧੋਖਾ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਅਭਿਵਿਅਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਸਵਰਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਰਮ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਮਝ ਜਾਓਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੀ ਦਿਨ ਤੁਹਾਡੀ ਪੂਰਣਤਾ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਯਥਾਰਥ ਪਛਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹੋ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਹੁਣ ਹਿਮਾਲੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਆਸ਼ਰਮ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਰਿਸ਼ੀ ਮੁਨੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਇਹ ਸਮਝੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੋਲ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝ ਲਏ ਹਨ।

(-----)

ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 15 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਸ਼ਨਿੱਚਰਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 27 ਦਸੰਬਰ, ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 28 ਦਸੰਬਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.30 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ। ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 12.00 ਵਜੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-	150/-
2. ਕਿਵ ਕੁਝੋ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-	70/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੰਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-	270/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-	80/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-	80/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ - 3	100/-	100/-	110/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-	
8. ਚਉਥੋ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੇ	55/-	60/-	70/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੇ ਚਾਉ	40/-	40/-	
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-	
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-	
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-	80/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-	
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-	20/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-		
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-	
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-		
20. ਪਵਿਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-		
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-	

22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-	5/-
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-		
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-	
25. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-	
26. ਅਭਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-	
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-	
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-	
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-		
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-		
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-		
32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-		
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ	50/-		
34. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-		
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-		
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-		
37. ਅਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-		
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-		200/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-		
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-		
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-		
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ'	30/-		
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-		
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-		
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-		
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-		

*English Translation: Prof. Beant Singh
(English Translation of "Guru Amar Das
Parsiye" in series.)*

So, one day the 'Murshad' (Holy Preceptor) thought of subjecting him to a test. At that time, with his spiritual powers, he caused torrential rain. It rained so heavily that water entered even the place where fire used to be kept preserved. Baba Farid Ji woke up at 1 P.M. because he had to assist the 'Murshad' (Holy Preceptor) to take bath. When he put out his hand to take out fire, there was none because water had entered. He had the shock of his life. He was bewildered— 'What will become of me? If today I miss attending upon the 'Murshad' (Holy Preceptor), the entire service of fourteen years will go waste.' Many ups and downs came into his mind but he was at a loss to understand what he should do. Then a thought came into his mind—'Let me go into the city. I will knock at some gentleman's door and get fire from him.' So, he went to the city to bring fire—

*'Farid, the lanes are muddy; the
Beloved's home far;
Yet my love for Him is deep.
If I stir out, my blanket shall get wet.
If I stay back, am I false to my Love.'*
P.1379

*ਫਰੀਦਾ ਗਲੀਏ ਚਿਕੜੁ ਦੂਰਿ ਘਰੁ
ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹੁ ॥*

ਚਲਾ ਤ ਭਿਜੈ ਕੰਬਲੀ ਰਹਾਂ ਤ ਤੁਟੈ ਨੇਹੁ ॥

ਅੰਗ - 1379

At last he himself took the decision—
*Refrain: Let not my relationship of love
be severed,*

Even if my blanket gets drenched.

*ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਟੁਟੈ ਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੀ ਡੋਰੀ,
ਭਿਜ ਭਾਵੇ ਜਾਵੇ ਕੰਬਲੀ -2, 2.*

*'Let the blanket be drenched through; Let
it rain ever so much— Go I must to meet
the Beloved. So my love may prove not
false.'* P.1379

*ਭਿਜਉ ਸਿਜਉ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ ॥
ਜਾਇ ਮਿਲਾ ਤਿਨਾ ਸਜਣਾ ਤੁਟਉ ਨਾਹੀ ਨੇਹੁ ॥*

ਅੰਗ - 1379

He set out for Ajmer City. He walked through the streets. It was very dark. It was raining heavily. As he was going, he saw light in an upper storey room, which kindled some hope in his mind. He thought of knocking there and hoped to find someone awake. In those days, fire used to be kept preserved in every home. He climbed the platform and knocked at the door. From within came the voice— "Who is there?"

He said, "I am a disciple of the 'Murshad' (Holy Preceptor)?"

She asked, "Which disciple of the 'Murshad' (Holy Preceptor)?"

He said, "I am Farid."

She said, "O Farid! what do you need at this hour?" He recognized the voice that it was some woman who was

speaking."

He said, "Daughter! open the door so that I may tell you what I need." She said, "O Farid! the house to which you have come is not meant for holy men and mendicants. Here one gets a ticket to hell."

'Beauteous couches perfumed with sandalwood and atter—all these are gateway to terrible hell.' P.642

ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨੁ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ॥

ਅੰਗ - 642

If I can get fire by giving my head, if my 'Murshad' (Holy Preceptor) can be pleased even by giving my skin, it is a very profitable bargain."

She said, "Remove your eye- ball and give it to me." Baba Farid put forward his eye before her.

At this she said, "I am not going to remove your eye-ball. Do it yourself." At that moment, Baba Farid Ji removed his eye-ball and put it in the plate, and she, in exchange, brought fire and gave it to him. Baba Farid bandaged his eye. How much pain he must have felt! How much difficulty he must have faced! But these are the ways of love, holy congregation!

Refrain: Far beyond the head is the abode of love, O my soul,

Far beyond... ..

ਧਾਰਨਾ - ਡੇਰਾ ਨੀਂ ਜਿੰਦੇ,

ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ -2, 2.

ਪਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਡੇਰਾ,

ਪਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ -2, 2.

ਡੇਰਾ ਨੀਂ ਜਿੰਦੇ,..... -2.

'If thou yearnest to play the game of love, step on to my path, with thy head placed on the palm of thy hand.

And once thou settest thy feet on this

path, then lay down thy head and mind not public opinion.' P.1412

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲਣ ਕਾ ਚਾਉ॥

ਸਿਰ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ॥

ਅੰਗ - 1412

With his eye bandaged, he assisted his 'Murshad' (Holy Preceptor) to take bath. The sun rose.

The Murshad said, "Hasn't Farid come?" The disciples said, "Sir, he is sitting in the corner with his face towards the wall."

He said, "Call him." After fourteen years, it was for the first time that he had called him.

He said, "Farid! why is your eye bandaged?"

If we were in his place, we would have told the 'Murshad' (Holy Preceptor) before the bath itself—'Today I have obtained fire in exchange for my eye-ball.' But Farid did not make any mention of what had happened at night.

He said, "O Murshad (Holy Preceptor)! I have bandaged the eye because it is sore [literally: it has come.]"

In Panjabi ' ਆਈ ਅੱਖ ' means that it is sore.

At this the 'Murshad' (Holy Preceptor) said, "Farid! eyes which have come are not bandaged. On the other hand, it is the gone eyes which are bandaged. So, remove the bandage."

As soon as he removed the bandage, the eye was found to be in tact. So, in this way, he passed the test, he was subjected to. Exactly in a similar manner

was the touchstone being applied to Baba Amar Dass Ji. It was raining. The path was very muddy. He was in old age—83 years old. The metallic pitcher was the same as he had picked up on the first day. He took a dip in the Beas with his clothes on him. He was not bothered that in drenched clothes he might catch cold. Filling up the pitcher with water, he put it on his head and set out on his return journey. On the way, he slipped at several places. Finally, coming near Khadoor Sahib, he stumbled against a stake at a weaver's house. He did not notice it owing to darkness. As he stumbled, the pitcher fell, but he saved the water from spilling. He again picked up the pitcher.

Hearing the sound of falling, the weaver asked, "Brother, who is there?"

Baba Ji said, "I am an humble slave of the True Guru. I have brought water for his bathing."

He (the weaver) asked, "Which '*daas*' (slave) are you?"

His wife said, "Who else can he be? It is Amroo, who has no place, who is meek and shelterless."

She happened to say many other things too. While picking up the metallic pitcher, Baba Amar Dass Ji happened to say: "Mad woman! he, who has a place in the Guru's abode, how can he be shelterless? He, whose support is the Guru, how can he be supportless? He, whose prop is the Guru, how can he be destitute? He on whose side is the Guru, how can he be friendless?"

He picked up the metallic pitcher and went away speaking like this. The

holy man's utterance is like an unrestrained arrow which never goes in vain. Such is the Guru's edict—

Refrain: Never goes in vain the utterance of the holy.

ਧਾਰਨਾ - ਬਿਰਥਾ ਨਾ ਜਾਵੇ ਜੀ,
ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ -2, 2.

Instantly did she go mad. She started tearing her clothes and biting her own self. This caused much distress and trouble. Baba Amar Dass Ji arrived at the Guru's feet and assisted him in taking bath. He himself also took bath. The sun rose. Guru Sahib, who was omniscient, knew everything about the miracle wrought.

On that occasion, Guru Sahib said, "Bring Baba Amar Dass Ji before us after bathing him and dressing him in new clothes." The Guru's command was obeyed. When Guru Sahib removed '*siropas*' from the head of Baba Amar Dass Ji, they weighed five seers (one seer= 900 grams), for whenever he got one, he tied it on his head. This is what is recorded in history.

So, on that occasion, Guru Sahib said, "O man! tell us what happened at night."

He said, "O Sovereign! you are omniscient, what can I tell you?"

In the mean time, the weaver and his wife together with many other persons came and said, "O Sovereign! your servant was carrying water, when he fell into the '*kumbhal*' (the weaver's pit in which he lowers his legs while weaving). On hearing the noise, they (weaver and his wife) asked who was there. At this, these words escaped from his lips—"Mad woman! he, who has a place in the

Guru's abode, how can he be shelterless?"

Guru Sahib looked at him and said, "Tell me truly what actually happened."

He said, "O Sovereign! this is the truth. I thought that it was some thief. But she said—'It is not a thief. It is Amroo, who has no place. He has rest and peace neither during the day, nor at night. He is all the time wandering like a mad man."

When the weaver said this, Guru Sahib appeared in full glory and majesty, and said, "Well Amar Dass! what happened?"

He said, "O Sovereign! she had observed rightly because he, who has not obtained the spiritual abode, is without a shelter. O Sovereign! I have not attained to the place where you abide. Therefore, I have not obtained any place; I have not attained any honour. So these words escaped from my lips heedlessly for which I beg forgiveness."

Guru Sahib was pleased with his humility. He stood up and took him (Baba Amar Dass Ji) in his embrace. He cast his gracious glance on him.

'Saith Nanak: Blessed are they by the Divine Glance gracious.' P.8

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ॥ ਅੰਗ - 8

Let me describe that state in the following words. Holy congregation! recite by halves.

Refrain: When the Guru cast his glance of grace,

From iron I became a ruby.

ਧਾਰਨਾ - ਜਦੋਂ ਨਦਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ,
ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਲੋਹੇ ਤੋਂ ਮੈਂ ਲਾਲ ਹੋ ਗਿਆ -2,
ਜਦੋਂ ਨਦਰ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਧਾਰੀ,..... -2.

'Whoever with his ears to the Guru's teaching listens,

From mere glass to gold is transmuted. Whoever the Name imparted by the True Guru with his tongue has uttered,

From poison becomes 'amrit' (nectar).

By the True Guru's glance of grace

From iron does he become a ruby.

Any one the Guru's teaching contemplating

From stone turns a jewel.

Such the True Guru from timber and fuel into sandalwood turns,

Their suffering and penury gone.

One touching the True Guru's feet,

Though a beast or a goblin,

A god-like being becomes.' P.1399

ਕਚਹੁ ਕੰਚਨੁ ਭਇਅਉ ਸਬਦੁ ਗੁਰ ਸ੍ਰਵਣਹਿ ਸੁਣਿਓ॥

ਬਿਖੁ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੁਯਉ, ਨਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਖਿ ਭਣਿਅਉ॥

ਲੋਹਉ ਹੋਯਉ ਲਾਲੁ, ਨਦਰਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਦਿ ਧਾਰੈ॥

ਪਾਹਣ ਮਾਣਕ ਕਰੈ, ਗਿਆਨੁ ਗੁਰ ਕਹਿਅਉ ਬੀਚਾਰੈ॥

ਕਾਠਹੁ ਸ੍ਰੀਖੰਡ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀਅਉ, ਦੁਖ ਦਰਿਦ੍ਰ ਤਿਨ ਕੇ ਗਇਆ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਚਰਨ ਜਿਨ ਪਰਸਿਆ,

ਸੇ ਪਸੁ ਪਰੇਤ ਸੁਰਿਨਰ ਭਇਆ॥

ਅੰਗ- 1399

So, such strong thoughts and emotions arose in Baba Amar Dass Ji.

By imparting him understanding of the path to the Inaccessible Lord, Guru Sahib revealed God to him and showed Him present in every being. The whole world appeared to him a manifestation of the Lord. Thus Baba Amar Dass Ji had a glimpse of that 'Waheguru' (God) who is not visible to anybody's eyes. Such is the Guru's edict—

**Refrain: Seen with the eyes have I that Lord,
Who is visible not to anyone.**

ਧਾਰਨਾ - ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਓ, ਦੇਖ ਲਿਆ -2, 2.
ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ -2, 2.
ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਸਦਾ
ਪਿਆਰਿਓ, ਦੇਖ ਲਿਆ,
ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਓ, ... -2.

*'Devotees of God! Brethren!
Attend to this testament of God, the
True Guru (Preceptor).'* P.87

ਹਰਿ ਕੇ ਸੰਤ ਸੁਣਹੁ ਜਨ ਭਾਈ
ਹਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਇਕ ਸਾਖੀ॥ ਅੰਗ - 87

What is the testimony? Listen—
*'This is enshrined in his heart by one
whose countenance is marked with
blessing in the primal Hour.*

*The Lord's discourse, pure and noble,
Is by devotion tasted through the
Guru's word.*

*Anyone tasting it is illumined, his
darkness of mind vanished,
As is the darkness of night drawn up by
the sun.'* P.87

ਜਿਸੁ ਧਰਿ ਭਾਗੁ ਹੋਵੈ ਮੁਖਿ ਮਸਤਕਿ
ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਲੈ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖੀ॥
ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਥਾ ਸਰੋਸਟ ਉਤਮ
ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਸਹਜੇ ਚਾਖੀ॥
ਤਹ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਮਿਟਿਆ ਅੰਧਿਆਰਾ
ਜਿਉ ਸੁਰਜ ਰੈਣਿ ਕਿਰਾਖੀ॥ ਅੰਗ - 87

Just as darkness is dispelled with
the rising of the sun, similarly, as soon
as Baba Amar Dass Ji came into Guru
Angad Sahib's embrace, the darkness of
ignorance was removed from his mind,
and he obtained Divine light and
knowledge.

*'The God- instructed behold with their
eyes God—
Invisible, unencompassable, inaccessible
and immaculate.'* P.87

ਅਦਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ
ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀ॥ ਅੰਗ - 87

Seeing these with his eyes, he

declares—

*'O mine eyes, God has infused light in
ye.*

*Without the Lord, see ye not another,
therefore.*

Save the Lord, see ye not any other.

*The Merciful Master Lord alone is
worthy of beholding.*

*This poison-laden world, which ye
behold is the Lord's manifestation.
God's image alone is seen in it.'* P.922

ਏ ਨੇੜਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ॥

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ

ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥

ਅੰਗ - 922

Guru Sahib says— "We are seeing
'Waheguru' (God) with our eyes. It is this
splendour and glory that is manifest in
the whole world. He reveals Himself in
various hues and forms—

*'One and yet who seems many, and
enters into a myriad forms,
And plays His play, and then winds it
up, and becomes the One again.'* Jaap
Sahib

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪੁ ਅਨੇਕ॥

ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥

(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

Thus by meditating on the Name
Divine, what an exalted position did he
attain and he became the very image of
'Waheguru' (God)! Recite like this—

*Refrain: O dear, by serving the True
Guru,*

*God's slaves did become the very image
of God.....*

O dear, by serving the True Guru.

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੁ 2.

ਹਰਿ ਜਨ ਰੂਪ ਹਰੀ ਦਾ ਹੋ ਗਏ -2, 2.
ਪਿਆਰਿਓ, ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ -2.

*'The Lord's devotee or slave is made in God's own image—
Think not because of the human frame that he is different:
Like waves of water rising in numerous ways, in water is again water absorbed.'*

P.1076

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੋ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥
ਭੇਦੁ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸੁ ਦੇਹਾ ॥
ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ
ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲੁ ਸਮਾਇਦਾ ॥ ਅੰਗ - 1076

Just as a wave rises in water and then again mingles with water, similarly, by making Baba Amar Dass Ji his own image, Guru Sahib transformed him into God. All troubles and torments are annulled by meditating on God's Name. By rendering devotional service, man gains honour both here and in God's Court. So, Guru Sahib says—

*'Now by entering your physical frame,
(Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)
ਤੁਵ ਤਨ ਮਹਿੰ ਹੁਇ ਕਰਿ ਪਰਵੇਸੁ।
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387*

O Amar Dass! now I have to enter your body—

*'I have to accomplish special tasks in the world.'
(Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)
ਕਰਨੇ ਹੈਂ ਜਗ ਕਾਜ ਬਿਸ਼ੇਸੁ ॥
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387*

Important tasks have to be done in the world. Guru Nanak is within me and now Guru Nanak is to come within you,

and you have to do very many important tasks in the world.

'So, pleased, have I made thee Guru Nanak's image.'

(Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)
ਇਮਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਇਕ ਰੂਪ ਬਨਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387

Now you, Guru Nanak Sahib and I have become one form and image.

'Service of the True Guru has become fruitful.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵ ਸਕਲ ਸਫਲਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387

'I seat thee in my place;

Pleased I am to confer Guruship on thee.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)

ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਅਸਥਾਨ ਬਿਠਾਵੋਂ।

ਗੁਰਤਾ ਗਾਦੀ ਦੈ ਹਰਖਾਵੋਂ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387

I am now feeling greatly delighted to bestow Guruship on you.

'Let all the devotees hear

That he is now my form and image.' (Sri Gur Partap Suraj Granth, P.1387)

ਸਭਿ ਸੰਗਤਿ ਕੋਂ ਦਯੋ ਸੁਨਾਇ।

ਇਹੁ ਮੇਰੋ ਅਥ ਰੂਪ ਸੁਹਾਇ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਅੰਗ - 1387

Now, don't see any difference between him and me. You made great fun of him; you laughed at him; you mocked at him. But he bore it calmly and thus made himself perfect and immaculate. Holy congregation! now time does not permit to speak further. This is the last discourse of this series.

How to Serve The Lord and Meditate on Him ?

Sant Waryam Singh Ji

English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue Oct. 2012)

'In the Lord, the Lord, the Lord of the world was Namdev's soul absorbed, so that the Dyer worth half a farthing became worth lakhs.'

P.487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥
ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥

Refrain: By meditating on the holy Name did Nama (Namdev) worth half a farthing become worth lakhs.

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ,
ਨਾਮ ਅੱਧੀ ਦਮੜੀ ਦਾ -2, 2.

'In the Lord, the Lord, the Lord of the world was Namdev's soul absorbed, so that the Dyer worth half a farthing became worth lakhs.'

P.487

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ॥
ਆਢ ਦਾਮ ਕੋ ਛੀਪਰੋ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ॥

Bank people fix our limit on the basis of the land we own—your land is worth so much; therefore, you can get fertilizer worth Rs.10000 on credit. Similarly, those who own huge properties, their bank limit is fixed in lakhs. Similarly, Guru Sahib says that Namdev's economic worth was half a farthing that is he was very poor. He made his living by printing cloth; he was a calico—printer. But when he meditated on the Name Divine, then even India's Emperor Salem Shah, who suffered from stomach—ache came to him humbly and said—'Pardan me thou, O Hindu, I am thy cow.' (P.1166) He stood before Namdev with folded hands praying—'O Hindu, pardon, I am your cow.' Where was his exalted position of emperor gone? A king stood before a dyer worth half a farthing. What was Kabir Sahib's social status? A

poor weaver was he. But God Himself came to perform his 'yagya' (sacrificial ritual). So were all the saints—Namdev, Ravidas and others, who practised Divine Name meditation.

So, in this way, saints and holy men know what the worth of the Name is. The Name of God meditated even once is not allowed to go waste. Guru Sahib tells us—'Look—

'He (King Janak) mortgaged his Name meditation [with Dharamraja (the Righteous Judge)] to liberate the sinners in hell (equal thereto).

But (when weighed) the sinners were not even a counter-weight to (the king's) Name meditation.

Liberated were all the denizens of hell and severed were Yama's hard nooses round their necks.' (Bhai Gurdas Ji, Var 10/5)

ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਅਨੁ ਏਕ ਨਾਉ
ਪਾਪਾ ਨਾਲਿ ਕਰੇ ਨਿਰਜਾਸੀ।
ਪਾਸੰਗਿ ਪਾਪੁ ਨ ਪੁਜਨੀ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਅਤੁਲ ਨ ਤੁਲਾਸੀ।
ਨਰਕਹੁੰ ਛੁਟੇ ਜੀਅ ਜੰਤ
ਕਟੀ ਗਲਹੁੰ ਸਿਲਕ ਜਮ ਵਾਸੀ॥

By just one-time Name meditation, King Janak emptied the hells which had been getting filled with rank sinners for millions and billions of years. Therefore, the Name Divine is not something ordinary; how potent and powerful is the Name Divine! Guru Sahib said, "O Mardana! the people of the world do not know the value of the Name; they know the worth of worldly things. If you want to know the worth of the Name of God, ask holy men, ask Kabir Sahib."

Once Kabir Sahib was not at home. He had gone out somewhere. In his absence, a Raja (king) came to his house. He was suffering from leprosy; foul smell was coming out of his body; the sores were weeping; his clothes had become dirty. In a pitiful voice, he said to Mata Loi (Kabir Sahib's wife), "Where is Kabir Sahib?" She replied, "He has gone out and will return after four-five days."

He submitted, "Mother! I am in great pain and suffering. Have mercy on me." She said, "That is done by Kabir Sahib only. I haven't done any such act of kindness before." He said, "No; you are in no way less than him (in spiritual powers), for you serve the holy all the time. Besides you are the wife of a great saint like Kabir Sahib."

At last, she took pity on him, and said, "Sit there in front and utter 'Rama' (God's Name)." He uttered 'Rama'. She asked him to utter 'Rama' (God's Name) twice more, which he did. Thereafter, she told him to bathe and change his clothes.

The king went to bathe, and as he bathed he was surprised to see that his body was fully cured; it had become pure like gold, without a blemish or sore on it. Many persons have doubts about it. But let me tell you that two-three such cures have been affected here at Ratwara Sahib also. After forty day recitation of Jap Ji Sahib as prescribed, many devotees were cured of their maladies and their bodies became disease-free. There was a woman who was cured. Similarly, there was a Singh (Sikh man) from whose body, there was a watery discharge. I told him-' You can't do anything. Go to the place where Singhs take bath. Apply mud to your body.' He was cured. After a couple of days, he

showed me his cured body and said that P.G.I (Postgraduate Institute of Medical Science and Research, Chandigarh) doctors had held that there was no cure for his malady.

A big officer, Deputy Air Marshal, came to us with suspected cancer of the mouth. I said to him, "Go to the trough where devotees wash their feet. Do gargles with that water." He went to Gurudwara Amb Sahib at Mohali. He said to Director General of Police Mr. Chahal accompanying him, "Baba Ji (Holy man) has advised me to do gargle with the water from the trough (where devotees wash their feet), but I am going to drink it." He drank that muddy water. After twenty days he came to me.

I asked, "How are you?"

He said, "Look! all marks from the mouth have been removed. I perform 'path' (reading or recitation) of Jap Ji Sahib daily."

There is power in Name meditation or recitation. Mata Loi came to be praised everywhere. When Kabir Sahib returned after 5-7 days, the whole city of Kashi was agog with Mata Loi's miraculous powers. All repeated the same thing-'Kabir Ji is no doubt gifted with miraculous spiritual powers, but Mata Loi is no less. Her powers lay hidden. Blessed be Mata Loi!' When Kabir Sahib returned, people greeted him and said-'Blessed art thou and blessed too is Mata Loi!' When he met a very close person, he asked why Mata Loi was being praised. He said, "Sir! a Raja (king) stricken with leprosy had come. Mata Loi cured him by making him utter 'Rama' (God's Name) thrice." Kabir Sahib got annoyed with her. He remarked, "So ignorant?"

He came back home. Holy men's anger is like a line or furrow on water, while an apostate's anger is like an etching on stone, which does not disappear throughout life. The holy men forget their anger and annoyance. When he came home, Mata Loi greeted him and tried to hold his 'kamandal' (water vessel) and stick, but he did not give them to her and himself put them on the cot. She went again to greet him, but he turned his back on her. She was surprised at his conduct. She wondered why he was annoyed, when there was no cause. She went again to him, but he again turned his back on her very much like Guru Angad Dev's turning his back on Guru Amar Das. She requested him, "At least, don't turn you face away from me."

'Beloved, I am a sacrifice unto thee; turn thy face my way.

Why torture me with turning away thy face?
P.484

ਹਉ ਵਾਰੀ ਮੁਖੁ ਫੇਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਕਰਵਟ ਦੇ ਮੌ ਕਉ ਕਾਹੇ ਕਉ ਮਾਰੇ ॥

'The saw that cuts me asunder is more pleasing to me than thy face turned away.'
P.484

ਕਰਵਟੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥

Cut me with this saw. If you cut me with the saw, that is much better but I cannot bear that you turn your face away from me. I cannot tolerate your anger. Till today, you have never been annoyed with me. For me your annoyance is like death. I cannot bear it—

'The saw that cuts me asunder is more pleasing to me than thy face turned away.

Listen to this my supplication: in thy embrace close me.' P.484

ਕਰਵਟੁ ਭਲਾ ਨ ਕਰਵਟ ਤੇਰੀ ॥
ਲਾਗੁ ਗਲੇ ਸੁਨੁ ਬਿਨਤੀ ਮੇਰੀ ॥

Earlier, you used to embrace me on your return, but this time you disregarded

me. What fault have I committed? Please turn your face towards me. My love for you can never be breached. Even if I am cut asunder with a saw, my love for you will not decrease. Besides, no backbiter has come between us, who might have spoken ill of me.

'Even if thou cut my body, I shall not turn away my limb from thee.

Even though my body falls, I shall not break my love with thee, even then.

Between me and thee, there is not another.

Thou art the same spouse and I the same wife.'
P.484

ਜਉ ਤਨੁ ਚੀਰਹਿ ਅੰਗੁ ਨ ਮੋਰਉ ॥

ਪਿੰਡੁ ਪਰੈ ਤਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਤੋਰਉ ॥

ਹਮ ਤੁਮ ਬੀਚੁ ਭਇਓ ਨਹੀ ਕੋਈ ॥

ਤੁਮਹਿ ਸੁ ਕੰਤ ਨਾਰਿ ਹਮ ਸੋਈ ॥

Refrain: O Loi! beloved of Rama, cheaply have you used Rama's Name.

Making the patient utter Rama thrice, Thou didst cure him.

ਧਾਰਨਾ - ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ

ਤੈਂ ਰਾਮ ਸਵਲੜਾ ਲਾਇਆ -2, 2.

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾ ਕੇ

ਰੋਗੀ ਦਾ ਰੋਗ ਹਟਾਇਆ -2, 2.

ਲੋਈਏ ਰਾਮ ਪਿਆਰੀਏ,..... -2.

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

I am the same wife who puts the dust of your feet on my brow. What has happened that you are annoyed with me? Why have you become so harsh and indifferent towards me?"

Kabir Sahib said, "I am annoyed with you. I had great love for you. But that bond of love and faith has got broken. Listen to me."

"Says Kabir, hear O Loi, my wife,

Now no reliance can be placed in thee.' P.484

ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਈ ॥

ਅਬ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

I had faith: You keep the company of the saints. Day and night you serve them, scrub their utensils and wash their clothes. You must have realised the value of God's Name. You must have come to know the glory and greatness of the Name Divine. What a wrong thing you have done!

She said, "Sir! kindly tell me the wrong I have committed.

Kabir Sahib asked, "Didn't you have faith that by uttering 'Rama' (God's Name) once, the Raja's affliction would be cured? Why did you make him utter God's Name thrice? Why did you take God's Name to be so cheap?"

She said, "Revered sir! listen to me. First, be cool and calm. Initially, I made him utter 'Rama' (God's Name) because—

'The Guru's Word destroys millions of misdeeds.' P.1195

ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਾਟੈ ਕੋਟਿ ਕਰਮ ॥

One suffers from an ailment or affliction because—

'By forgetting the Supreme Lord all ailments do cling to man.' P.135

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥

Sir! he committed thousands of sins owing to which his body was stricken with leprosy. So with the initial utterance of God's Name, I annulled all his sins, the root cause of all maladies.

Second time, I made him utter 'Rama' (God's Name) to cure him.'

Kabir Sahib asked, "For what did you make him utter God's Name for the third time?"

She replied, "With the third time utterance of 'Rama' (God's Name)' I bestowed on him the 'Gurmantar' (the Guru's mystic chant or formula), so that he might not get involved in sinful and evil

deeds again."

So Guru Nanak Sahib said, "O Mardana! just as Salas Rai, being a perfect jeweller, knows the worth of the ruby, similarly, precious things are judged and evaluated by true appreciators and connoisseurs."

Therefore, if you want to know the value or merit of the Name Divine, ask the holy; ask Ravidas Ji, Kabir Sahib, Namdev Ji. They know how great and precious God's Name is. The world does not know the value of the Name. People think that they are mere letters. In fact, they do not know what God's Name truly is, and from whom and where this precious commodity is obtained. When Salas Rai came, he too said the same thing.

Guru Sahib said, "Salas Rai! you yourself have many precious things, what do you say about the ruby? What is a ruby? It is just a stone."

He said, "Reverend sir! I have nothing else with me."

Guru Sahib said, "You have vital breaths of which 24000 (breaths) you waste daily. A single breath is so precious that—

'If with a single mind, you meditate on the Name for an instant, you will not fall into the noose of death.'

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਵਾਸੁ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ ॥

'Instant' means a mere twinkling of the eye. If man meditates on the Name Divine just for this much, he does not fall into Death's noose. Ajamal was left with just one breath, when he uttered God's Name and was thus liberated.

'Ajamal the sinner known all the world over— In a moment came his release.' P.632

ਅਜਾਮਲ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ

ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

'At the last moment did Ajamal think of the Divine Lord:

Thereby the state sought by supreme yogis in a moment he attained.' P.902

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ
ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ॥
ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ
ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ॥

The state which the great yogis desire, he attained by uttering God's Name just once. How did that happen? It was because his son was named 'Narayan' (Lord God). A holy man had given this name to Ajamal's son—

'For committing more sins did Ajamal go to live with Kalawatani a prostitute.

After he became a renegade from the Guru (Holy Preceptor),
Started he burning in the fire of sins and apostasy.

Wasting his life, he rolled in the worries and anxieties of the world ocean.'

(Bhai Gurdas Ji, Var 10/20)

ਪਤਿਤ ਅਜਾਮਲ ਪਾਪ ਕਰਿ
ਜਾਇ ਕਲਾਵਤਣੀ ਦੇ ਰਹਿਆ।
ਗੁਰੁ ਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਕੈ
ਪਾਪ ਕਮਾਵੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦਹਿਆ।
ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਅਨੁ
ਭਵਜਲ ਅੰਦਰਿ ਫਿਰਦਾ ਵਹਿਆ।

What happened to him? He set out to end his life. Ahead he met the holy man who said: "Don't act like this? You are going to have the seventh son. Bring the newborn to me; I shall give him the name—

'When he was blessed with the seventh son, he was filled with the desire of getting him christened in a place of worship.

He went to the abode of the Guru (Holy Preceptor) who named the child 'Narayan' (God's Name).' (Bhai Gurdas Ji, Var 10/20)

ਪੁਤੁ ਉਪੰਨਾਂ ਸਤਵਾਂ ਨਾਉ ਧਰਣ ਨੋ ਚਿਤਿ ਉਮਹਿਆ।
ਗੁਰੁ ਦੁਆਰੈ ਜਾਇਕੈ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਉ ਨਰਾਇਣੁ ਕਹਿਆ।

He said, "Well! let us name him 'Narayan.' Continue calling out—'Narayan, Narayan.'

When the hour of death came—

'When his end, seeing Death's myrmidons, he started calling out his son- Narayan, Narayan.' (Bhai Gurdas Ji, Var 10/20)

ਅੰਤਕਾਲ ਜਮਦੂਤ ਵੇਖਿ
ਪੁਤ ਨਰਾਇਣੁ ਬੋਲੈ ਛਹਿਆ।

Getting frightened, he called out his son. Just a single breath was left. In that breath did he gain light and understanding. He became aware of 'Waheguru' (God). At that moment, he called out his son, and his mind went towards God. In this context, the Guru's edict is—

'The sinful Ajamal out of love for his son, uttered 'Narayana'.

As his devotion pleased the Lord, Yama's (Death's) minions were chastised and driven off.' P.981

ਅਜਾਮਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤੁ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ
ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਬੋਲਾਰੈ॥

ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਇ ਭਾਵਨੀ ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੈ॥

The utterance of God's Name with a single breath drove off Death's myrmidons. Does anybody know how extremely valuable God's Name is?

Guru Sahib said, "Salas Rai! bricks and stones have no worth; the worth and value is of the Name Divine abiding within you—

'The nine treasures and the Nectar are Lord's Name.

Within the human body itself is its seat.

There is deep meditation and melody of celestial music there.

The wonder and marvel of it cannot be narrated.' P.293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸਮੁ॥

Ā¹Ꞥé ĀîĀÇè ÁéÔâ àŌ éĀç"
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ॥

The Name Divine is lying within your self. Meet the capable Guru. He will reveal it to you. The Name Divine is not obtained without the guidance of the perfect Guru

(Holy Preceptor)."

'The Name Divine, the commodity that thou hast come into this world to purchase, In the abode of God's devotees is found.'

P.283

ਜਿਸੁ ਵਖਰ ਕਉ ਲੈਨਿ ਤੂ ਆਇਆ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੰਤਨ ਘਰਿ ਪਾਇਆ॥

What price has to be paid for this commodity? Guru Sahib says--

'Renounce self-conceit, weigh the Lord's Name within thy mind, and purchase it with thy soul.' P.283

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਲੇਹੁ ਮਨ ਮੋਲਿ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਮਹਿ ਤੋਲਿ॥

Therefore, continue reciting 'Ram-Ram- Ram', 'Waheguru- Waheguru', the Name Divine bestowed upon you by the 'Five Beloved ones' in accordance with the practice of the Guru's Abode as started by the Tenth Sovereign Guru, which is excellent. Guru Granth Sahib is an embodiment of the Perfect Divine Light. According to Tenth Guru Sahib, when five Singhs collectively offer 'ardas' (prayer) with perfect concentration of mind in the august presence of Guru Granth Sahib, I will enter them. Has the Guru Sahib gone anywhere? He is very much here with us. Guru Sahib says, "I take care of my followers, the khalsa. I have entrusted you to the Five Beloved ones, because in the *Kalyuga* (Age of evil and darkness), if each one individually has 20% spirituality, the 'Five' shall possess perfect (100%) spirituality. I shall act through them. Your job is to obey the Five Beloved ones; the rest is my work. I shall act through them." So Five Beloved ones collectively declare— This is the '*Gur mantar*' and this, the '*mool mantra*'. Such is the practice and tradition of the Guru's abode. We do not tell others to abide by it. We say—'Brothers! follow which ever path you like. But don't sit idle, because our Guru says—

'O Lord, the world is on fire, Showering thy benediction save it Thou. Through whichever way it can be delivered, deliver it that wise. P.853

ਜਗਤੁ ਜਲੰਦਾ ਰਖਿ ਲੈ ਆਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ॥
ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੈਹੁ ਉਬਾਰਿ॥

O God! save the world through whatever portal it passes. If a person comes as a votary of Islam, see him through; if a man comes after keeping the company of some holy man, let him pass; if he comes as a believer in Christianity, then too, let him be saved. Show Thy grace to all and save them. Wishing universal welfare, he tells us also to pray truly and sincerely—

'Through Nanak, may Thy Name, O God, be exalted,

And may all prosper by thy grace.'

Wish well to all, even to the enemies. In the first place, there is no enemy; our own deeds become our enemies. So such is the '*maryada*' (practice and tradition) found in the Guru's abode. The rest is that everybody knows his own computation. The Name Divine is obtained not without the Guru (Holy Preceptor) and his guidance and instruction. So in our faith, the practice of administering '*amrit*' (baptismal nectar) is not meant to increase the numbers; it is meant to plant the Name-sapling in the devotee's heart. It takes roots if he deserves. If there is no proper land, or the land is barren, the Name-seedling does not take roots—

'All repeat God's Name:

Mere utterance brings not attainment of God: Should God (God's Name) by the Guru's (Holy Preceptor's) grace in the mind be lodged, one may have the fruit or reward.'

P.491

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭੁ ਕੋ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਰਾਮੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਤਾ ਫਲੁ ਪਾਵੈ ਕੋਇ॥
It is then that the devotee gathers fruit.

So, in this way, did Guru Sahib instruct Salas Rai, and Mardana too.

Bhai Manjh came into the refuge of fifth Guru Sahib at his lotus feet. He gave up the holy man and decided—'I won't go to Nagaha in future; I won't go to Sarwar. I have come to the place where I was destined to come; I have heard and understood what I had to. Now I have realized that my life, my very human birth was going waste.' So, at that juncture, he came to Guru Sahib and prayed to him—'O Lord! make me the servant at thy feet.

Guru Sahib asked, "Till now where was your faith centred?"

He said, "My faith was in Mahmud, who is called *sarwaria* (a follower of Sakhi Sarwar, a Muslim holy man)." Guru Sahib said, "In that case it will be very difficult. You cannot swim across (the world ocean) in two boats. You have to imbibe faith in the Guru. Pulling out from there (Sakhi Sarwar), you will have to align yourself here with the Guru's abode. And besides you are a *Chaudhri* (head man of a village or villages)."

He said, "Yes sir! I am the chief of several villages. I am their Jathedar (Group leader) too, and every time, I lead groups of devotees to Sakhi Sarwar."

Guru Sahib observed, "Then dear! you wish to cross a very difficult valley. It is very difficult indeed. For this, you will have to erase yourself, your existence completely. All previous habits and practices, you will have to give up; you will have to wash yourself of them. You have come into a difficult valley, and this game of spiritual love is not an easy one; it is very difficult."

Refrain: Thy head you have to place on thy palm,

For difficult is the game of love.
ਧਾਰਨਾ - ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦੈ,
ਅੱਖੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ -2, 2.
ਸੀਸ ਤਲੀ ਤੇ ਧਰਨਾ ਪੈਂਦੈ,.... -2

'If thou yearnest to play the game love, step on to my path, with thy head placed on the palm of thy hand.

And, once thou settest thy feet on this Path, then lay down thy head and mind not public opinion.' P.1412

ਜਉ ਤਉ ਪ੍ਰੇਮ ਖੋਲਣ ਕਾ ਚਾਉ ॥

ਸਿਰੁ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ ॥

ਇਤੁ ਮਾਰਗਿ ਪੈਰੁ ਧਰੀਜੈ ॥

ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਕਾਣਿ ਨ ਕੀਜੈ ॥

'Accept thou death first, abandon the hope of life, and be the dust of the feet of all, then alone come thou to me.' P.1102

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛੱਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

Guru Sahib said, "Brother Gurmukh (Guru-ward), you have asked for the most precious thing in the world. It is not that simple and easy to tread on the path of spirituality. For this, you will have to place your head on the palm of your hand, that is, be ready to sacrifice your life. But, first, you are a '*Chaudhri*' (Head man of a village or villages), and then secondly, Jathedar (Group leader) of the devotees visiting the '*Pir*' (Muslim holy man). Do you have any idea- 'How much opposition you will have to face from your friends and companions? How much difficulty you will face in your brotherhood? It will become very difficult for you. First prepare yourself for this and become worthy and deserving. Then should you come to me. For that, first thing is that you should go back home. Demolish the place of worship where you light lamps on every Thursday. If you are able to face the opposition of your companions on this issue, then come to me."

So, holy congregation! this is how the attainment of the invaluable Name Divine

is not a simple and easy task. Time does not permit further discourse on the subject.

Chapter II

Khalsa is God's own army

(Baisakhi and the creation of the Khalsa)

'How in Baisakh may the abandoned wives (image for the seeker) be consoled, who in separation of love are in torment?

Disregarding or forgetting the true Beloved, the Lord,

To Maya are they attached.

Progeny, wife, wealth - nothing with man shall last,

But only the Lord immortal.

All creation, in false concerns and illusions is involved,

And towards destruction moving.

Those bereft of devotion to the Lord's sole Name,

In the Hereafter are robbed:

In being unmindful of the Lord lies ignominy

-

Pure is the repute of such as to the feet of the Beloved in devotion are attached.

Nanak thus supplicates the Lord:

Pray grant union with Thyself: annul separation.

Happy is Baisakh made by union with the Lord's devotees.'

P. 133-134

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ

ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥

ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ

ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ

ਅਗੈ ਲਈਅਇਹੁ ਖੋਹਿ ॥

ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ

ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥

Revered saintly congregation! concentrate your mind. Loud be thy utterance - 'True and Supreme is God's Name.' Getting free from worldly tasks, you have come on the great day of *Baisakhi*, when an event of great import took place in the history of India and the world. It is not an ordinary day. People spend thousands on an individual's birthday, invite prominent singers and artists. Today is both '*Sangrand*' (First day of the Indian Solar month) and the birth anniversary of the *Guru Khalsa*. On this day, a great event was wrought in India's history. The memory of this great event shall live in the minds and hearts of the people as long as the world lasts. While Baisakh (April-May) is the first month of the solar year, it is the second in the lunar year which begins with the month of Chet (March-April). *Guru Sahib* has described this month in two ways. To some, it appears to be very pleasing and full of joys, while in the hearts of some, there is sadness and sorrow. In this month, the crops become ripe and the *koel* (Indian cuckoo) starts singing. The season changes. The blood in the veins starts melting and becomes thin. The farmers start hoping that now their economic condition will improve and they will be able to meet their expenses. May God bless them with rich and ripe crops! They look towards the sky praying - 'O God! for the time being, keep the clouds away. It is your creatures who are to eat the foodgrains. Be kind and let us gather our crops.' At that time, a wave of joy and gratitude rises in man's heart. He dances with joy. There is greater

movement and activity in him. So, Guru Sahib has described both the states. One are those, who become sad in this month, while others are those who are filled with joy. Sad are those who get separated from their Beloved (Lord); they do not achieve union with Him. They who are inspired with love for God, have joy in their hearts. About them Guru Sahib writes - 'The month of Baisakh is pleasing and beautiful if one continues enjoying the company of the holy.'

'How in Baisakh may the abandoned or separated wives be consoled, who in separation of love are in torment?' P. 133
ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ ॥

Guru Sahib says - 'How can those persons find comfort and consolation who are separated from God?'

'Disregarding or forgetting the true Beloved, the Lord, To Maya (material riches) are they attached.' P. 133

*ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ
ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥*

They have forgotten that Master, who is the bestower and nurturer of all, who has given them mother and father, a beautiful home and excellent health. They have become oblivious of Him.

As a result -

'Progeny, wife, wealth - nothing with man shall last; But only the Lord immortal.' P. 133
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥

Neither while departing from the world, nor while living in this world, all friends and relatives do not stand by man. They abandon him in the course of his worldly sojourn. Guru Sahib says that neither wealth nor man's kith and kin

accompany him to the world hereafter. It is God's Name that accompanies him -

'All creation in false concerns and illusions is involved, And towards destruction moving.' P. 133
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥

It is not a few who get destroyed in this manner, but the entire world suffers the same fate. Man continues suffering in this manner through numerous births and deaths. In the circle of birth and death does man continue wandering -

'Those bereft of devotion to the Lord's sole Name, In the Hereafter are robbed.' P. 133
ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥

Nothing else except the Name Divine goes with man to the other world.

'Ritual actions and poses of piety that you behold, them plunders Yama, the tax-gatherer.' P. 747

*ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ
ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ ॥*

Death's messengers loot them on the way itself, because it is so written that when this 'jeev' (soul, sentient being) goes to the other world, he has to go through 21 'puris' (cities) before he is presented to the Dharamraj (Righteous Judge). Just as toll tax is imposed on travellers as they move from one city to the other, similarly, he has to pay tax as he moves from one 'puri' to another. He has to pay this tax in the form of ritual actions and deeds of piety performed by him during his stay in the world. Then, Guru Sahib says that it is a very fearful path -

'O my soul! on that path where neither mother, father, progeny, friend or brother accompanies thee, The Lord's Name alone shall thy helper be. There, where terrible minions of Yama will

*oppress thee,
The Name Divine alone shall thy companion
be.*

*There, where unbearable hardships shall befall,
The Name Divine in an instant shall relieve
thee.'* P. 264

ਜਹ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਮੀਤ ਨ ਭਾਈ॥
ਮਨ ਉਹਾ ਨਾਮੁ ਤੇਰੈ ਸੰਗਿ ਸਹਾਈ॥
ਜਹ ਮਹਾ ਭਇਆਨ ਦੂਤ ਜਮ ਦਲੈ॥
ਤਹਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ॥
ਜਹ ਮੁਸਕਲ ਹੋਵੈ ਅਤਿ ਭਾਰੀ॥
ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਖਿਨ ਮਾਹਿ ਉਧਾਰੀ॥

When man has to travel on such a difficult path, he suffers agony.

*'On the path darkened by terrible blinding
darkness...'* P. 264

ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਮਹਾ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰਾ॥

They (Death's minions) ask - 'Have you performed any deeds of piety or given charities?' Man thinks of the charitable and virtuous deeds performed, and accordingly, they brighten the path up to a certain distance. Many persons are sceptic about the tales told about the world hereafter. They wonder: Are the holy men's accounts of the other world and the difficult and dark path leading to it true or false? Are these designed simply to frighten us? First of all, you should know that whatever is recorded in 'Gurbani' is perfectly true. Secondly, this 'bani' (speech or utterance) has come from the Timeless One, God.

*'As the Word of the Lord comes to me, so do
I utter, O Lalo.'* P. 722

ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ
ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨੁ ਵੇ ਲਾਲੋ॥

Guru Sahib himself is telling us - 'Such dark and difficult paths will you have to tread on your journey to the other world. Listen to the discourses of saints and holy men and set aright your stay in the world hereafter, otherwise you will be in great difficulty and suffer terribly.'

According to them, these things are very much there.

Once Bibi Ji (Sant Ji's revered wife) was going to Gurdwara Sahib, Sector 34, Chandigarh. On the way, she met a woman. She too lived in our neighbourhood. She carried small bundles of flour, pulses, salt, chilli powder etc. Your 'Bibi Ji' (Sant Ji's wife) said - "Sister! why are you carrying so many bundles?" She said, "If you want to listen to the entire account, then sit down." There was green grass there. They sat on it. She said - "I had died. When Death's minions were taking me away to the other world, there came a way where I felt very thirsty. I was virtually dying of thirst. I said - 'Brothers! kindly give me water to drink.' These agents of Death were kind and gentle. They were not the type who take away beating and dragging the human souls who have sinned in the world, caused pain to others, usurped other persons' properties, spoken ill of others and harmed them. Such persons depart weeping and crying -

*'In this alien wilderness, there is tumult and
confusion and shrieks resound along the path.'*
P. 520

ਬਾਰਿ ਵਿਡਾਨੜੈ ਹੁੰਮਸ ਹੁੰਮਸ ਕੁਕਾ ਪਈਆ ਰਾਹੀ॥

The other type are those who lead a life of piety and rectitude. They have done no harm to anyone. They live on their honest earnings, but have not made any spiritual achievement with which may be set aright their stay in the world hereafter. Guides come to take them away. They go easily and comfortably with the guides telling them the path, but they have nothing to give or grant. She (the woman) said, "Brothers! I am feeling very thirsty. Give me water to drink. Water came, but

whichever vessel (of water) I touched became dry. I said, "Brother! what is all this which is happening? Whichever vessel I touch becomes dry." They said, "Listen! you are not moving about in the material world. You are traversing the journey to the other world. Here -

'Nanak, in the next world, that alone is received, which one gives (to the needy) from his earnings and toil.' P. 472

ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ॥

In the hereafter, you will receive only that which you have gathered from your honest work. Did you ever offer water to a thirsty man." She said - "No brothers. I never quenched anybody's thirst." They said - 'Therefore, you will not receive any water here.' She said - "In the meantime, I felt hungry." Trays of food came at once. But whichever tray I tried to hold rose higher. I said - "Trays are not coming into my hands." They said, "Sister! did you ever serve food to a hungry person?" She replied in the negative. At this they said, "Then don't expect anything here. You will receive here only what you have sown in the world. It will multiply hundred-fold." Thereafter, she was presented before the Righteous Judge. He said, "You have brought a wrong woman. You have to bring another woman with the same name, who lives in her neighbourhood." She said, "So they left me back here when my body was lying on the hearse. My hands and feet started moving. My kith and kin remarked - 'Look! she has come back to life.' They were happy that I had revived." I said, "It is they (Death's agents) who have left me back here. the woman living in the house behind ours has the same name as mine. They left to take her

away. After a short while, they were surprised to hear wailing and weeping from that house."

She further said, "At this, I was convinced that what had happened to me was neither a dream nor a state of unconsciousness. It was perfectly true because I had come back to life while the other woman had died. What other proof can there be about the existence of the other world. Sister! since then I have started bringing food articles to the gurdwara - pulses, sugar, salt, chillies etc. because there (in the other world) you receive only what you have sown in this world. Nothing is obtained there without sowing here.

'Nanak, in the next world, that alone is received, which one gives (to the needy) from his earnings and toil.' P. 472

ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਸੋ ਮਿਲੈ ਜਿ ਖਟੇ ਘਾਲੇ ਦੇਇ ॥

Man receives only what he offers from his honest earnings, and nothing else.

So, Guru Sahib says that when we go on this path to the world hereafter, then -

'Those bereft of devotion to the Lord's sole Name,

In the Hereafter are robbed.' P. 135

ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥

If the 'jeev' (man, soul) has the capital of God's Name, he will reach his goal, otherwise, he will be robbed of all ritual actions and poses of piety.

'In being unmindful of the Lord lies ignominy

- Other than the Lord no other help is for man.' P. 133

ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ

ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

By forgetting God, one is bound to suffer disrepute. There is none other than

the Lord who can help him.

'Pure is the repute of such as to the feet of the Beloved in devotion are attached.' P. 133
ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥

Those who are aligned with the Guru's feet and become attached in devotion are saved. Those who only formally pay obeisance to the Guru do not come to belong to him.

He, who receives the '*Gur-mantar*' (initiatory chant) from the Guru comes to belong to him. And this '*mantar*' (chant, or formula) is received after partaking of '*amrit*' (baptismal nectar). Therefore, those who become attached to the Guru in devotion, are able to reach up to God.

'Nanak thus supplicates the Lord: Pray grant union with Thyself: annul separation.' P. 134
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥

'Happy is Baisakh made by union with the Lord's devotees.' P. 134
*ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ
ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥*

If one obtains the company of the holy, then this month [of *Baisakh* - (April - May)] is excellent. Today is the first day of *Baisakh*. In this month have occurred important events in India's history. When Sovereign Guru Nanak Sahib saw that the entire world was burning, there was blinding darkness all around and people were fighting among themselves, he took the first step out of his home to reform mankind. His two sons clung to his legs requesting him not to leave home. Tears flowed from the eyes of mother Sulakhni. She asked - 'Where are you going? For how long are you going? You are saying only one thing that you are going in obedience to the command of the Timeless

One, God. Give some information atleast about your probable whereabouts. Make some arrangements about these children's upbringing; how will I bring them up? How will I stay with my parents? How long will I remain a burden on Babey Nanaki? Think about your children; all the people of the world think about their wife and children, while you are going away by turning your back upon them." Guru Sahib said, "Simple woman! you are concerned about these two children who are weeping. Millions of world's children are weeping and marching towards hell. The noose of repeated births and deaths is put round their neck. They are suffering in darkness. These are only two who are weeping, while others are weeping in thousands and lakhs. I am hearing their weeping and wailing too. The tears of my children too are scalding my legs. Now tell me - should I go for others or not?"

At that moment, disregarding family ties and attachments, Guru Nanak Sahib took the first step for the salvation of suffering mankind. Having taken that step, Guru Sahib returned after twelve years. There was no news at home where he went and how much he travelled. He travelled far and wide.

Secondly, on this very day, the '*karh*' (hard layer of earth or rock one comes across during digging of a well) of Goindwal Sahib's '*baoli*' (well with steps leading down to water level) was broken or dug through by a *Gursikh* who had got the title of a '*marjivara*' (ready to lay down his life for a cause). Guru Sahib said, "The hard layer of earth will no doubt be dug through but the water will rush with such

force that the man breaking the earth's surface would not survive." As this *Gursikh* started breaking the earth's surface of gravel, water gushed out with such force that he was drowned. On one hand, there were celebrations, while on the other hand, there was wailing and lamentation that the *Gursikh* had been drowned. His body was brought before Guru Sahib, who said - 'Brothers! he is a *'marjivara'* (one ready to sacrifice one's life for a cause). Now he will live his life as one belonging to the Guru's abode."

It was again on this day that the pilgrim centre of *'Amrit sarovar'* (Pool of nectar) was revealed when Bibi Rajni (who carried her leper husband in a basket on her head) put down the basket under the *'Dukhbhajnani Beri'* (berry tree) and herself went to the city to arrange food for her husband. When she returned, she was surprised to see her husband missing. She wondered where he had gone. On the other hand, when she was away to the city, her husband witnessed the miracle of crows bathing in the pond and getting transformed into swans. He thought that the water of the pool possessed miraculous powers. He thought - 'Let me dip a limb of mine into it and see if it cures my affliction too.' When he dipped his hand, it was cured. Similarly, when he dipped his leg, it was also cured of leprosy. Both his legs were cured. He jumped into the pool and kept bathing. However, with one hand, he kept holding something outside. When his wife returned, she raised a hue and cry that he had killed her husband. He said, "I haven't killed your husband. This water possesses some miraculous power. I

bathed in it and as a result, my body has become pure like gold." The matter came to be reported to Guru Sahib. Guru Sahib came and asked him to dip his remaining hand into the pool. When he dipped his hand, it was cured. In this manner, *'Amrit sarovar'* (Pool of nectar) came to be revealed on this day of *Baisakhi*.

Eighth Guru Sahib was ready to give up the mortal frame in Delhi. The entire congregation prayed - "O Sovereign! when earlier Guru's gave up their mortal bodies, they entrusted the guidance and care of the devotees to their successor Guru. Kindly tell us where we should go for spiritual guidance. Taking up a coconut in his hand, Guru Sahib turned it thrice towards Punjab, and handed it over to the devotees saying - *'Baba Bakalay'*. He gave the hint - 'He who is to assume the Guruship, is related to me as my grandfather.' Twenty one persons emerged as claimants to Guruship. By performing the miracle of *'Guru laadho rey'* (I have found the Guru), Makhan Shah Lobana revealed the Ninth Guru Sahib.

On this very day, a great tragedy happened in the Punjab. A large number of people assembled in *Jallianwala Bagh*, Amritsar to demand freedom. The Police fired 1620 shells on them. There is no count of how many were killed there. Some put the number of the dead at 300, some at 350, and some say that 500 persons were wounded. It was a huge ground. It being *Baisakhi*, many persons from the villages had come there. They were killed in indiscriminate firing by the Police.

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ
ਪੁਸਤਕਾਂ,
ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ
ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T.
(U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135
Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in